



# Bütün Dünya

192297 SAYI: 2024 10

FIYATI: 35 TL



## Cumhuriyetin 101. Yılı Kutlu Olsun

**Dünya Organ Nakli Derneği'nin 30. Uluslararası  
Bilimsel Kongresi İstanbul'da Gerçekleştirildi**  
**Prof. Dr. Mehmet Haberal'a Medawar Ödülü**

Yahya Aksoy:  
**Cumhuri-  
yetimizin  
ikinci  
Yüzyılında  
Geleceği  
Yakalamak**

S: 15

Erdem Akyüz:  
**Atatürk,  
Cumhuriyetin  
Kazanımları  
ve Prof. Dr.  
Mehmet  
Haberal**

S: 25

Cengiz  
Özakıncı:  
**6 Ekim 1923  
İstanbul'un  
Kurtuluşu**

S: 28

Tekin Özertem:  
**Enflasyon  
ve Kültür**

S: 57

Gürbüz Evren:  
**Türkiye ile  
İsrail  
Savaşacak mı?**

S: 62

*Nice*  
**100**  
*Yillara*

*Bütün kainat birbirine sevgiyle bağlanmış.  
Sevgini vermesini öğren, çünkü gönlün anlasın ki,  
Hepsine yer varmış,  
Sevgisiz insandan, dünya, unutma ki korkarmış.*

**Mevlana**

**Y**üreklere sevgi dolu, umut dolu, azim ve kararlılık dolu 12 KADIN'ın yolları bir gece vakti kesiştiğinde henüz hiçbiri birbirini tanımıyordu. Biri Karadenizli, biri güneyli, biri doğulu, biri batılı, biri göçmen... Biri öğretmen, biri sanayici, biri müzisyen, biri tasarımcı. Belki de tek ortak noktaları vardı; Dünya'da barış ve iyilik.

Hepsinin yüreği o kadar güzeldi ki tıpkı bir yap bozun parçaları gibi tamamladılar birbirlerini. El ele tutuştular ve güzel kalplerindeki mücadele dolu hikayelerini, yaşamlarının zorlu anlarını yaşamış olan ama asla pes etmeyen "Depremzede Kadınlar" için kaleme aldılar.

Dediler ki, omuzları her daim onların yanında olacak.

Dediler ki, kalpleri daima onların mücadele dolu yolculuklarında birlikte atacak.

Dediler ki, gözyaşları dökülürken, onlar elleriyle şifa verecek.

Dediler ki, bir el bir eli yıkarken, onlar umudu canlı tutacak.

Dediler ki, ONLAR bir yandan yaşamlarındaki zorluklara meydan okurken, bir yandan da tüm kadınlara ilham kaynağı olup, gelecek nesillere umut dolu bir miras bıraktılar!

AYŞE TASLI  
CANSU DALOĞLU  
CANSU KALKAN  
DERYA ALTUNÖREN  
DENİZ ŞEHİTOĞLU  
DÜNYA ASLAN  
EBRU DÖKER  
ESEN İSTİFANOĞLU  
ENİS TUKAÇ  
FİLİZ KAYA  
GÜL AKYÜREK BALTA  
LORET GAZEL

Diyor ki: "SENİNLEYİZ HATAY"

Esen Gamze İSTİFANOĞLU



**BÜTÜN KİTAPÇILARDA**



# Bütün Dünya

2000

## Başkent Üniversitesi

### Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

### Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

### Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

### Görsel Yönetmen

### ve Yayın Genel Yönetmeni

#### Yardımcısı:

Turgut Keskin

### Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

### Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

### Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

### Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

### Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

### Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Bütün Dünya 2000 dergisi,  
Başkent Üniversitesi'nin  
kültür hizmetidir.*

### Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

### Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,  
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Vahap Candan,  
Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı, Barbaros Eneç,  
Konur Ertop, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,  
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,  
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,  
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı,  
İzlen Şen Toker, Cemal Türkmen, Necef Uğurlu,  
Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

### Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

### İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

### Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abone@butundunya.com.tr

**Baskı:** Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

**Matbaa Sertifika No:** 50737

**Basım Tarihi:** 30 / 09 / 2024

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

### 3 İnsanlara Sadece Bakmayın Dr. Ufuk Akyol

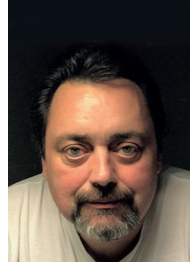


## 4 Dünya Organ Nakli Derneği'nin 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi İstanbul'da Gerçekleştirildi

- 13** Ülkemizi Tüm Dünyada Temsil Eden Değerli Bilim İnsanımız: Prof. Dr. Mehmet Haberal *Prof. Dr. Cengiz Kuday*
- 15** Cumhuriyetimizin İkinci Yüzyılında Geleceği Yakalamak *Yahya Aksoy*
- 19** "Türkiye'de Cumhuriyet Vardır ve Cumhuriyetperverler Vardır." *Yaşar Öztürk*
- 24** Benim Adım Cumhuriyet *Nuray Bartoschek*
- 25** Atatürk, Cumhuriyetin Kazanımları ve Prof. Dr. Mehmet Haberal *Av. Ahmet Erdem Akyüz*
- 28** İstanbul'un Kurtuluşu *Cengiz Özakıncı*
- 38** Harbiye Ruhü *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 41** Milli Bayramlarımız ve Harbiyeliler *Prof. Dr. Cengiz Kuday*
- 45** İşgalcilerin Bildirim Girişimine Yanıt ve Protesto Yazısı! *Cengiz Önal*
- 51** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 53** Ankara'da Bir Gamsız Çoban *Mete Akyol*

## İÇİNDEKİLER

- 55** Ticarileşen Futbol Gölgesinde...  
*Oben Aybars Kuday*
- 57** Enflasyon ve Kültür  
*Dr. Tekin Özertem*
- 62** Türkiye ile İsrail Savaşacak mı? *Gürbüz Evren*
- 67** Denge *Berk Yüksel*
- 71** Dört Kavim Bir Arada Yaşıyor *Vahap Candan*
- 78** Venedik Nasıl İnşa Edildi? *Sabriye Aşır*
- 85** Çifteler'in Arıları *Cemal Türkmen*
- 93** "Yağmur"un Hediyesi *Ody Yılmaz Güller*
- 96** Vurgun Yemiş Misali *Şarkılar!... Ali Tekin Çam*
- 104** Tekne ve Kaptan *Tayfun Yılmaz*
- 105** Denizlerimizin Stratejik Önemi ve "Mavi Vatan" *Necdet Pamir*
- 113** Sürdürülebilir Bir Yaşam *Dr. Murat Molu*
- 116** Befreiungshalle *İzlen Şen Toker*
- 121** Memduh Ün *Mehmet Ünver*
- 125** Dostoyevski'nin "Yeraltından Notlar"ı *Demir Aytaç*
- 133** Sokak Lezzetleri *Reha Tartıcı*
- 137** Şiirin Doruklarında *Sabri Kemal*
- 140** Şevket Süreyya Aydemir
- 141** Eunice Newton Foote
- 145** Neler Olmuyor ki Dünyada *Dr. Sezin San Sungunay*
- 50** Beni Hatırlayınız
- 70** İlk Dersimiz Türkçe
- 112** Bilginizi Denetleyin
- 132** Sudoku
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyüklüğü
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük



# İnsanlara Sadece Bakmayın

**D**iyelim ki 60'lı yaşlarınızdasınız. Yaşamınızda birçok insanla tanıştınız. Komşularınız, doktorunuz, berberiniz, kasabınız, manavınız oldu. Sınıf arkadaşlarınız, iş arkadaşlarınız, sevgilileriniz oldu. Gittiğiniz bir tatilde, bir konserde birileriyle tanıştınız, arkadaş oldunuz. Arkadaşlarınızın arkadaşlarıyla tanıştınız. Akrabalarınız, dostlarınız oldu. Bu kadar çok insan tanıyorsunuz.

Biliyorsunuz ki, bu insanların içinde yaşamında diğerlerine göre daha fazla parlamış olanlar var. Bir o kadarı da biraz geride kaldı, bir türlü “o fırsat”ı bulamadı, değerlendiremedi. Birçoğuna yaşam bir şekilde teşekkür etti ama birçoğunu bir köşeye itip orada unuttu.

Ancak biliniz ve emin olunuz ki, yaşamın bir köşede unuttuğu o insanlar, hem de hepsi, sizin onlardaki değeri görmeyi ve yaşamın esirgediği teşekkürü onlara vermenizi hak ediyorlar.

İnsanlara sadece bakmayın. Görün onları... Görün ki, değerlerini, emeklerini, çabalarını fark edin ve alacaklı oldukları o tek bir teşekkürü verin.

Yaşamak yalın başına dahi hak eder.

*ufukakyol@butundunya.com.tr*

# Dünya Organ Nakli Derneği'nin 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi İstanbul'da Gerçekleştirildi

**Prof. Dr. Mehmet Haberal'a  
Medawar Ödülü Takdim Edildi**



## TTS2024

ISTANBUL TURKEY

September 22-25

+ Virtual October 21-23

30. International Congress of the  
Transplantation Society



Organized in partnership with



Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi ilk kez ülkemizde, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın öncülüğünde düzenlendi. ICC İstanbul Kongre Merkezi'nde, 22-25 Eylül 2024 tarihlerinde gerçekleştirilen kongreye, dünyanın dört bir yanından 2 bin 700 bilim insanı katıldı.

**D**erneğin 2018-2020 yıllarında başkanlığını yapan Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın öncülüğüyle ilk kez ülkemizde yapılan Dünya Organ Nakli Derneği'nin kongresi, bu yılla dek yalnızca Avrupa ve ABD'de düzenleniyordu. Kongrelerin bölgesel olmasına ve ilk bölgenin de bizim bölgemiz olmasına yönelik kararın alınmasını sağlayan Prof. Dr. Haberal, 30. kongrenin adresi olarak da İstanbul'u belirledi.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) 30. Uluslararası Bilimsel

Kongresi'nin ilk gününde önce açılış seremonisi gerçekleştirildi. Açılış seremonisine İstanbul Valisi Davut Gül, Sağlık Bakanı Prof. Dr. Kemal Memişoğlu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu da katıldı.

Semah gösterisiyle başlayan seremonide açış konuşmasını Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Elmi Muller yaptı. Ardından kürsüye çıkan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Bakan Memişoğlu, Vali Gül ve İBB Başkanı İmamoğlu'na teşekkür etti.



Kongrenin açış konuşmasını Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Elmi Muller yaptı.



Açılış seremonisinde konuşan Prof. Dr. Mehmet Haberal, tüm meslektaşlarına katılımları için teşekkür etti.

Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını anan Prof. Dr. Haberal, Türkiye’de organ nakli sürecini anlattığı konuşmasında, organ bağıışı çağrısını da yineledi. Prof. Dr. Mehmet Haberal, tüm meslektaşlarına kongreye katılımları ve

katkıları için de teşekkür etti.

Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın kurduğu Ortadoğu Organ Nakli Derneği’nin (MESOT) Başkanı Prof. Dr. Mohammad Ghanaimat da organ naklinin önemini vurgularken, desteği ve binlerce bilim insanını İstanbul’da buluşturduğu için Prof. Dr. Haberal’a teşekkür etti. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu ise “Medawar” ödülü için Prof. Dr. Haberal’ı kutladı. İstanbul Valisi Davut Gül de konuşmasında, kongreye İstanbul’un ev sahipliği yapmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi ve Prof.



Dünyanın dört bir yanından, organ nakli alanında uzman bilim insanlarının bir araya geldiği bilimsel kongre, Prof. Dr. Mehmet Haberal’ın kurduğu Ortadoğu Organ Nakli Derneği (MESOT), Türk Dünyası Transplantasyon Derneği (TDTD) ve Türkiye Organ Nakli Derneği’nin (TOND) destekleriyle Dünya Organ Nakli Derneği tarafından düzenlendi.





Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, 2018-2020 yıllarında başkanlığını yaptığı Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) 30. uluslararası bilimsel kongresine ev sahipliği yaptı. İlk kez ülkemizde, İstanbul'da düzenlenen kongreye, 94 ülkeden 2 bin 700 bilim insanı katıldı.



Dr. Haberal'ı tebrik etti. Sağlık Bakanı Prof. Dr. Kemal Memişoğlu yaptığı konuşmada, bir zamanlar öğrencisi olduğu Prof. Dr. Haberal ile başlayan organ nakli sürecinin geldiği noktaya dikkat çekerken, kongreye katılan bilim insanlarına teşekkür etti ve başarılar diledi.



Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türkiye'de ve bölgemizde organ nakli ve bağışını anlattı.

## Prof. Dr. Haberal: “Sağlığın turizmi olmaz, organ ticareti kabul edilemez.”

Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi, açılış seremonisinin ardından 10'dan fazla salonda bilimsel sempozyumlar ve sunumlarla başlarken, Prof. Dr. Mehmet Haberal ilk oturumun başkanlığını yaptı. Yine 2008 yılında Prof. Dr.

Haberal'ın öncülüğünde çıkarılan ve tüm dünyada kabul gören İstanbul Deklarasyonu da sempozyum başlıklarından biriydi. Prof. Dr. Haberal, İstanbul Deklarasyonu grubu yönetim kurulu toplantısı ile Dünya Sağlık Örgütü Genel Kurulu'na da katıldı. İstanbul Deklarasyonu grubu, farkındalık yaratmak için deklarasyon liderleriyle röportaj da yaptı. Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Nadey Hakem ile beraber kamera karşısındaydı. Prof. Haberal'ın mesajı, “Sağlığın turizmi olmaz, organ ticareti kabul edilemez.” oldu.

**K**ongrenin ikinci ve üçüncü günleri de bilimsel oturumlarla sürerken, bilim insanları ülkelerindeki gelişmeleri ele aldı, araştırma ve çalışmalarını bilimsel sunumlarla aktardılar. İkinci günün ana oturumunda, transplantasyona katkıları ve başarılarından ötürü bilim insanlarına teşekkür ödülleri verildi. Kurucusu olduğu Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin toplantısına katılan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Türkiye'de ve bölgemizde organ nakli ve bağışını anlattı. Dünya Organ Nakli Derneği'nin kongresinin ilk kez bölgemizde ve ülkemizde yapılmasının önemine işaret eden Prof. Dr. Haberal, Ortadoğu Organ Nakli Derneği'nin (MESOT) 2025 yılı uluslararası kongresinin Ankara'da



İstanbul Valisi Davut Gül, Sağlık Bakanı Prof. Dr. Kemal Memişoğlu ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'na, Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) 30. Uluslararası Kongresi'ne katılımları dolayısıyla teşekkür plaketteği takdim edildi.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, MD, FACS (Hon), FICS (Hon),  
 FASA (Hon), FIMSA (Hon), Hon FRCS (Glasg)  
 Founder and Executive President, Baskent University  
 President of Executive Supreme Board, Baskent University  
 Chair of Division of Transplantation and Burns, Baskent University  
 Distinguished Fellow, Royal Society of Medicine  
 Foreign Partner, Academy of Athens  
 Past-President, The Transplantation Society  
 Past-President, International Society for Burn Injuries  
 Founder and Past President, East Society for Organ Transplantation  
 Founder and President, Transplantation Society  
 Founder and President, World Transplantation Society  
 Founder and Executive President, Transplantation Society  
 Founder and Executive President, Transplantation Society



## Prof. Dr. Haberal: **Organ naklindeki tecrübelerimizi gençlerle paylaşıp onları cesaretlendirmeliyiz.”**

yapılacağını duyurdu.

Kongrenin üçüncü gününde Thomas Starzl Ödül töreni de yapıldı. Törenin öncesinde Dünya Organ Nakli Derneği'nin eski başkanlarından, “Transplantation Journals” dergisi editörlüğünden emekli olan Prof. Dr. Jeremy Chapman'a teşekkür plaketi takdim edildi. Sonrasında ise Prof. Dr. Haberal, Thomas Starzl ödülünü Prof. Dr. Robert Montgomery'ye takdim etti. Pandemi nedeniyle 2020 yılı ödülünü alamayan Prof. Andreas Tzakis'e de ödülünü yine Prof. Dr. Haberal sundu.

Dört gün boyunca devam eden bilimsel kongrenin dördüncü ve son gününde, Prof. Dr. Mehmet

Haberal, düzenlenen başkanlar toplantısına katılırken, buradaki konuşmasında, “Organ naklindeki tecrübelerimizi gençlerle paylaşıp onları cesaretlendirmeliyiz.” dedi ve Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS)

çalışmalarının aktif biçimde sürmesi gerektiğini vurguladı. Kongrenin kapanış seremonisinde onursal kongre başkanı olarak ilk söz Prof. Dr. Mehmet Haberal'a aitti. Kongrenin ülkemizde ve İstanbul'da başarıyla tamamlanmasından duyduğu memnuniyeti dile getiren Prof. Dr. Mehmet Haberal, katılımları ve katkıları için tüm konuk bilim insanlarına teşekkür etti. Dünya Organ Nakli Derneği (TTS) Başkanı Prof. Dr. Elmi Muller'ın kapanış seremonisindeki konuşmasının ardından, Prof. Dr. Haberal, gala yemeğinde meslektaşlarını ağırladı.

# Prof. Dr. Mehmet Haberal'a Medawar Ödülü



Prof. Dr. Mehmet Haberal'a, organ nakli alanındaki en seçkin dünya ödülü olan Medawar Ödülü'nü, Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Elmi Muller takdim etti. (Soldan sağa: Prof. Dr. Andreas Tzakis, Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Marcelo Cantarovich ve Prof. Dr. Elmi Muller)

**G**eçtiğimiz Nisan ayında, Atina Akademisi'nin Yunan olmayan bir bilim insanına verdiği ilk Yüksek Şeref Ödülü'ne layık görülen ve akademiye üye olarak kabul edilen Prof. Dr. Mehmet Haberal'a, Mayıs ayında ise Rusya Transplantasyon Derneği tarafından Demikhov Madalyası takdim edilmişti. Yine Mayıs ayında Dünya Organ Nakli Derneği (TTS), organ nakli alanındaki en seçkin dünya ödülü olan Medawar Ödülü'ne Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın



layık görüldüğünü açıklamıştı.

İlk kez bir Türk bilim insanının, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın layık görüldüğü Medawar Ödülü, Dünya Organ Nakli Derneği'nin 22-25

Eylül 2024 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen 30. Uluslararası Bilimsel Kongresi'nin dördüncü ve son gününde takdim edildi. Düzenlenen ödül töreninde ilk olarak, Dünya Organ Nakli Derneği'nin (TTS) eski başkanlarından Prof. Dr. Marcelo

Cantarovich, Medawar Ödülü hakkında bilgi verdi. Ardından Yunan meslektaşı Prof. Dr. Andreas Tzakis, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı davet etti.

Ödül töreninde, Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Elmi Muller, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a organ nakli alanındaki en seçkin dünya ödülü olan Medawar Ödülü'nü takdim etti. Dakikalarca salondaki meslektaşları tarafından ayakta alkışlanan Prof. Dr. Mehmet Haberal, başarısını ve ödülü ülkemize atfederken, Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve şehitlerimizi de andı. Prof. Dr. Haberal, Medawar Ödülü'nü kendisine layık gören Dünya Organ Nakli Derneği ve bilim insanlarına teşekkür etti. Törenin ardından meslektaşları Prof. Dr. Haberal'ı tebrik ettiler.

Dünya Organ Nakli Derneği Medawar ödülü sahiplerini, "Transplantasyon alanına olağanüstü katkılardan dolayı toplum tarafından

verilen en büyük onur olan prestijli 2024 Medawar Ödülü'nün kazananlarını duyurmaktan gurur duyur" başlığıyla resmi internet sitesi üzerinden duyurmuş ve bu duyuruda "Ödül, organ nakli alanındaki katkıları üstün bir etkiye sahip olan seçkin araştırmacılara veriliyor. Medawar Ödülü evrensel olarak bilimsel başarı için en seçkin dünya ödülleriyle eş değer olarak kabul edilmektedir." ifadelerine yer verilmişti. Ödülün, organ nakli alanında üstün katkılar sunan seçkin araştırmacılara verildiğine işaret edilen duyuruda, Prof. Dr. Mehmet Haberal ile ilgili şu satırlara yer verilmişti: "Alanında önde gelen ve tanınan bir lider olan Prof. Haberal, Türkiye'de, Ortadoğu'da ve Orta Asya'da böbrek ve karaciğer nakli alanlarında önderlik yapmıştır. Çalışmaları, önemli sağlık hizmetlerinin alt yapısına ve yasal çerçevelere katkıda bulunarak binlerce hayatı kurtarmış ve organ nakli konusunda ileri düzeyde tıbbi uygulamalar oluşturmuştur." •



Son derece verimli ve yoğun geçen kongre için Prof. Dr. Mehmet Haberal'a teşekkür eden bilim insanları, birlikte anı fotoğrafı da çektiler.



Prof. Dr. Cengiz Kuday ve Prof. Dr. Mehmet Haberal

## Ülkemizi Tüm Dünyada Temsil Eden Değerli Bilim İnsanimız: **Prof. Dr. Mehmet Haberal**

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

**M**ehmet Haberal, organ nakli ve yanık tedavisi konularında yaptığı çığır açıcı çalışmalarla dünya çapında tanınan bir isimdir. Özellikle 1979 yılında Türkiye’de ilk kez gerçekleştirdiği kadavradan böbrek nakli operasyonu ve 1988’de gerçekleştirdiği ilk karaciğer nakli, tıp tarihinde dönüm noktaları olarak kabul edilir. Aynı zamanda, Haberal’ın kurucusu olduğu Başkent Üniversitesi, tıp eğitimi ve araştırmaları ile sadece Türkiye’de değil, dünyada da önemli bir referans noktası haline gelmiştir.

Haberal’ın çalışmaları, organ naklindeki etik ve hukuki yaklaşımlara katkıları ve bu alanda dünya genelinde gerçekleştirdiği eğitim çalışmaları, tıp camiasında geniş çaplı takdir kazanmıştır. Kendisinin organ bağışının yaygınlaştırılması konusundaki öncü çabaları, küresel organ nakli »



Dünya Organ Nakli Derneği (TTS) tarafından, bu tıp dalının Nobel'i olarak adlandırılan ve ilk kez bir Türk bilim insanına, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a verilen Medawar Ödülü



politikalarının gelişmesinde büyük rol oynamıştır.

**B**u yıl ülkemizde yapılmakta olan (30 th International Congress of the Transplantation Society) uluslararası kongrede bu dalın Nobel ödülü gibi adlandırılan ödül ve madalyası kendisine verilmiştir.

**Tarih boyunca tıp bilimi, büyük bilim insanlarının çığır açan çalışmaları sayesinde ilerlemiştir. Prof. Dr. Mehmet Haberal da bu geleneğin modern çağdaki önemli temsilcilerinden biridir.**

Tarih boyunca tıp bilimi, büyük bilim insanlarının çığır açan

çalışmaları sayesinde ilerlemiştir.

Prof. Dr. Mehmet Haberal da bu geleneğin modern çağdaki önemli temsilcilerinden biridir. Dolayısıyla ülkemizde onun adına bastırılacak bir pul tıpta bilimsel gelişmelerle katkılarının bir sembolü olarak görülecektir. Bir bilim insanı adına pul basılması, o kişinin ülkesine ve dünyaya yaptığı katkılarının resmi bir takdirdir.

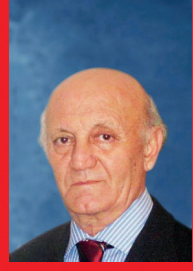
Mehmet Haberal'ın bir meslektaşı, bir arkadaşı olarak böyle bir onurlanma bizleri çok mutlu edecektir.

Mehmet Haberal gibi bir arkadaşım ve meslektaşım olmasından çok büyük bir onur duyuyorum.

Bunu da ayrıca söylemekten ayrıca mutluluk duyuyorum. •

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy



# Cumhuriyetimizin İkinci Yüzyılında **Geleceği Yakalamak**



*"... Tek karar vardı. O da ulus egemenliğine dayanan, tam bağımsız yeni bir Türk devleti kurmak. İşte İstanbul'dan çıkmadan önce düşündüğümüz ve Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basar basmaz uygulamaya başladığımız karar, bu karar olmuştur. Bu kararın dayandığı en sağlam düşünce ve mantık şu idi: Temel ilke, Türk Ulusu'nun onurlu ve şerefli bir ulus olarak yaşamasıdır. Bu ancak, tam bağımsız olmakla sağlanabilir." »*

**Atatürk**

Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Nutuk eserinde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu yolunda önemli gelişmeleri anlatarak geçmişini değerlendirilmiş ve geleceğe ışık tutarak bize yol göstermiştir:

*“..Ali Galip olayı, padişahın, onun hükümetinin ve yabancılardan ortak bir girişimiydi. Bu olay üzerine İstanbul Hükümeti'ne telgraf çektim... Alçaklar, cana kıyıcılar! Düşmanlarla birlik olup ulusa karşı hayınca düzenler kuruyorsunuz. Ulusun gücünü ve istencini (iradesini) anlamaya gücünüz yetmeyeceğine kuşku yoktur. Ama yurda ve ulusa karşı haincesine ve bütün gücünüzle uğraşacağınıza inanmak istemiyordum. Aklınızı başınıza toplayın. Ulusumuz ve yurdumuz için zararlı olan yabancılara vicdanınızı satarak eylediğiniz alçaklıkların sorumluluğunu göz önünde bulundurunuz. Güvendiğiniz kişilerin ve kuvvetin sonunu öğrendiğiniz zaman kendi sonunuzla karşılaştırmayı unutmayınız....”*

*16 Mart 1920'de İstanbul'a el konulması üzerine aldığı kararların en önemlisi, olağanüstü yetkili*



**“Aklınızı başınıza toplayın. Ulusumuz ve yurdumuz için zararlı olan yabancılara vicdanınızı satarak eylediğiniz alçaklıkların sorumluluğunu göz önünde bulundurunuz.”**

*bir ulusal meclisin Ankara'da toplanması kararıdır. Bütün milletvekillerinin Ankara'ya gelmelerini beklemeye gerek yoktu. Gelebilmiş olanlarla yetinerek, meclisin 23*

*Nisan 1920 Cuma günü açılmasına karar verdik... 22 Nisan 1920 günü "Dakika geciktirilmeyecek" kaydıyla yurda şu bildirimini yaydım:*

*Tanrının yardımıyla nisanın 23. Cuma günü Büyük Millet Meclisi açılarak çalışmaya başlayacağından, o günden sonra bütün sivil ve askerî makamların ve bütün ulusun emir alacağı yer, adı geçen meclis olacaktır... (Temsilciler adına Mustafa Kemal)*

*Osmanlı zamanında kullanılan siyasal yöntemlerin hiçbirinin yeni Türkiye devletinin yöntemi olmayacağı kanaatine vardım. Bunu meclise anlatmaya çalıştım. Osmanlı devletinin izlediği yol ulusal değildi. Kişiseldi, bulanıktı ve kararsızdı... Bizim politikamız aydınlıktır. Gerçekçidir, uygulanabilir ve yasal yöntemlerdir. Buna "ULUSAL POLİTİKA" diyoruz... TBMM, bu ilkeleri kapsayan önemini benimsemekle kalmadı. İki gün süren açıklamalardan, konuşmalardan, açık ve gizli durumlardan sonra beni meclis başkanı seçerek genel güvenini de gösterdi..."*

**M**ustafa Kemal Atatürk, Mazhar Müfit Kansu'ya not almasını söyler... **"Yaz Müfit, zaferden sonra hükümet biçimi cumhuriyet olacaktır."** 1919 yılında yazdığı maddelerin dördüncüsüne geçtiklerinde, Müfit Kansu daha fazla yazamayacağını söyler... Elinden kalemi düşürür. Mustafa Kemal'in cumhuriyet hayali, dört yıl sonra gerçek olacaktır. 23 Nisan 1920'de toplanan

TBMM 29 Ekim 1923'te Cumhuriyeti ilan ederek 20 Nisan 1924'te yeni Anayasayı kanunlaştırdı. 1961 yılına kadar yürürlükte kaldı. 17 Şubat 1926'da Türk Medeni Kanunu kabul edildi ve 6 Şubat 1928'de lâiklik ilkesi Anayasa'ya kondu.

\*

**Ç**ankaya'da yemek yenirken "Yarın Cumhuriyeti ilan edeceğiz" dedim. Orada bulunan arkadaşlar, hemen düşüncemi benimsediler... Yasa, milletvekillerini "Yaşasın Cumhuriyet" diye alkışlanan söylevleriyle kabul edildi... Başkanlık makamında bulunan İsmet Paşa, TBMM başkanlığı seçimi sonuçlarını meclise şöyle açıkladı: "Türkiye Cumhuriyeti başkanlığı için yapılan oylamaya yüz elli sekiz kişi katılmış ve cumhurbaşkanlığına, yüz elli sekiz üye, oy birliği ile Ankara Milletvekili Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ni seçmişlerdir..."

Sayın arkadaşlarım... Tanrının yardımıyla bana verdiğiniz ve vereceğiniz görevleri iyi bir biçimde başarabileceğimi umarım. Her zaman ulusun sevgisine dayanarak hep birlikte ileriye gideceğiz. Türkiye Cumhuriyeti mutlu, başarılı, muazzam olacaktır.

Atatürk'ün dediği gibi: **"Ulusal sınırlarımız içinde her şeyden önce kendi gücümüze dayanarak varlığımızı koruyup ulus ve ülkenin gerçek mutluluk ve bayındırlığına çalışmalıyız."**

Araştırmacı yazar Selçuk İncesu'nun ifadesi, "AB tarafından 2021'de yapılan kapsamlı bir

taramaya göre Türkiye diğer Balkan ülkeleriyle birlikte bilime en uzak ülkeler arasında. Nüfusumuzun yüzde 60' ı sözde bilime inanıyor... Sözde bilim ya da sahte bilim, ilk bakışta bilimselmiş gibi sunulan ama bilimsel yöntem ve kriterlerle uzaktan yakından alakası olmayan iddia ve inançları kapsıyor..."

**K**urtuluş Savaşımızın ve bütün yönleri ve felsefesi ile aydınlanma devrimi ve bir uygarlık projesi olarak uygulanan Cumhuriyetimizin ruhunu yansıtan, ulusal birlik ve bilincimizin sesi olan sembolleşmiş, milli marşlarımız ulusal dayanışmayı, heyecanı, bilinci canlı tutar ve bayraklaştırır...

Atatürk'ün "10. Yıl Söylevi ve Gençliğe Hitabesi" bütün ruhu ile Türk ulusuna yol göstermektedir. Bu eksenden sapmak ulusumuzu emperyalizme teslim etmek anlamına gelmekte...

*"Yurttaşlarımız! Az zamanda çok büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan, Türkiye Cumhuriyetidir. Bundaki muvaffakiyeti Türk milletinin ve onun değerli ordusunun bir ve beraber olarak azimkârane yürütmesine borçluyuz... Fakat yaptıklarımızı asla kâfi göremeyiz. Çünkü daha çok ve daha*

*büyük işler yapmak mecburiyetinde ve azmindeyiz. Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine çıkaracağız. Milletimizi en geniş refah, vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü, muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız... Türk ulusunun karakteri yüksektir. Türk ulusu çalışkandır. Türk ulusu zekidir. Çünkü Türk ulusu, ulusal birlik ve beraberlikle güçlükleri yenmesini bilir. Çünkü Türk ulusunun*

*yürütmekte olduğu yükselme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müsbet bilimdir... Sonsuzluğa akıp giden her on yılda, bu büyük ulus, bayramını daha büyük onurla, mutluluklarla, huzur*

*ve refah içinde kutlamayı gönülden dilerim. Ne mutlu Türküm diyene!"*

Ankara, 29 Ekim 1933

Atatürk'ün, çağdaş temeller üzerinde kurduğu ve yönlendirdiği Türkiye Cumhuriyetimizin ikinci yüz yılını gurur ve kivançla kutlarken, onu yücelterek korumak, geliştirmek için eğitim ve öğretimi, inanç dogmatizminden kurtarmak "fikri hür, vicdani hür" kuşakları akıl ve bilim ışığında, tarih ve coğrafya bilgi ve bilinci ile yetiştirmek ve ulusal bilinci canlı tutmak öncelikli ulusal bir görevdir... •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

Yakın Tarihimiz

Yaşar Öztürk



# “Türkiye’de Cumhuriyet Vardır ve (Prof. Dr. Mehmet Haberal Gibi) Cumhuriyetperverler Vardır.”

**“Bilimde En Seçkin Dünya  
Ödülü Medawar”ı alan ilk  
Türk bilim insanı olarak  
hizmet sunan Prof. Dr.  
Mehmet Haberal, Gazi’nin  
söz ettiği Atatürk’e sevdalı,  
Cumhuriyetperverlerden biridir.**



**Z**orlukları aşarak vardığı Er-  
zurum’da depremin yaralarını  
sarmaya koşan Gazi, Ankara’ya  
dönerken 100 yıl önce 12 Ekim’de  
Şarkikarahisar’a vardı. Halkla soh-  
bet etti: *“Ben bu şehri çok beğen-  
dim. Bu sevgimin devamına işaret  
olmak üzere Şarkikarahisar adının  
Şebinkarahisar olarak düzeltilmesi-  
ni teklif ediyorum.”*

Ankara-Sivas Demiryolu yapı-  
mına başladığını öğrenen Gazi,  
Başbakan İnönü’ye kutlama telgra-  
fı gönderdi. Sevinçle karşıladıkları  
kentlerine adını yeniden veren Ga-  
zi’yi halk gözyaşları ile uğurladı.

Musul sorunu yeniden alevlen-  
dirilince Gazi Ankara’ya varmadan

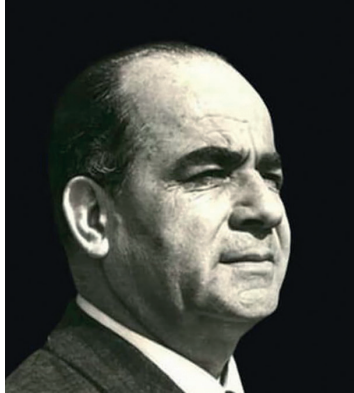
TBMM'nin bir an önce toplanmasını istedi. Kayseri'ye geçti. Coşkuyla karşılanan Gazi'ye lisele bir öğrenci ateşli bir hoş geldin konuşması yaptı. Ulusal basında geniş verilen ateşli konuşmayı yapan Behçet Kemal Çağlar'dı. Yahya Kemal Beyatlı ile Ahmet Hamdi Tanpınar'ın sohbetlerinden beslenen Çağlar, yazınsal çalışmalar yaptığı Zonguldak'tan ilk görev yeri Ankara'ya geldi. Kahvede "Hep Gençlik" dergisini çıkarmak için tartışan gençlere günlerdir koynunda taşıdığı "Görmeye Gel-dim" şiirini gösterdi. Gençler başyazı yerine bu şiiri aralarında topladıkları para ile eski bir basımında, kötü bir kâğıda bastırdıkları dergide yayımladı. Behçet Kemal ve gençlerin TBMM önünde sattıkları dergiyi alan Türk Ocakları Genel Başkanı Hamdullah Suphi Tanrıöver şiiri Gazi'ye okudu. Gazi'nin "Aferin çocuk" diye yazıp imzalayarak gönderdiği armağana sevinemedi Çağlar.

Bu şiirden sonra adını "dalkavuk" a çıkararak olsa da alırdı. Tanrıöver'e "Ben eski şairler gibi caize almak için yazmadım. Aferin almak için değil. Ben, ona hasretim, onu görmek istiyorum..." diye mektup yazdı. Yıllarca Gazi'yi

görememenin üzüntüsünü yaşadı.

Halkevlerinin açılışında yazdığı ve oyunculuğunu yaptığı Çoban ve Ergenekon oyunu ile Gazi ile görüşmesini engelleyen kuşatmayı aşabildi. Gazi'yi gördükten sonra onun yanından hiç ayrılmak istemedi.

Gazi, "İşte geldin ve beni gördün" der demez bu mutluluğunun sürmesini isteyen Çağlar, "Hemen gidecek miyim?" diye sordu. Gazi, "Öyleyse şu iskemleyle otur, sabaha kadar beni seyret... Fakat beni görmek kâfi değil, anlamak gerek..."



Behçet Kemal Çağlar

Gazi dikkatlice baktı, "Yüzünü bir çevir bakayım. Sen Kayseri'deki o genç olmayasın!.." diye sordu.

Çağlar da, "Evet efendim, ta kendisi" yanıtını verdi. Sofrasında bulunma onuruna, masasında duygularını, düşüncelerini dile getirme

ve şiir yazma olanağına kavuşan Çağlar, görmenin dışında, "Ufkunda doğacağım, ufkunda batacağım/ Yüzyıllarca yazsam hep seni anacağım" diyerek Atatürk'ü anlama ve anlatma ülküsünün bayrağı oldu.

Askere gitti. 90 yıl önce öğretmeni Faruk Nafiz Çamlıbel ile birlikte sözlerini yazdıkları 10. Yıl Marşı birinci seçildi. 29 Ekim 1933'te tüm yurtta yapılan

törenlerde ilk kez okunan marş çok sevildi, ölümsüz oldu. Türk sanat müziğinde bir çok eserin güfte yazarı olan Çağlar'ın dillerden düşmeyen şarkısı ise Münir Nurettin Selçuk'un bestelediği "Yok başka yerin lütfu ne yazdan, ne de kıştan/ Bir tatlı huzur almaya geldik Kalamış'tan, Kalamış'tan" dı.

Çağlar, Atatürk'ün ölümünün ardından bir "Ata'ya Ağıt" yazdı. Münir Nurettin Selçuk'un bestelediği bu ağıt Atatürk'ün naaşının Ankara Etnografya Müzesi'nden Anıtkabir'e taşınmasının birinci yıl dönümünde 10 Kasım 1954'te, İstanbul ve Ankara radyolarından yayımlandı.

Çağlar, Halkevlerinin kongresi-ne ölüm döşeğindeki annesinin yanından ayrılarak gitti. Milletvekili oldu. "Halk para sıkıntısı içinde kıvranıp dururken bunu yapamazsınız" diyerek milletvekili maaşlarına zam önermesine karşı çıktı. Zam farkını Kızılay'a yatırdı. 1959'da İstanbul Radyosu'nda çalışırken Uşak'ta İsmet İnönü'nün taşlı saldırıya uğradığını öğrenen Çağlar bir taşlama yazdı. "Türk' sen, insansan eğer saygıyla-sevgiyle bak / Unut bütün gündelik kaygıyı, hırslı filan/ Önüne istilacı bir orduyu katarak / Kurtardığı yerlerden geçiyor bir kahraman. / Dünkü karar-gâhıdır bugün geçtiği Uşak, / Bütün şehir ayağa kalkıp selamlamalı /

Ayağına düşmeli saygılar halı halı / Başına taş atan kim? Hangi utanmaz uşak?/ Ey hırsının uşağı! Eğer varsa utanman / Kırılası eline al bu dala başını! / O iki damla kandan doğuyor bir yeni tan, / Kamaşan gözleriyle kafana çal taşını."

Cezalandırılan Çağlar'a bir mektup yazdı, İnönü: "Benim yü-zümden, sizi radyodaki hizmet im-kânunuzdan mahrum etmişler. Çok üzüldüm. En ayıp tecavüzlerin açık-ça himaye edildiğine sadece bu olay başlı başına bir delildir. Siz özel geçiminizde de sarsılmış oluyorsunuz. Size bütün ömrümde hiçbir faydam olmadı. Sebep olduğum üzüntülerden dolayı bir daha mahcup oluyorum. Gözlerinizden sevgilerle öperim aziz kardeşim."

**Behçet Kemal Çağlar "Halk para sıkıntısı içinde kıvranıp dururken bunu yapamazsınız" diyerek milletvekili maaşlarına zam önermesine karşı çıktı. Zam farkını Kızılay'a yatırdı.**

Anlamalı bir yanıt yazdı, Çağlar: "Hayatımın en manalı mektuplarından birini sizden aldım. Atatürk'le birlikte kurtardığımız yurdun vatandaşı, tek başınıza İkinci Dünya Savaşı'ndan burnu kanamadan çıkardığımız neslin mensubu değil miyim? Daha bana ne iyilik yapabilirsiniz? Yalnız, beni daha çok sevip tanıdığınızı sanırdım. Siz, bu davaya başınızı korken, ben maaşımı /

*koymuşum çok mu? Vatanperverlik sizin tekelinizde mi a Paşam?”*

*“Bedenimin babası Ali Rıza Efendi, hislerimin babası Namık Kemal, fikirlerimin babası ise Ziya Gökalp’ tir”* diyen Gazi İstanbul’ dan üzücü bir haber aldı. Yüz yıl önce 25 Ekim günü gözlerini yuman Ziya Gökalp’ in eşine başsağlığı telgrafı gönderen Gazi, Gökalp ailesine sahip çıktı.



*“Türk milletinin istibdat ve tahakkümle idare edilebileceğini zannedenler, Türkü ve Türk tarihini bilmeyenler ve anlamayanlardır.”*

**Y**azar Anatole France’ in yaşamın yitirdiğini öğrenen Gazi, Fransa Cumhurbaşkanı’ na başsağlığı telgrafı gönderdi. 28 Ekim akşamı milletvekilleri ile buluşan Gazi, söz arasında çeşitli yapıtlardan söz etti. Bunların bazı yerlerini okudu. Gazi’ ye beş yıl önceki sözleri anımsatıldı:

*“Türk milletinin istibdat ve tahakkümle idare edilebileceğini*

*zannedenler, Türkü ve Türk tarihini bilmeyenler ve anlamayanlardır.”*

**G**azi: “Evet yine tekrar ediyorum, böyledir. Türk milletini demokrasiden başka bir şekilde idare imkânı yoktur. Harabelerin içinde Türk köylüsüne rast geldim. Zلزelenin zararlarından ben teselli edeceğime, onlar beni teselli ettiler. Milletin maddi mahrumiyetleri çoktur. Fakat efendiliği ezelden beri benimsemiştir. Efendiliği benimsemek ona her yeniliği yaptıracaktır. Türk halkı mutaassıp değildir. Her yeniliğe kabiliyetlidir. Muhtelif tarih devirlerinde buna mani olanlar, fuzuli alim kisvesine bürünenler. ‘İyi şey ama halkın efkârı tahammül eder mi’ diyorlardı. Eder efendi eder. Sen halka iftira ediyorsun.”

Yüz yıl önce Cumhuriyet bir yaşındaydı ve Gazi sevinçliydi. Vakit Gazetesine demeç verdi:

*“Türk milletinin tabiat ve şiarına en uygun olan idare cumhuriyet idaresidir. Bir senelik hayat bu hakikati bütün açıklığıyla ispat etmiştir. Türk milleti hakimiyetini en kapsamlı surette tecelli ettiren yeni idareye kavuşuncaya kadar daima mevcut siyasi müesseselere yabancı kalmıştır. Bunda ne kadar haklı olduğunu anlamamış kimse yoktur, zannedirim. Çünkü mazinin müesseseleri, başından*

nihayete kadar milletin başında yuruk tutan bir sürü müstebitler kadrodundan başka bir şey değildir:

Cumhuriyetin ilk senesi beklediğimiz feyzi tamamen vermiş midir? Memleket o kadar harap, millet o kadar yupranmış bir hale getirilmiştir ki, uzun bir mazinin açtığı bu gedikleri bir sene kadar kısa bir zamanda Cumhuriyet idaresinin dahi tamamen kapatabilmesine elbette imkân olamazdı. Fakat Cumhuriyet'in feyizleri bütün memleketin ufuklarında her kalbe kuvvetli ümitler verebilecek kadar nurludur. Bunu memleketin en kuytu köşelerinde dahi kolaylıkla görmek mümkündür:

Mefkûreyi beyninde daima canlı bulunduranların attığı kuvvetli ve maddi adımlar esersiz kalmamıştır. Fakat her adımı kısa ve yetersiz görmek, her an daha uzun ve art arda esaslı adımlarla ileriye yürümek bütün vatandaşlarca esas meslek sayıldıkça israf olunan uzun asırların zayıfatını nispeten az zamanda telafi mümkün olacağı kanaatindeyim.”

“İrticai eğilimler denilmekle galiba Cumhuriyet idaresinden başka bir idareye dönmek değil, fakat o türden idarelerde rol oynayan ve din perdesine bürünen yalancıları ümide düşürecek bazı politikacılar kast olunuyor. Bu irtica sözleri hakkındaki devletlilerinin görüşünü rica edebilir miyim?” sorusunu, Gazi şöyle yanıtladı: “Türkiye’de esasen mürteci yoktu ve yoktur; vehim vardı, vesvese vardı. Cumhuriyet’in ilanı ve onun zaruri icaplarından olan lüzumsuz müesseselerin lağvı üzerine herkesin

açıklıkla gördüğü manzara, o vehim ve vesvese sahipleri için de gönül rahatlığına sebep olmuştur:

Bundan sonra yalnız bir şey hatıra gelebilir: O da, bazı adi politikacıların, hasis menfaatperestlerin o vehim ve hayali uyandırmaya çalışması, o yüzden hurs ve menfaat tatmini düşüncesinden ibarettir:

Temin ederim ki, bütün mevcudiyetimle temin ederim ki, bu gibiler, her ne şekil, suret ve vesileyle olursa olsun, mevcudiyetlerini hissettirdikleri gün, Türk milletinin amansız kahrına hedef olmaktan kurtulamayacaklardır. Artık Türkiye din ve şeriat oyunlarına sahne olmaktan çok yüksektir. Bu gibi oyuncular varsa, kendilerine başka taraflarda sahne arasinlar. Mazinin gafletleri, paslı ataletleri, Türkiye halkının beyninden silinmiş olduğundan şüphe ve tereddüde mahal yoktur. Ulaştığımız mesut vaziyetten bir adım geriye gitmek, kimsenin söz konusu etmeye dahi salahiyettar olmadığı kati bir hakikattir. Türkiye’de cumhuriyet vardır ve Cumhuriyetperverler vardır.

Bu mukaddes mevcudiyetleri tahrip edici unsurlar artık Türkiye havasını zehirlenmeden teneffüs edemezler!”

Cumhuriyet Bayramı günü doğan, 101. yılında Cumhuriyet’e ve Atatürk’e **“Bilimde En Seçkin Dünyaya Ödülü Medawar”**ı alan ilk Türk bilim insanı olarak hizmet sunan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Gazi’nin söz ettiği Atatürk sevdalısı, Cumhuriyetperverlerden biridir. •

yaşarozturk@butundunya.com.tr



## Yaşamdan Yansımalar

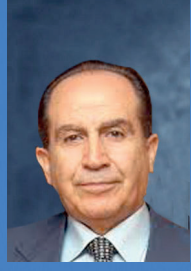
Nuray Bartoschek



### BENİM ADIM CUMHURİYET

Ben özgürlüğüm,  
Düşüncesi hür, vicdanı hür bireyler isterim,  
Esaret barınmaz bende.  
Din, dil, ırk, etnik köken etkilemez beni,  
Ayrım gözetmem insanlar arasında,  
Çünkü ben sosyal devletim.  
Adaletim ben, hukuk devletiyim,  
Yasalar karşısında herkes eşittir bende.  
Ben cumhurum, halkım ben  
Halk seçer, halk yönetir bende,  
Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.  
Baba mirası değil, ATA emanetiyim ben,  
Benim adım CUMHURİYET,  
Çocuklarınızın aydınlık geleceğiyim ben.  
Karanlığa, cehalete, esarete yenik düşmemek için  
Tek seçenek var, sonsuza dek Cumhuriyet.  
**Cumhuriyet bayramımız kutlu olsun.**

**Bilmek Gerek**  
Av. Ahmet Erdem Akyüz



# Atatürk, Cumhuriyetin Kazanımları ve Prof. Dr. Mehmet Haberal



**A**tatürk'ün, Cumhuriyeti kurmasından sonra, Türkiye her alanda olağanüstü gelişmeler kazanmıştır.

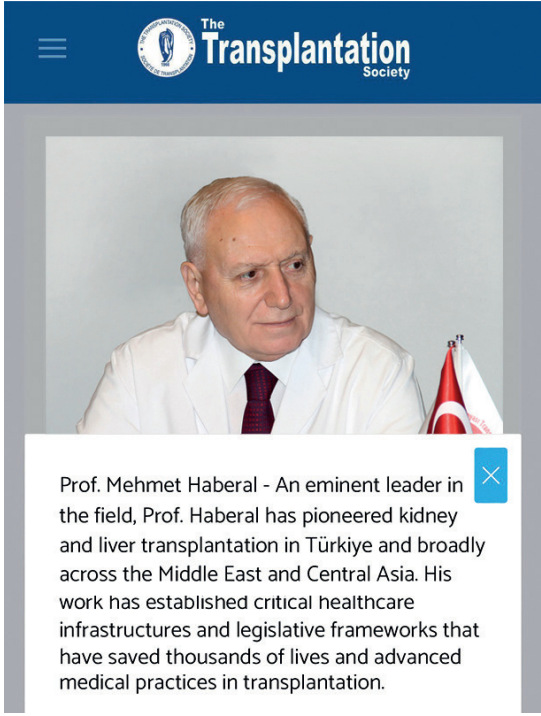
Açılan fabrikalar, yerli ve milli üretim, ekonomik, sosyal, siyasal gelişmeler yanında, bugün uluslararası spor yarışmalarında

kazandığımız dereceler, adını dahi bilmediğimiz spor dallarında, kadın, erkek, genç her yaşta ve engelliler dahil olmak üzere kazandığımız dereceler, madalyalar Cumhuriyetin eseridir.

Ulusal ve uluslararası bilim ve sanat alanında, uzaydan, mekaniğe,

tıp, elektrik, elektronik ve atom enerjisi-ne kadar akla gelen her konuda düşündüğümüzden ve bildiğimizden çok daha fazla sayıda bilim insanı Cumhuriyet sonrası yetişmiş ve yalnız ülkemizde değil, uluslararası alanda isimlerini kazımışlardır. Bunlardan bir kısmının isimlerini yazarsak bazılarını tanımasak bile- ne kadar çok olduklarını görerek, onur ve kıvanç duyup örnek alabiliriz:

*“Cahit Arf, Sait Akpınar, Ali Fuat Berkman, Remziye Hisar, Esat Feyzi, İsmail Ali, Behram Kurşunoğlu, Orhan Asım Barut, Sait Akpınar, Ahmet Cemal Eringen, Feza Gürsey, Hüseyin Cavit Erginsoy, Besim Tanyol, Ali Rıza Berkem, Hamit Nafiz Pamir, Tevfik Sağlam, Zeki Zeren, İbrahim Ethem Ulagay, Fatih Gökmen, Ahmet Süheyl Ünver, Aydın Sayılı, Oktay Sinanoğlu, Aziz Sancar, Gazi Yaşargil, Hulusi Behçet, Mim Kemal Öke ve güzel sanatlar alanında Cemal Reşit Rey, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Muhsin Ertuğrul...”* bu isimlerden bazılarıdır, ülke ve dünya çapında önemli çalışmalar yapmış, insana ve gelişime büyük katkılarda bulunmuşlardır.



Dünya Transplantasyon Derneği'nin internet sitesinde, bilimde en seçkin dünya ödülü Medawar'ın ilk kez bir Türk bilim insanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'a verileceğini duyurduğu haberi.

İlerideki yazılarımızda bu kişilere, çalışma ve eserlerine yer vereceğiz.

**C**umhuriyetin kazanımları, bize son olarak uluslararası tıp alanında da bir başarı ve ödül daha getirmiştir. **“Dünya Transplantasyon Derneği”** bilimde en seçkin dünya ödülü MEDAWAR'ı, ilk kez bir Türk bilim insanı olan **Prof. Dr. Mehmet Haberal'a** verecektir. Dünya Organ Nakli Derneği Genel Kurul'u 30. Eylül 2024 tarihinde, ilk kez bizim bölgemizde,

Haberal'ın ev sahipliğinde İstanbul'da yapılacaktır. Biz bu satırları, kongre öncesi yazdığımız için gelecek ifadesi kullanmaktayız ancak sizler bu satırları okudunuz zaman kongre yapılmış olduğu için, kuşkusuz daha büyük bir kıvanç duyacaksınız.

**D**ünya Transplantasyon Derneği resmi internet sitesinde şu açıklamayı yapmıştır:

*“Transplantasyon alanına olağanüstü katkılarından dolayı toplum tarafından verilen en büyük onur ödüllü olan prestijli 2024 Medawar Ödülü nü kazananları duyurmaktan gurur duyarız. Ödül, katkıları organ nakli alanında üstün bir etkiye sahip olan seçkin araştırmacılara veriliyor. Medawar Ödülü evrensel olarak bilimsel başarı için en seçkin dünya ödülleriyle eşdeğer olarak kabul edilmektedir. Alanında üstün, iyi bilinen Prof. Haberal Türkiye’de, Ortadoğu’da ve Orta Asya’da böbrek ve karaciğer nakli önderliği yapmıştır. Çalışmaları önemli sağlık hizmetleri alt yapısına ve yasal çerçevelere katkıda bulunarak binlerce hayatı kurtarmış ve organ nakli konusunda ileri düzeyde tıbbi uygulamalar oluşturmuştur.”* Bu nedenle Dünya Transplantasyon Derneği'nin Büyük Onur Ödülü Medawar, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a verilmektedir.

Kıvanç ve onur duyduğumuz bu başarı ödülünün sahibi Sn. Haberal'ı ve çalışmalarında kendisine

yardım ve katkıda bulunanların tümünü içten kutlarız.

Tıp alanındaki bu ödülün, benim için bir diğer değeri, Cumhuriyetin ilk doktorlarından biri olan ve yurt içi ve yurt dışı değerli çalışmaları bulunan, Dr. Haberal'ın meslektaşları bir doktor olan rahmetli ağabeyim Dr. Talat Akyüz'ün kardeşi olmamdır. Bir doktor kardeşi olarak, tıp ve sağlık çalışanlarının ne denli zor koşullar altında önemli bir şekilde hizmet verdiklerinin tanığı olmuştumdur. Bu yüzden Atatürk *“Beni, Türk doktorlarına emanet ediniz.”* demiştir.

Atatürk, sağlık konusundaki hizmet ve amacı şu şekilde tanımlamıştır: *“Sağlık teşkilâtımızda, memleketin ihtiyaçlarına uygun isabet ve gayret açık olarak görülmektedir. Cumhuriyet Hükûmeti'nin başlı başına bir esas olarak muvaffakiyetle izlediği sıhhat mücadelesine, gittikçe vasıtalarını artıran bir genişlikle devam olunmak lâzımdır ve mühimdir. Her nevi sağlık mücadelesini, mümkün olan derecede çabuk ve geniş bir surette takip etmek, başlıca hedeflerimiz arasındadır.”* demiş ve Cumhuriyet döneminin önemli kurumlarından biri olan *“Hıfzısıhha Enstitüsü”* açılmıştır.

Büyük Atatürk'ün açtığı yolda çalışmalarına devam edecek olan Türk milleti ve bireyleri; ülke, dünya ve insanlık için yararlı olacak ve yeni çığır açacak olan çalışmalarına devam edeceklerdir.

*erdemakyuz@butundunya.com.tr*



Otopsi  
Cengiz Özakıncı

LOZAN  
Yalanlar ve  
Gerçekler

4

6 Ekim 1923

# İSTANBUL'UN KURTULUŞU

6 Ekim 1923'te  
İstanbul'a giren  
Türk birlikleri  
Galata Köprüsü'nde.



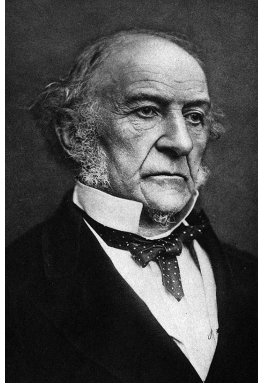
**B**atılılar Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkanlardaki topraklarına "Avrupa Türkiyesi" (Turkey in Europe) Anadolu'daki topraklarına "Asya Türkiyesi" (Turkey in Asia) diyor; başkent İstanbul'u "Avrupa Türkiyesi"nde görüyor ve "Türkleri Avrupa'dan kovacağız" dediklerinde Türkleri yalnız Balkanlar'dan değil İstanbul'dan da kovacaklarını belirtmiş oluyorlardı. Batı'da Türkleri "Avrupa Türkiyesi"nden kovma düşüncesi hep var olduğu halde, İngiltere, Osmanlı İmparatorluğu'nu Çarlık Rusya'sının Hindistan'a ve Balkanlar'a doğru yayılmasına set çekmek amacıyla ayakta tutuyordu. Yine bu nedenle İngiltere ve Fransa, 1853-54'te Kırım Savaşı'nda Rusya'ya karşı Osmanlı İmparatorluğu'nun yanında yer aldılar. Ancak 14, 15 yıl sonra, 1868'de Başbakan olan William Gladstone, Osmanlı devletini Rusya'ya karşı ayakta tutma politikasını terk ederek, Hindistan'dan uzak durması ve yalnızca Balkanlar'a yayılması koşuluyla Rusya'yı Osmanlı devletine karşı desteklemeye başladı. 1876'da "Bulgar Vahşeti" adlı bir kitapçık yayımlayan Gladstone, Türklerin "Avrupa Türkiyesi"nden (Balkanlar ve İstanbul'dan) pılını pırtısını toplayıp kovulmasını propaganda ediyor: Türkler insanlığın

kanser hücresidir, Hıristiyanları vahşice öldürmektedir; Türkler Avrupa'dan, Balkanlar'dan, İstanbul'dan kovulmalıdır, diyordu.

Bir yıl sonra, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nda Osmanlı devleti yenildi; bu savaşta doğuda Kars ve Ardahan'ı işgal eden Rus orduları batıda Trakya'dan İstanbul yakınlarına, Ayastefanos'a (bugünkü adıyla Yeşilköy'e) dek ilerlemişken, İngiliz diplomasisi II. Abdülhamid'in Kıbrıs'ı İngiltere'ye vermesi karşılığında Rusya'nın İstanbul'u işgalini önleyecekti. Bu toprak yitimleri üzerine II. Abdülhamid, İngiltere ve Rusya'ya karşı Almanya ile ittifak kuracak; Alman Mareşal Colmar von der Goltz, Osmanlı ordusunu eğitmek üzere 1883'te Alman Askeri Misyonu'nun başında İstanbul'a gelecek

ve Alman İmparatoru II. Wilhelm 1889'da İstanbul'a gelerek II. Abdülhamid'le görüşecekti.

1883-1897 arası 14 yılda binlerce Osmanlı subayı yetiştirmiş olan von der Goltz, 1897'de Almanya'da yayımladığı bir makalesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşten kurtulabilmesi için "Avrupa Türkiyesi"ni yani Hıristiyan uyrukların sayıca çok olduğu Balkanlar'ı ve İstanbul'u terk ederek Anadolu'ya çekilmesini;



İngiltere Başbakanlarından William Gladstone.

başkentini İstanbul'dan Konya'ya, Kayseri'ye ya da Şam'a taşınmasını ve devletin yalnızca Müslümanlardan oluşan bir "Türk-Arap İslam İmparatorluğu"na dönüşmesini öneriyordu. Goltz, bu makalesinde Ajamı Vambery'nin bu doğrultudaki görüşlerine göndermelerde bulunarak, önerisinin Alman-İngiliz ortak görüşü olduğunu ima ediyordu.

Dost bildiği Almanya II.



Colmar von der Goltz.



Arminius Vambery

Abdülhamid'e: Balkanlar'ı terket; İstanbul'u terket; başkentini Konya'ya, Kayseri'ye ya da Şam'a taşı; Hıristiyan uyrukların padişahı olmayı bırak; "İttihat-ı İslam" (İslam Birliği) politikası izle; yalnızca Müslümanların padişahı ol; Osmanlı Devleti'ni "Türk-Arap İslam İmparatorluğu"na dönüştür; böyle yapmazsan Osmanlı Devleti çöker, diyordu.

1898'de ikinci kez İstanbul'a gelerek II. Abdülhamid'le görüşen Alman İmparatoru II. Wilhelm İstanbul'dan Kudüs'e geçecek ve orada kendisini dünyadaki üçyüz milyon Müslüman'ın koruyucusu olarak ilan edecekti. Buna karşılık İngiltere, son 20 yılda tepeden tırnağa Alman uydusuna dönüşmüş bulunan Osmanlı Devleti'ne karşı, Rusya ve Fransa ile ittifaklar kuruyordu. İttihat ve Terakki Cemiyeti, devleti Alman güdümünden ayırıp, 1853, 1854'te

### Stärke und Schwäche des türkischen Reiches.

Von  
C. Freiherrn von der Goltz.

[Nachdruck unterlagt.]

In einer Reihe trefflicher Arbeiten hat H. Vambery, heute wohl der vorzüglichste Kenner des Orients in der nicht-islamitischen Welt, nachgewiesen, wie oberflächlich die landläufigen Meinungen von der Unmöglichkeit eines ernsthaften Fortschritts in der Türkei und von der Cultureinlichkeit des Islams sind<sup>1)</sup>. Seine Beobachtungen reichen über vierzig, bisweilen auch hundert Jahre zurück, ihm war es möglich, tief in das gesellschaftliche und häusliche Leben der verschiedensten Kreise einzudringen, mich hielt mein Beruf mehr an der Oberfläche und im anschließlichen Verkehr mit Fachgenossen fest. Dennoch komme ich beim Nachdenken über die Erscheinungen, die an mir in einer mehr als zwölfsährigen Thätigkeit vorüber zogen, zu demselben Schlusse. Ein mächtiger Zug nach Vervollkommnung, nach freimüthigem Anschluß an die europäische Civilisation, nach höherer Bildung und Gesittung wehete durch die oberen Schichten des türkischen Volkes, namentlich durch seine Jugend. Der glühende Wunsch, es den Nationen des Abendlandes gleich zu thun und am allgemeinen Weltkampfe in materieller und intellectueller Entwicklung Theil zu nehmen, beherrschte fast alle die jungen Leute, mit denen ich in Berührung kam. Der außerordentliche Anhang zu den, meiner Erfahrung nach untergeordneten Militärschulen<sup>2)</sup> mag immerhin nur als ein rein äußerliches Merkmal gelten. Der Umstand, daß die Zahl der Schüler dieser Anstalten in der Zeit von 1853—1895 von 4000 auf nicht weniger als 14000 stieg, beweist dennoch, daß die Fortwärtsbewegung auf ziemlich breiter Grundlage stattfand. Gewöhnliche Vaterlandsliebe hatte einen großen Antheil daran, trotzdem Vaterland<sup>3)</sup> und

<sup>1)</sup> Cosmopolis, Blät. April, Mai 1897. „Türkische Reizen und die Gefahr eines Weltkrieges“. — Früher schon in der Zeitschrift Rundschau, 1888, Bd. LXXVII, S. 63 ff. „Freiwillige Vorkämpfer in muslimischen Aften“.

<sup>2)</sup> Ich wurde 1888 bei meinem Eintritt in den türkischen Dienst zum General-Inspector des Militärischen Bildungswesens ernannt.

<sup>3)</sup> In amtlichen Schriftstücken vielfach ersetzt durch den Ausdruck: „Der Boden Eurer Reichth“.

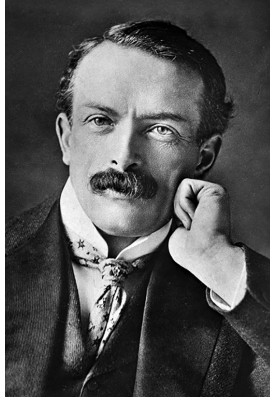
Colmar von der Goltz'un 1897'de yayımlanan makalesinin ilk sayfası.

Kırım Savaşı'nda olduğu gibi Rusya'ya karşı İngiliz-Fransız-Osmanlı ittifakını yeniden kurabilmek umu-  
duyla, 1908'de ayaklanacak; bunun  
üzerine II. Abdülhamid 30 yıl önce  
askıya aldığı Anayasa'yı yeniden yü-  
rürlüğe koyacak; II. Meşrutiyet ilan  
edilecek; ancak İngiltere ve Fran-  
sa, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin  
yardım ve ittifak arayışlarına dir-  
sek çevireceklerdi. İngiltere, sömür-  
gelerindeki Müslümanlarca örnek  
alınacağı kaygısıyla Meşrutiyet'i de-  
virmeye girişecek; İtti-  
had ve Terakki'ye karşı  
31 Mart ayaklanmasını  
kışkırtacak; İngiliz  
Fransızlardan umdu-  
ğu desteği göremeyen  
cemiyet, devirdiği II.  
Abdülhamid'in Alman  
politikasını benimseyip  
sürdürmekten başka bir  
yol bulamayacaktı.

883'ten başlayarak  
30 yıl boyunca Al-  
man Mareşal von der  
Goltz komutasında eğitilmiş olan  
Osmanlı ordusu, 1912-13 Balkan  
Savaşları'nda bozguna uğradı; "Av-  
rupa Türkiyesi"ndeki Müslüman  
Türkler, Balkanlar'dan Anadolu'ya  
doğru sürülürken, yüzbinlerce sivil  
Müslüman Türk vahşice öldürüldü.  
Goltz'un 1897 makalesinde önerdiği  
gibi Osmanlı'nın Balkanlardaki ege-  
menliği böyle sona eriyordu.

1913'te Bulgaristan'a Askeri  
Ataşe olarak atanan Mustafa Kemal,  
orada Osmanlı ordusunun Balkan

Savaşları sırasındaki konumları-  
na dair çok önemli askeri bilgilerin  
Goltz tarafından Bulgar ordusuna  
verildiğini ve Bulgarların Osman-  
lı ordusunu Goltz'dan aldıkları bil-  
giler sayesinde yendiklerini öğrendi  
ve durumu Sofya'dan İstanbul'a 6  
Aralık 1913 günlü özel- gizli yazı-  
sıyla Genelkurmay'a bildirdi. Bir  
yıl sonra Dünya Savaşı patlayacak  
ve İngiltere Başbakanı Lloyd Ge-  
orge, eski Başbakan Gladstone'un  
1876'daki "*Türkler insanlığın kan-*



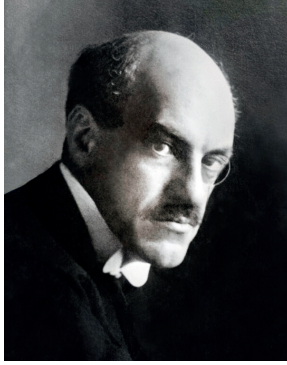
Lloyd George.

*seridir, Avrupa'dan  
Rumeli'den, Trak-  
ya'dan, İstanbul'dan  
kovulmalıdır;"* sözle-  
rini 1914'te yineleye-  
cekti.

İngiltere, gizli pay-  
laşım antlaşmalarıyla  
İstanbul'u Çarlık  
Rusyası'na vaat etmiş-  
ti. 1915'te Çanakkale-  
'yi geçebilselerdi,  
Türkler'i İstanbul'dan  
kovacaklardı. Os-  
manlı devleti bu ola-  
sılık nedeniyle başkent İstanbul'u  
Anadolu'ya, Eskişehir'e taşımaya  
hazırlanmıştı. Çanakkale Zaferi İs-  
tanbul'u kurtarmış, ancak Osman-  
lı Devleti Dünya Savaşı'ndan yenik  
çıkınca 30 Ekim 1918'de imzaladığı  
"Mondros Mütarekesi"yle yok olu-  
şun eşiğine sürüklenmişti.

13 Kasım 1918'de İngiliz, Fran-  
sız, İtalyan ve Yunan savaş gemile-  
ri Boğaz'da demirleyecek; binlerce  
yabancı askerin bulunduğu İstanbul,  
adı konmamış bir işgale uğrayacaktı.

İşgalci devletlerin mü-tarekeden 2,5 ay sonra Mart 1919'da verdikleri karara göre: Osmanlı devletin'in Ermeni, Rum vs. Türk olmayan uyrukları Türk yönetimi altında bırakılmayacak; onlar Anadolu'da ayrı devlet kurarken, Anadolu'nun ortasında küçük bir bölge Türklerle bırakılacak; İstanbul ve Boğazlar Türklerden alınarak uluslararası bir yönetime verilecekti.



Lord Edwin Samuel Montague

## **13 Kasım 1918'de İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan savaş gemileri Boğaz'a demirleyecek; binlerce yabancı askerin doluştuğu İstanbul, adı konmamış bir işgale uğrayacaktı.**

İzmir'in ve Trakya'nın da Yunanistan'a verilmesi düşünülüyordu. Reuters ajansı aracılığıyla dünyaya yayılan bu karar, İstanbul gazetelelerinde de yayımlanmıştı. Nitekim, İzmir 15 Mayıs 1919'da Yunanistan tarafından işgal edilmiş; aynı gün Mustafa Kemal başında bulunduğu karargahıyla birlikte Samsun'a hareket etmişti. Bir ay sonra Damat Ferid Paşa'nın Paris Barış Konferansı'nın 17 Haziran 1919 günlü oturumunda sunduğu andırıya 25 Haziran 1919'da Clemenceau imzalı

bildiriyle yanıt veren galip devletler, tüm gazetelerde yayımlanan bildirimlerinde Türkleri ırk olarak aşağılıyor ve Osmanlı devletin'in Türk olmayan uyruklarını Türk boyunduruğundan kurtaracaklarını bir kez daha duyuruyorlardı, ancak aynı günlerde İngiltere'nin

Hindistan sömürge valisi Lord Montague da Paris Barış Konferansı'nda İngiltere temsilcileriyle görüşerek, Türklerin İstanbul'dan çıkartılmaları halinde, Hindistan'daki Müslümanların İngiltere'ye karşı ayaklanabileceklerini ileri sürerek, Türklerin, Halife-Sultan'ın İstanbul'da bırakılmasını isteyecekti. Fransa da kendi sömürgele- rindeki Müslümanları yatıştırmak için Halife-Sultan'ın İstanbul'da bırakılmasını istiyordu.

Ancak Lloyd George, Türklerin Avrupa'dan, İstanbul'dan kovulması kararında diretiyordu. Ona göre, Yunanistan Trakya'yı Rumeli'yi alacak; İzmir'de bir İyonya ve Karadeniz'de bir Pontus Rum Devleti kuracak; Trabzon'dan İskenderun'a kadar Anadolu'nun doğusunda bir Büyük Ermenistan kurulacak; Türkler İstanbul'dan kovulacak; ve Anadolu'da, bütün bu paylaşımlardan arta kalan küçük bir toprak parçasında bir Türk devleti kurulacaktı.

Ancak evdeki hesap çarşıya uymadı. Milli direniş örgütleri Erzurum ve Sivas Kongreleri ve Mustafa Kemal önderliğinde Ankara'da Heyet-i Temsiliye çatısı altında birleştiler. Milletvekili seçimleri yapıldı. Seçilenler İstanbul'da Meclis'te toplandı. Meclis ana ilkeleri daha önce Erzurum ve Sivas Kongrelerinde belirlenmiş olan Misak-ı Milli'yi 28 Ocak 1920 günlü oturumda kabul ettikten sonra, 17 Şubat 1920'de dünyaya duyurdu. Galip devletler bunun üzerine 16 Mart 1920 günü İstanbul'u resmen işgal ettiler; Meclis'i kapattılar; yakalayabildikleri milletvekilini tutukladılar.

İşgal Bildirisi'nde İstanbul'a ilişkin olarak: *"Müttefik Devletler Türkleri İstanbul'dan mahrum etmeme niyetinde ısrarlıdır. Fakat Allah göstermesin genel kargaşalık veya katliamlar baş gösterirse bu karar muhtemelen değiştirilebilecektir."* deniyordu. Böylece 1876'da W. Gladstone ve 1914'te Başbakan Lloyd George'un

dünyaya duyurduğu Türkleri Avrupa'dan ve İstanbul'dan kovma kararı, Anadolu'da yükselen Milli Mücadele karşısında ilk kez -koşullu olarak- geri alınıyordu.

İşgalcilerin kapattığı Osmanlı Meclisi'nin kaçmayı başaran üyeleri Ankara'da toplanmış ve 23 Nisan 1920'de Ankara'da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi, Osmanlı Meclisinin bıraktığı yerden çalışmaya başlamıştı. Yaklaşık 20 gün sonra Müttefikler, hazırlamış oldukları Sevr Barış Antlaşması'nı 11 Mayıs 1920 günü imzalanmak üzere İstanbul Hükümeti'ne sundular. Antlaşmanın İstanbul başlığını taşıyan 36. maddesinde: *Osmanlı Hükümeti'nin İstanbul üzerindeki haklarına*



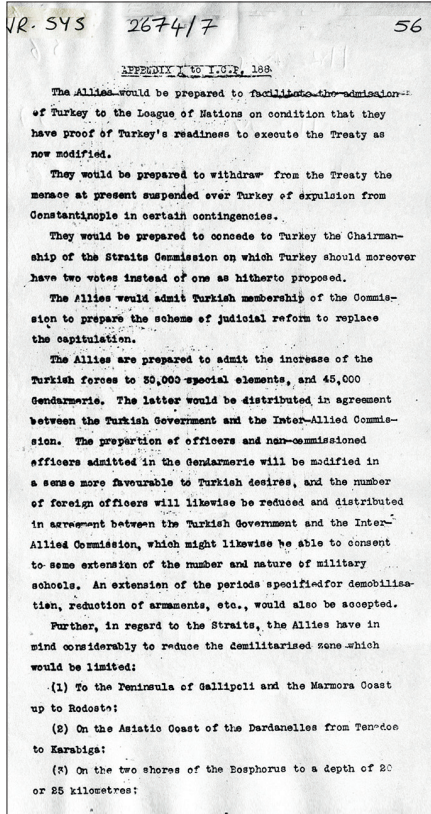
İşgal birlikleri Taksim'de.

ve sıfatlarına dokunulmayacağı-  
nı, ve bu Hükümetle Majeste Padi-  
şah'ın bu kentte oturmak ve bu kenti  
Osmanlı Devletinin başkenti tutmak  
bakımından, özgür olacağını; an-  
cak İstanbul Hükümeti azınlıklarının  
haklarına dürüst bir biçimde saygı  
göstermekte kusur ederse, bu hükmü  
değiştireceklerini, yani İstanbul Hü-  
kümetini İstanbul'dan kovacakları-  
nı, belirtiyorlardı. Daha sonra, buna  
bir de "Anadolu'daki milli direnişin  
yok edilmesi" koşulunu eklediler.

Bu koşul, müttefiklerin, Türkle-  
ri İstanbul'dan kovma kararından,  
Anadolu'da Mustafa Kemal önder-  
liğinde verilen Milli Mücadele'nin  
yükselişi karşısında vazgeçmek  
zorunda kaldıklarını gösteriyordu.  
Nitekim, TBMM Ordularının  
24 Eylül-2 Aralık 1920 Ermenistan  
Zaferi ve ardından saldırıya  
geçen Yunan ordusunun durdu-  
ran TBMM ordularının 9-11 Ocak  
1921 Birinci İnönü Zaferi; işte bu  
iki zafer, Anadolu direnişinin ko-  
layca bastırılmayacağını göster-  
miş; bunun üzerine Müttefikler  
Sevr'i Ankara'nın kabul edebile-  
ceğini düşündükleri biçimde yu-  
muşatmışlardı. Sevr'in İstanbul'la  
ilgili 36. maddesi Mart 1921'de  
Londra Konferansı'nda bizzat  
Lloyd George tarafından "Türki-  
ye'nin bazı hallerde İstanbul'dan  
uzaklaştırılacağı hakkındaki tehi-  
dit, Sevr Antlaşmasından kaldırıl-  
acaktır. (...) İstanbul'un ve İzmit  
yarımadasının süratle boşatılma-  
sını uygun bulan Müttefik devletler;  
ışğali, Gelibolu ve Çanakkale ile

sınırlı tutabileceklerdir" biçiminde  
değiştirilmişti.

**Y**ükselen Milli Mücadele ve  
TBMM ordularının kazandığı  
Ermenistan ve Birinci İnönü zaferleri  
karşısında İngilizler, Türkleri İstan-  
bul'dan kovma kararından tümüyle  
vazgeçmek ve barış imzalanınca İst-  
anbul'u hızla boşaltmayı kabul et-  
mek zorunda kalmışlardı. TBMM  
ordularının Eylül 1921 Sakarya



Londra Konferansı'nda Lloyd George'un sunduğu "yumuşatılmış Sevr" tasarısının ilk sayfası.

Zaferi'nden sonra İngilizler 26 Mart 1922 önerilerinde yine İstanbul'u boşaltmaktan söz edeceklerdi.

26 Ağustos 1922 Büyük Tarruz, 30 Ağustos 1922 Büyük Zafer ve 9 Eylül 1922'de İzmir kurtaran TBMM ordularının Çanakkale ve İstanbul üzerine yürüyüşü karşısında, Müttefikler 23 Ekim 1922'de verdikleri nota ile Doğu Trakya'yı hemen teslim etmek ve İstanbul'u barış imzalandıktan sonra boşaltma sözü verdiler; bunu iki ay önceki makalemizde belgelerle gözler önüne sermiştik. Nitekim, Müttefikler, Lozan Barış Antlaşması'ndaki tahliye protokolünü yerine getirerek 6 Ekim 1923 günü İstanbul'u boşaltmışlardır.



## **İngiltere'yi "Türkleri Avrupa'dan, İstanbul'dan kovma" kararından vazgeçirip İstanbul'u Türklere teslim etmek zorunda bırakan "şey" Mustafa Kemal önderliğinde verilen Milli Mücadeledir.**

1921'de Londra Konferansında, ardından 26 Mart 1922'de ve 23 Eylül 1922'de yayınladıkları notalarla, bildirilerle, anlaşmalarla duyurmuşlardır.

İngiltere'yi "Türkleri Avrupa'dan, İstanbul'dan kovma" kararından vazgeçirip İstanbul'u Türklere teslim etmek zorunda bırakan "şey", Mustafa Kemal önderliğinde verilen Milli Mücadeledir.

İstanbul'un düşman işgalinden kurtuluşunun 101. yıldönümünde, Kuvayı Milliye, Milli Mücadele ve Kurtuluş Savaşı şehit ve gazilerimizi saygıyla anıyoruz. •

[cengizozakinci@butundunya.com.tr](mailto:cengizozakinci@butundunya.com.tr)

**B**irileri "İngilizler İstanbul'u neden tek silah atmadan terketti?" diye soruyor; birileri "İngilizler rejim şey yapıp gittiler" diye yanıtlıyor. İngilizler İstanbul'u terk edeceklerini ilkin 16 Mart 1920'de İstanbul'u işgal ettikleri gün, sonra 17 Mart

CENGİZ ÖZAKINCI

KALEMİN NAMUSU - 2

# KÖRLERİN KÖR KILAVUZLARI

Makaleler

1. basım



Hilafetin Kaldırılışının  
100. Yılına Armağan

otopsi

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

## KÖRLERİN KÖR KILAVUZLARI

ABD'nin başını çektiği 'Kapitalist-Emperyalist Blok' ile Sovyet Rusya'nın başını çektiği 'Sosyalist Blok' arasında 1945'te başlayan 'Soğuk Savaş' 2 Aralık 1989'da Sovyetler Birliği'nin yenilgisiyle sona erdi. Marksist-Leninist sosyalist ideolojiye karşı açtığı savaşı, bu ideolojinin devletleşmiş örneği olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni parçalayarak kazanan Batı, silahlarını hemen dünyada emperyalizme karşı ulusal bağımsızlık savaşlarının devletleşmiş örneği olan Kemalizm'e çevirerek, daha önce Sovyet Rusya'ya karşı kullanıp da başarılı olduğu yıkıcı 'psikolojik hareket' ve propaganda yöntemlerinin tümünü Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı kullanmaya ve tek odaklı (üniter), tek hukuklu, laik ulus-devlet yapısını etnik, din ve mezhep ayrımcılığıyla parçalamaya yöneldi.

ABD ve Avrupa emperyalistleri, 'Soğuk Savaş' sürecinde ertelemiş oldukları Türkiye'yi parçalama tasarılarını Soğuk Savaş'ın 2 Aralık 1989'da sona ermesiyle birlikte yürürlüğe koydular. Hemen iki ay sonra, Şubat 1990'da, bir yandan Graham Fuller ve Paul Henze gibi CIA yöneticileri gazetelerimize demeçler vererek, ABD'nin artık Kemalist laik ulus-devletin yıkılmasına ve yerine İslamcı, çok hukuklu, etnik federasyon kurulmasına karar verdiğini yüksek sesle duyururken; aynı anda Avrupa Topluluğu yetkilileri de gazetelerimize verdikleri demeçlerde, Türkiye Cumhuriyeti'nin tek odaklı (üniter), Kemalist laik, ulus-devlet yapısını çok hukuklu, etnik federasyonla parçalayarak yıkmaya yönelik Sevr Antlaşması'na benzer bir takım koşulları açık açık dayatıyorlardı. İşte tam bu sırada Türkiye Cumhuriyeti'nin tek odaklı (üniter) laik ulus-devlet yapısını savunan aydınlarımızdan Muammer Aksoy 31 Ocak 1990 ve Bahriye Üçok 6 Ekim 1990 günü "İslami Hareket Örgütü" adına üstlenilen suikastlerde öldürüldüler; aynı yıl 7 Mart 1990 günü gazeteci Çetin Emeç ve 4 Eylül 1990 günü yazar Turan Dursun da İslamcılara üstlenilen suikastlerde katledildiler; böylece Atatürk'ü, Kemalizm'i, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkelerini, tek hukuklu, tek odaklı (üniter) ulus-devlet yapısını savunan aydınların yüreğine ölüm korkusu düşürülmüş, gözdağı verilmiş oldu.

1990'larda bir yandan ABD ve Avrupa Topluluğu yetkilileri Türkiye Cumhuriyeti'nin laik ulus-devlet yapısını çöktecek Sevr Antlaşması benzeri dayatmalarla bulunurken, aynı anda Türkiye'de de "Sivil Toplumcular", "İkinci Cumhuriyetçiler", "Liberal Solcular", "Ayrılkçı Kürtçüler" ve "Siyasal İslamcılar" vs. "Medine Vesikası", "Osmanlı Sekülerizmi" gibi "çok hukuklu", federasyon projeleriyle Türkiye'nin tek odaklı (üniter) Kemalist laik cumhuriyet ve ulus-devlet yapısını yıkmaya yönelik yoğun bir propaganda yürütüyorlardı.

ABD ve Avrupa Topluluğu'nun Türkiye'ye açık açık ulus-devlet karşıtı Sevrçi dayatmalarla buldukları; buna karşı çıkan ulusçu yazarların öldürüldüğü o günlerde ortaya atılan Sevr benzeri, ulus-devlet düşmanı, "çok hukukçu", federasyoncu yayınlara yanıt vermeye ve ileri sürülen yalan-savları çürütmeye yönelik eleştiri yazılarım 1 Ocak 1993 - 1 Ocak 1995 tarihleri arasında Kitap Gazetesi adlı aylık dergide yayımlandı. "Körlerin Kör Kılavuzları", işte bu makalelerden dördünü içermektedir.

Bu makaleler 1990'larda Türklüğe, dilimize, dinimize, tarihimize, coğrafyamıza, "Türk Devrimi"ne, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ilkelerine saldıran yayınlara, hemen, sığacağı sığacağına verilmiş ilk yanıtlardan olması bakımından tarihsel bir önem taşıdığı gibi, o günlerde ortaya atılan "Yeni Sevrçi" yalan-savlar 30 yıldır yineleniyor ve bugün de yinelenmekte olduğu için, bu yalan-savları çürüten 30 yıl önceki yanıtlarımız da güncelliğini korumaktadır.

EK - Hilafetin Kaldırılmasınının 100. Yılı Onuruna: "Yeni-Hilafet Tuzağı" başlıklı makalelerimle birlikte, Adalet Bakanı Seyyid Bey'in 3 Mart 1924 günü TBMM'nde yaptığı ve TBMM kararıyla hilafeti kaldıran kanunun İslam dinine, Kur'an'a, ayetlere ve hadislere dayanan gerekçesi olarak basılıp dağıtılan "Hilafetin Mahiyet-i Şer'iyesi" başlıklı kitapçık da - günümüz Türkçesiyle tam metin olarak - bu kitabın ekler bölümünde yer alıyor.



# Harbiye Ruhu

**G**eçtiğimiz 30 Ağustos'ta harp okulları 2024 mezunlarını verdi. Genç teğmenler zorlu bir eğitimin ardından büyük coşku ve gururla Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) subay kadrolarına katıldılar. Kutluyoruz.

Harp okulları subay adaylarına salt savaş tekniklerini öğretmez,

38

onlara ruhsal ve zihinsel olarak zor koşullarda dayanma ve mücadele etmeleri için gerekli yeteneği de kazandırır. Buna “Harbiye ruhu” diyoruz.

27 Ağustos 1922’de Başkomutan Mustafa Kemal’e söz verdiği halde zamanında Çiğil Tepe’yi alamayan 57. Tümen Komutanı Yarıbay Reşat’ı



intihar ettiren Harbiye ruhudur.

4 gecedir uykusuz ve hasta olduğu halde 10 Ağustos 1915'te 7. Tümenin en önüne geçerek kamçı işaretiyle birliğini süngü hücumuna kaldıran ve bu hücumda yaralanan Anafartalar Grup Komutanı Albay Mustafa Kemal'e bu gücü ve cesareti veren Harbiye ruhudur.

**K**urtuluş Savaşı'nda yoktan var edilen milli ordunun genç subay ihtiyacını karşılamak için okullarından kaçıp cepheye katılan askeri öğrencilere bunu yaptıran Harbiye ruhudur.

Sakarya Meydan Muharebesi'nde erbaş ve erlere örnek olmak için hücum taburları kurarak verdikleri

## Yılmadan Yorulmadan

Dr. Cihangir  
Dumanlı



büyük yitiğe karşın düşmana saldıran subaylara bu gücü veren Harbiye ruhudur.

Mondros Ateşkesi'nden sonra Ermenilerle birlikte yurdumuzun güneyini işgal eden Fransızlara karşı Ocak 1919 başında direniş örgütünü kurarak Fransızlara Kurtuluş Savaşımızın ilk kurşununu atan Hatay'ın Dört Yol ilçesinin Karaköse köyünden Teğmen Kara Hasan, Harbiye ruhu ile hareket etmiştir.

İngilizlerin Samsun'a çıkmasına tepki olarak 17 Mart 1919'da birliği ile dağa çıkarak İngilizleri telaşa düşüren makineli tüfek bölük komutanı Teğmen Hamdi, Harbiye ruhu ile hareket etmiştir.

**İngilizlerin Samsun'a çıkmasına tepki olarak 17 Mart 1919'da birliği ile dağa çıkarak İngilizleri telaşa düşüren makineli tüfek bölük komutanı Teğmen Hamdi, Harbiye ruhu ile hareket etmiştir.**

Sakarya Meydan Muharebesi'nde 10 Eylül'de başlayan karşı taarruzumuzun nehrin batısına geçmesi için ölüm tehlikesini göze alıp ateşleme düzeni düşmanın elinde olan patlayıcıları söküp nehre atarak köprüyü emniyete alan 35. süvari alayından Teğmen Bekir'e bunu yaptıran Harbiye ruhudur.

Ergenekon, Balyoz, 28 Şubat gibi düzmece davalarda başlarını öne eğmeyen, teslim olmayan subaylar da Harbiye ruhu ile hareket etmişlerdir.

Ölümcül hastalığına rağmen doğru bildiği yolda Ergenekon Davası'ndaki mücadelesine devam azmini hiç azaltmayan rahmetli sınıf arkadaşım Muzaffer Tekin'e bu gücü veren Harbiye ruhudur. Teğmen Muzaffer Tekin, Kıbrıs Barış Harekâtı'nda komando takım komutanı olarak Harbiye ruhu ile savaşarak kendi adı verilen Zafer Tepe'yi ele geçirmişti.

Mezun olduktan 50 yıl sonra Harp Okulu marşını dinlerken

gözyaşı döktüren şey de Harbiye ruhudur.

Diploma töreninde laik demokratik Cumhuriyet'i koruyacaklarına ant içerek Mustafa Kemal'in okulundan mezun olmanın gururu ile "Mustafa Kemal'in askerleriyiz" diyen 2024 mezunu teğmenler de Harbiye ruhuna sahip olduklarını göstermişlerdir.

Bu örnekler çoğaltılabilir.

Harbiye ruhu Harbiye'de verilir. Harp okullarının örgütlenmesi, alt yapısı, eğitim programı, komutan ve öğretmenlerinin atanması öğrencilere bu ruhu verecek şekilde tasarlanmıştır.

Ordunun silah sistemleri teknolojik olarak ne kadar gelişmiş olursa olsun onları kullanacak subaylarda Harbiye ruhu yoksa o ordu başarılı olamaz. Harbiye ruhu kuvvet çarpanıdır.

Subay eğitiminin niteliğinin yükseltilmesi ve Harbiye ruhunun devamı ulusal güvenliğimiz için yamsal önemdedir. •

[cihangirdumanli@butundunya.com.tr](mailto:cihangirdumanli@butundunya.com.tr)

### Atatürk'ün Ordu Hakkındaki Sözleri

- *Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin ordusu, istilâlar yapmak veya saltanatlar kurmak için şunun, bunun elinde ihtiras aleti olmaktan münezzehtir. İnsanca ve müstakil yaşamaktan başka gayesi olmayan milletin aynı ideale bağlı ve yalnız onun emrine tabi ve sadık öz evlâtlarından mürekkep muhterem ve kuvvetli bir heyettir.*
- *Kumandanlık vazife ve mesuliyeti yüklenecek kadar omuzlarında ve dimağında kuvvet bulamayanların feci âkîbetlerle karşılaşması mukadderdir.*
- *Harp zaruri ve hayati olmalıdır. Millettin hayatı tehlikeye maruz kalmadıkça harp bir cinayettir.*
- *Yarım hazırlıkla, yarım tedbirle, yapılacak taarruz, hiç taarruz etmektен daha fenadır.*



## Milli Bayramlarımız ve Harbiyeliler

Yazan: Prof. Dr. CENGİZ KUDAY

**M**illi bayramlar, bir ülkenin tarihindeki önemli olayları hatırlama, milli birlik ve beraberlik ruhunu pekiştirme adına büyük önem taşır.

Türkiye’imizde milli bayramlar Cumhuriyetin kuruluş yıllarından beri coşkuyla kutlanmış, zamanla değişen toplumsal ve siyasi değişikliklere bağlı olarak kutlama biçimlerinde bazı farklılıklar meydana gelmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında ve

benim çocukluk yıllarımda milli bayram kutlamaları çok geniş kapsamlı ve coşkulu etkinlikler olarak gerçekleşiyordu.

Halk meydanlarda toplanarak devlet törenlerine coşkuyla katılıyordu.

Ben çocukluk yıllarımdaki bayram kutlamalarını çok iyi hatırlıyorum. O zamanlar Kütahya’da yaşıyorduk. Resmigeçit şimdiki hükümet önünde olurdu.

Nenem 110 yaşında öldü. »



Beni ve kardeşimi bu kutlamalara götürürdü.

Süvarilerin atlarının zincirlerle birbirine bağlı saflar şeklinde geçmeleri ben ve çocuk gözlerimle Fellini'nin meşhur filmi Amarcord'daki gemi sahnesi gibi aşağıdan yukarı onlara bakarken hayranlığın ötesinde duygularla izlerdim.

**D**aha sonra kardeşimle benim ellerimden tutup, babamın da yattığı şehitliğe mezarı başına gider onun duasını izlerdik. (Hava şehidi babamı görme şansım hiç olmadı.)

Kurtuluş Savaşı esnasında evi Bozüyük'te olduğu için savaşı bizzat yaşamış ve bir ara savaş sırasında ordumuza yardımcı eleman olarak alındığını, alnından ve topuğundan şarapnel parçası ile yaralandığını Kütahya- Eskişehir Savaşı'nda mağlup olduğumuz ordu ile beraber teyzem ve annemi yanına alarak Sakarya gerisine çekildiklerini masal

gibi bize anlatırdı.

Aynı benzer olayları annemi çocuk gözü ile anlattıklarında hafızamızda yer aldı. (Annem 107 yaşında 10 ay evvel, akli başında vefat etti.)

Geceleri fener alayı olurdu. Dayım boş konserve kutularının içine kül ve gaz yağı koyarak fener yapar ve fener alayına katılırdık.

**Gece her şey bitip evimize döndüğümüzde Tanrı'ya şükür, ne güzel bir ülkede ne mutlu, ne asil bir topluluğun mensubuyum diye düşünürdüm.**

Gece her şey bitip evimize döndüğümüzde Tanrı'ya şükür, ne güzel bir ülkede ne mutlu, ne asil bir

topluluğun mensubuyum diye düşündürdüm.

Fakat 2000’li yıllarla birlikte Türkiye’de milli bayramların kutlanmasında bir dönüşüm yaşanmaya başladı.

Özellikle siyasi atmosferdeki değişiklikler, kutlamaların içeriği ve coşkusunu etkiledi. Dini milli unsurların etkili olduğu bunların ön plana çıktığı görüldü.

Resmi törenlerin sınırlandırılması 2010’lardan itibaren askeri geçitler, törenler ya iptal edildi ya da daha az gösterişli bir şekilde yapılmaya başlandı.

Ordumuza farklı kesimler farklı şekilde bakmaya başladı.

**G**eçtiğimiz günlerde Gürsel Göncü ve Şahin Aldoğan’ın Siperin Ardı Vatan adlı kitabını okudum.

Kitapta modern harp tarihinin kurucusu sayılan Mehmet Nihat Bey’in 1919’da basılan ve Çanakkale Seddülbahir muharebelerini konu aldığı kitapta şu sözlere yer vermiş:

Genel olarak tarihin ve harp tarihinin en az kıymetinin bulunduğu memleket ve ordulardan biri bizim memleketimiz ve ordumuzdur.

Milletimizin nedense bir kısmı

ordumuza itibar eder, saygı gösterir. Fakat sevmekten kaçınırlar.

Ordumuza minnet borçluyuz.

Minnet duygusu kadar tehlikeli bir duygu yoktur. (Bunu bana çok saygı duyduğum bir psikiyatri hocamız söylemişti.)

Minnet duyan kişi bu duygunun altında ezilir ve zamanla iyilik gördüğü kişi ve kurumlara düşman olabilir.

Fakat her şeye rağmen son bir iki yıldır bayramları bazı kesimlerimizin çok coşkulu bir şekilde yapmaya çalıştığını görüyoruz.

Neden?

Elindekini kıymetini ancak kaybedince anlarsınız.

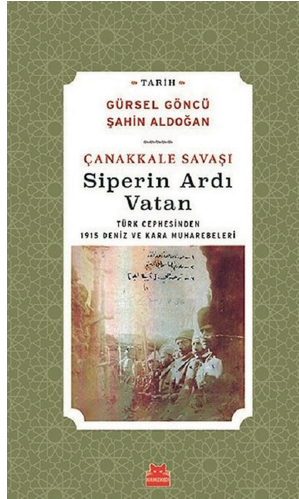
En karanlık an şafaktan önceki karanlıktır.

İnanıyorum şafağı göreceğiz.

**B**u yıl büyük zaferin kutlamalarını ordumuz komutanları 26 Ağustos’ta Kocatepe’de taarruzumuzun başladığı yerde değil, Ahlat’ta Sn. Cumhurbaşkanının belirttiği gibi İslam ordularınının 1071 yılında Malazgirt’te Bizans ordularının yendiği yerde yapmayı uygun gördüler.

Sn. Cumhurbaşkanının dedikleri doğrudur.

İlk defa İslam ordusu



Gürsel Göncü ve Şahin Aldoğan’ın Siperin Ardı Vatan adlı kitabı



## Türklerin Anadolu'ya girişi 1071'den çok öncelerine dayanır.

Anadolu'ya girmiş yenmiş ve tekrar Horasan'a geldiği yere dönmüştür.

Fakat Anadolu'ya bu savaştan önce bir çok Türk boyları girmiş ve yerleşmişlerdir.

Türklerin Anadolu'ya girişi 1071'den çok öncelerine dayanır.

26 Ağustos'ta Ahlat'ta olan komutanlarının gençlik yıllarında çok söylenen bir söz vardı.

Umarım hatırlıyorlardır.  
Harbiyeli aldanmaz.

Bu sözün doğruluğunu mezun olan genç teğmenler bize hatırlattı.

Onları sevgi ile anıyorum.

Onlar hâlâ Mustafa Kemal'in askerleri, hâlâ aramızda. Orta Çağ'da yaşamış bir öğretmen için söylenen bir deyim vardır:

“Eski hocalar ölmezler sadece sınıflarından ayrılırlar.”

Eski askerlerin de emekliye ayrılırken söyledikleri bir cümle vardır.

“Eski askerler ölmez sadece gözden kaybolurlar.”

Gölgeleri hep aramızda ve biliyorum ki 26 Ağustos sabahı onlar yine orada idiler. •

*“Hiç şüphe yok, devletimizin ebedi müddet yaşaması için, memleketimizin kuvvetlenmesi için, milletimizin refah ve mutluluğu için hayatımız, namusumuz, şerefimiz, geleceğimiz için ve bütün kutsal kavramlarımız ve nihayet her şeyimiz için mutlaka en kıskanç hislerimizle, bütün uyanıklığımızla ve bütün kuvvetimizle millî egemenliğimizi muhafaza ve müdafaa edeceğiz.” (1923)*

**Mustafa Kemal Atatürk**

Atatürk'ün Dünyası  
Cengiz Önal



Mustafa Kemal Atatürk'ten

# NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

65

## İşgalcilerin Bildirim Girişimine Yanıt ve Protesto Yazısı!

**Efendiler!**

Bu bildirim girişimi nedeniyle hemen şu genelgeyi yayınladım:

**“16 Mart 1920,**

**Bütün Vali ve Komutanlara,  
Müdafaa-i Hukuk Kurulları'na,**

**İşgal Kuvvetleri Komutanlığı, çatışma çıkararak, İstanbul'u zorla işgal etmiştir. Haince amacı olan bir kısım kişiler, bu suikasttan yararlanarak ulusu aldatmaya kalkışabilirler. Nitekim Resmî Bildirim şeklinde ve imzasız kimi**

**bildiriler yayınlanmak istendiğini öğrenmiş bulunuyoruz. Yanlış davranışlara yer vermemek ve gerçek duruma aykırı heyecanlar yaratmamak üzere, bu gibi söylentilere kesinlikle önem verilmesi gereklidir. Gerçek durumu izleyen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, ulusu aydınlatacaktır. Mustafa Kemal.”**

**Efendiler!**

Aynı gün çeşitli yol ve araçlarla Yabancı Devletler'e de şu protesto

telgrafını gönderdim:

“16 Mart 1920,

İstanbul'daki İngiliz, Fransız, Amerika ve İtalya Siyasal Temsilcileri'ne,

Bütün Tarafsız Devletler Dışişleri Bakanlıkları'na ve

Fransa, İngiltere, İtalya Millet Meclisleri'ne verilmek üzere Antalya'da İtalyan Temsilciliği'ne,



Ulusal bağımsızlığımızı temsil eden Meclis-i Mebusan ile birlikte İstanbul'da bütün resmi daireler, İtilâf Devletleri'nin askeri güçlerince resmen ve zorla işgal edilmiştir. Bu arada, ulusal amaçlara uygun olarak görev yapan birçok yurtsever vatandaşımızın tutuklanmasına da girişilmiştir.

Biz, Osmanlı'nın siyasal egemenliğine ve özgürlüğüne vurulan bu yumruğun, aynı zamanda, Osmanlılardan çok, hayatımızı ve varlığımızı, ne pahasına olursa olsun, savunmaya kararlı olan Bizlere ve yirminci yüzyıl uygarlık ve insanlığının kutsal saydığı

özgürlük ve ulus duygusu gibi bugünkü insan topluluklarının temel olan bütün ilkelere ve bu ilkeleri ortaya koyan insanlığın genel vicdanına indirilmiş demek olduğunu düşünüyoruz.

Aynı zamanda Biz, haklarımızı ve bağımsızlığımızı savunmak için giriştiğimiz mücadelenin kutsallığına ve hiçbir gücün bir ulu-

su yaşamak hakkından yoksun bırakamayacağına da inanıyoruz.

Tarihin bugüne dek yazmadığı nitelikte bir yakınma olan ve Wilsson ilkelerine göre düzen-

lenmiş bir Ateşkes Antlaşması ile ulusumuzu savunma araçlarından yoksun etmek gibi bir tertibe dayanılarak yapıldığı için, ilgili ulusların şeref ve onurlarıyla da bağdaşmayan bu davranış üzerine yargıya varmayı, resmi Avrupa ve Amerika'nın değil, bilim, kültür ve uygarlık Avrupa ve vicdanına bırakmakla yetinir ve bu olaydan doğacak büyük tarihsel sorumluluğa, son olarak, bir daha dünyanın dikkatini çekeriz.

Davamızın yasallığı ve kutsallığı, bu güç zamanlarda, Tanrı'dan sonra en büyük desteğimizdir.

## “Davamızın yasallığı ve kutsallığı, bu güç zamanlarda, Tanrı’dan sonra en büyük desteğimizdir.”

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına Mustafa Kemal.”

### Vali ve Komutanlar’a Gönderilen Bildirim!

Efendiler!

O günün gecesinde şu talimatı da genelge ile ilgililere bildirdim:

“16-17 Mart 1920,

Bütün Vali ve Komutanlara, İstanbul’un ve resmi dairelerin, özellikle Meclis-i Mebusan’ın, İtilâf Devletleri’nce resmen ve zorla işgal edilmiş olması ve bu eylemin, Ateşkes Antlaşması ile ulusu silahından yoksun ettikten sonra yapılması söz konusu edilerek, İtilaf Devletleri Temsilcileri’ne ve bütün tarafsız devletler dışişleri bakanlıklarıyla İtilâf Devletleri’nin Millet Meclisi başkanlıklarına protesto telgrafları çekilmek üzere gösteri ve toplantılar yapılması gerekli görülmektedir.

Protesto telgraflarında özellikle, bu ahlaksızca ve utanaksızın yapılmış olan saldırının, Osmanlı egemenliğinden daha çok, yirmi yüzyıllık bir uygarlık

ve insanlığın ortaya koyduğu özgürlük, ulusçuluk ve yurtseverlik ilkelerini vurmak olacağı ve Osmanlı’nın varlığını ve bağımsızlığını savunma konusundaki direnme gücü ve inancına bu olayın hiçbir etki yapamayacağı, ancak ve sadece uygar ulusların bu saldırıya göz yummakla büyük bir tarihsel sorumluluk altına girmiş olacakları belirtilmelidir.

Tarafsız devletlerin dışişleri bakanlarıyla Millet Meclisi başkanlıklarına çekilecek telgraflar, İstanbul’da ilgili makamlara ve-rilmekle birlikte, Antalya’daki İtalyan Temsilcisi aracılığıyla da verilmelidir.

Protesto telgraflarının birer örneğinin de buraya gönderilmesini rica ederiz. Heyeti Temsilîye adına Mustafa Kemal.”

“16 Mart 1920,

Albay Refet Bey’e,

Son olaylar dolayısıyla her yerde yapılan gösteri ve toplantılar sonunda çekilecek protesto telgraflarının birer örneğinin de İtilâf Devletleri’nin toplantı halinde bulunan Millet Meclisi başkanlıklarına ve tarafsız devletlerin dışişleri bakanlıklarına gönderilmesini yararlı ve gerekli sayıyoruz.

Antalya’daki İtalyan Temsilcisi’nin bu işe yardımını sağlamanızı rica ederiz. Heyeti Temsilîye adına Mustafa Kemal.”

## **Türk Ulusu'na Yayınlanan Bildiri!**

### **Efendiler!**

Aynı gün Türk Ulusu'na da şu bildiriyi yayınladım:

**“16 Mart 1920,**

**Bütün Komutanlara,**

**Vali ve Mutasarrıflara,**

**Müdafaa-i Hukuk Cemiyetle-  
ri'ne,**

**Belediye Başkanlıkları'na ve**

**Basın Derneği'ne,**

**İtilâf Devletleri'nin şimdiye  
kadar yurdumuzu bölmek için  
giriştikleri ve uygulamaya çalış-  
tıkları çeşitli yol ve yöntemler bi-  
linmektedir.**

Önce, Damat Ferit Paşa ile anlaşılarak ulusu savunmasız bir durumda yabancı yönetimine esir etmek ve yurdun çeşitli önemli yerlerini savaşı kazanan devletlerin sömürgelerine katmak düşünlmüştü.

Kuvay-ı Milliye'nin, ulusun genel desteği ile bağımsızlığı savunmada gösterdiği dayanma gücü, inancı ile kararlılığı ve direnişi bu düşünceyi altüst etti.

İkincisi, Kuvay-ı Milliye'yi aldatarak ve ondan izin alarak Doğu'da üstünlük sağlama siyaseti gütmek için Heyeti Temsiliye'ye başvuruldu.

Heyeti Temsiliye, ulusun bağımsızlığını ve ülkenin bütünlüğünü sağlamadıkça ve özellikle düşman elindeki yerlerin boşaltılmasına girişilmedikçe, hiçbir görüşme talebini kabul etmedi ve



herhangi bir toplantıya katılmadı ve böylesi düşüncelere itibar etmedi.

Üçüncüsü, Kuvay-ı Milliye ile işbirliği yapan hükümetlerin işlerine karışarak ulusal birliği sarsma ve haince karşı koymaları özendirip daha çok kötülüğe sürüklenme yolu tutuldu. Ulusal birliğin meydana getirdiği direnme ve dayanışma karşısında bu saldırılar da eridi.

Dördüncüsü, yurdun alınyazısı üzerine kaygı verici kararlar alındığından söz edilerek kamuoyuna baskı yapılmaya başlandı.

Namusu ve yurdu koruma uğrunda her türlü özveriye göze almış olan Ulusumuz'un direnme gücü, inancı ve kararlılığı önünde, bu korkutmalar da işe yaramadı.

Sonunda, bugün İstanbul'u zorla işgal ederek Osmanlı

Devleti'nin yedi yüzyıllık hayat ve egemenliğine son verildi.

Açıkçası, bugün Türk Ulusu, uygarlık yeteneğini, yaşama ve bağımsızlık hakkını ve bütün geleceğini savunmaya çağrıldı.

İnsanlık dünyasının beğenisi, İslam Dünyası'nın kurtuluş dilekleri, yüksek halifelüğün yabancı etkilerden kurtarılmasına ve ulusal bağımsızlığın geçmişteki şanımıza yaraşır bir inançla savunulup sağlanmasına bağlıdır.

**“Namusu ve yurdu koruma uğrunda her türlü özveriyi göze almış olan Ulusumuz'un direnme gücü, inancı ve kararlılığı önünde, bu korkutmalar da işe yaramadı.”**

Giriştiğimiz bağımsızlık ve yurt savunması ve bağımsızlık savaşında Yüce Tanrı'nın yardım ve koruyuculuğu bizimledir.

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsiliyesi adına Mustafa Kemal.”

**Efendiler!**

Bu çabalarımızın yanı sıra bir yandan da bütün İslâm Dünyası'na seslenerek bu saldırıyı bir bildiri ile ayrıntılı olarak çeşitli araçlarla ilan ettik.

Olay üzerine daha çok bilgi almayı beklemeksizin, telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi'nin verdiği bilgiden ve bu bilgiyi bir anlamda doğrulayan, İşgal Kuvvetleri bildiriminden durumun içyüzünü anlayarak, gerekli gördüğüm acil önlemleri, açıklandığı üzere, hemen işgal günü aldım ve uyguladım.

İstanbul'un işgali ve yapılan tutuklamalar üzerine çeşitli kaynaklardan birbirini tutmaz ve şişirilmiş bilgiler gelmeye başladı.

Biz de çeşitli yollarla soruşturmaları sürdürdük.

Yasama görevlerini yapmaya olanak göremeyerek dağılan milletvekillerinin ve kimi kişilerin İstanbul'dan kaçıp Ankara'ya gelmekte olduklarına ilişkin, güvenilir kaynaklardan sıkça haberler gelmeye başladı.

Bu yurtsever arkadaşlarımızın yolculuklarını kolaylaştırmak için geçecekleri yerlerdeki ilgililere gerekli emirleri verdim. •

*cenizonal@butundunya.com.tr*

*Gelecek Ay: Olağanüstü Yetkili Bir Meclisin Ankara'da Toplanması Kararı!*

*“Milleti, aklımızın ermediği, yapmak kudret ve kabiliyetini kendimizde görmediğimiz hususlar hakkında kandırarak geçici teveccühler elde etmeye tenezzül etmeyiz. Millete, âdi politikacılar gibi yalancı vaadlerde bulunmaktan nefret ederiz.”*

**M. Kemal Atatürk**

Beni Hatırlayınız



## ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER



- Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemi ile devlet şekli demektir. Biz Cumhuriyeti kurduk, o on yaşını doldururken demokrasinin bütün icaplarını sırası geldikçe uygulamaya koymalıdır. (1933)
- Cumhuriyet düşünce serbestliği taraftarıdır. Samimî ve meşru olmak şartıyla her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhteremdir. Yalnız muarızlarımızın insaflı olması lâzımdır. (1923)
- Cumhuriyet ahlâkî fazilete dayanan bir idaredir. Cumhuriyet fazilettir.
- Türk milletinin tabiat ve âdetlerine en uygun olan idare Cumhuriyet idaresidir. (1924)
- Cumhuriyet, yeni ve sağlam esaslarıyla, Türk milletini emin ve sağlam bir istikbal yoluna koyduğu kadar, asıl fikirlerde ve ruhlarda yarattığı güvenlik itibarıyla, büsbütün yeni bir hayatın müjdecisi olmuştur. (1936)
- Onlar, kolaylıkla anlayacaklardır ki, çürümüş bir hanedanın, halife ünvanıyla başının üstünden zerre kadar uzaklaşmasına imkân kalmayacak surette muhafazasının mecburî kılan bir devlet şeklinde, cumhuriyet idaresi ilân olursa bile, onu yaşıtmak mümkün değildir. (1927)
- Türkiye Cumhuriyeti mesut, muvaffak ve muzaffer olacaktır. (29 Ekim 1923)
- Korku üzerine hâkimiyet bina edilemez. Toplara istinad eden hâkimiyet pâyidar olmaz. Böyle bir hâkimiyet ve diktatörlük ancak ihtilâl zuhurunda muvakkat bir zaman için lâzım olur. (Mart 1930)

K Atatürk

# Hakimiyeti Milliye

## AİLE EKONOMİSİ

*“Ulusal Tasarruf tan bahsederken öncelikle kadınlarımızın görevlerinden söz etmek doğaldır. Çünkü bir yuvaya Ulusal Tasarruf ve kanaatkârlık, kadının dikkati ve gayretiyle bir kez yerleştikten sonra, evin erkeğinin buna direnmesi oldukça güç olacaktır...”*

**B**aşbakanımız bu sözleriyle hem ekonomik ve hem de sosyal bir nitelikte olan büyük bir konuya değinmiştir. Bir taraftan aile oluşumunu, değer taraftan da aile

ekonomisini ilgilendiren bu konu üzerinde, bütün Türk aydınlarının çok düşünmesi gerekir. Toplum ve millet yaşamının ilk temel taşı olan aile oluşumu, maddi ve manevi bir

kısım tehlikelerle karşı karşıyadır. Zamanında bunların önüne geçilmezse, ulusal yaşam zaafa uğrar.

**T**oplum yaşamında kadın ve erkeğin karşılıklı durum ve görevleri henüz ne hukuktan, ne de fiilen, hiçbir ülkede kesin surette belirlenmemiştir. Aradaki rekabet ve gurur sorunlarını bir tarafa bırakalım, her tarafta kesinlikle anlaşılabilir bir nokta varsa, o da kadının aile oluşum ve idaresindeki önemli rolüdür. Bu rol, toplum yaşamının ilk mekanizmasını oluşturur. Kadın, eğer bir egemenlik iddiasında ise, kalp ve zekâsıyla onu aile alanında kuracak durumdadır.

Aile yaşamına yapılan etkiler, hiç kuşku yok ki, herhangi bir siyasi veya idari mecliste oynanılacak rolden daha yüksek ve ulusal kaderde daha derin bir iz bırakacak niteliktedir.

Bununla beraber, kadınları aile yaşamının oluşum ve gelişimine hizmet edecek şekilde yetiştirmek de toplumun önemli görevlerinden biridir. Ülkenin genel eğitim siyasetinin en önemli bir yönünü oluşturan bu görevi ihmal eden milletlerde, sosyal denge bozulur. Kadın ve erkeğin aile oluşturmadaki anlayışları zayıflar, toplum yaşamı için zararlı ve karşılıklı bir egoizm hüküm sürmeye başlar.

Özellikle aile yaşamının daha çok ekonomik bir nitelik aldığı bu

dönemde, aile kurmak cesareti her iki tarafta da azalır. Aile bağları da çözülmeye yüz tutar. Bunun ulusal varlık ve güç adına ne büyük bir tehlike oluşturduğunu açıklamaya gerek yoktur.

Eğitim siyasetimizde, kadınlarmızın aile oluşumu ve aile ekonomisi hakkında güçlü bir eğitim almalarına yardım edecek bir eğitim sistemi, henüz layık olduğu önemle öngörülmemiştir. Kızlarımız da genel okullarda hemen aynı tahsili görmektedirler. Kadının özgürlüğü, kadının erkekle eşitliği hakkındaki anlayışların, yanlış yorumlamalarla karşı karşıya kalması, kadının eğitim programına da yanlış bir yön verilmesine neden olmuştur.

Kadınlarmız, Başbakanımızın işaret ettiği görevlerini sadece okullardan ve annelerinden öğreneceklerdir. Onun için kız okullarının, aile yaşamına önem veren bilgi yönünü ve yaşayış çevresini, bu bakış açısına göre güçlendirmek zorunlu ve acil bir işittir.

Aile ekonomisi, ulusal ekonominin ilk dayanak noktasıdır. Aile yaşamının bu yönünde egemen olan da kadındır. Erkek kazanır, kadın korur. Kadın bu rolünü yetkili ve başarılı bir şekilde yerine getirdiği sürece de, toplum içinde daima saygı ve sevgiyle karşılanır. •

***Aile ekonomisi,  
ulusal ekonominin  
ilk dayanak  
noktasıdır. Aile  
yaşamının bu  
yönünde egemen  
olan da kadındır.***

## METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

# Ankara'da Bir Gamsız Çoban

“Et fiyatları yükselecekti.”  
Makbule Kılıç çok üzüldü bu habere.

“Vah, yazık” dedi “Allah, et yiyen tüm insanlara acısın. Allah hepsinin yardımcısı olsun.”

Salt, “et oburlar” için üzüldü bu

habere Makbule Kılıç. Kendi için umur bile etmedi. “Etin fiyatı ister 50 liraya, ister 150 liraya yükselsin” dedi, “Öyle de almıyoruz, böyle de almıyoruz. Hiç tasam değil.”

“Etin fiyatı yükselirse, et yemeye alışmış insanları düşünürüm, onlara acırım ben. Yoksa bana ne? Ne zararı olur ki bana?”

Makbule Kılıç, Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinin Sarayözü köyünde İrfan Kılıç'la evlenmiş, bir yıla yakın süredir de Ankara'da, Aşağı Öveç'te, 709 kapı numaralı tek odalı gecekonduda oturuyordu.

“Beyim köyde çobanlık yapardı. Bekârlığı hep, çobanlıkla geçti. Canı çok yandı çobanlıktan.

Evlendiğimizde, ‘Ben bu çobanlık işini bırakacağım artık’ dedi ‘Bundan sonra »



Ankara'ya gidelim, orada yerleşelim, rahatımıza bakalım' dedi. O niyetle göçtük köyden."

"Peki, burada rahatınıza bakabiliyor musunuz bari?"

“Allah’ıma bin şükürler olsun. Rahatımız da, keyfimiz de, ağzımızın tadı da yerindedir. Bir göz ev bulduk. 150 lira kira ödüyoruz. Kışın biraz zor oluyor ama, yazın keyfine diyecek yok.”

“İrfan ne iş yapıyor burada?”

“Et Balık Kurumu’nun, Samsun yolu üstünde ahırları varmış. Orada hayvanlara bakıyor, ahırları temizliyor. Başka bir derdi de yoktur. Ayda da eline

900 lira para geçiyor?”

“Geçiminizi rahat sağlıyor mu bu para?”

“Olmaz olur mu hiç? Çok şükür, geçimimiz rahattır. Neden dersen, çünkü biz iki nüfusuz. Külfetimiz yoktur. Ayda 150 lira kiraya veriyoruz. Kalanını da boğazımıza gömüyoruz.”

“Fiyatlar hemen her gün biraz daha yükseliyor. Geçiminizi sıkıntıya sokmuyor mu bu?”

Omuzlarını iki kez kaldırdı, kaldırdı, indirdi Makbule Kılıç. İnceden inceden de güldüverdi:

“Bize ne ki fiyatların yükselmesinden?” dedi “Çarşıdan

ayakkabı mı alıyoruz, entarilik basma mı alıyoruz, pırzola mı alıyoruz? Ne demeye ‘vay fiyatlar yükseliyor’ diye dövünelim? Varsın, çarşıdan alışveriş yapanlar düşünsünler. Onların derdini kendime ne diye dert edineyim?”

“İrfan ne düşünüyor bu konuda?”

“Ben ne diyorsam, o da aynıdır. Zaten bu dediğimin çoğunu o söylüyor. Bizim ekmeğimize dokunan olmadıktan sonra, bizim rahatımızı bozmadıktan sonra, fiyatlar isterse bir yükseleceğine bin yükselisin, bize ne ki?”

“Bize ne ki fiyatların yükselmesinden?” dedi, “Çarşıdan ayakkabı mı alıyoruz, entarilik basma mı alıyoruz, pırzola mı alıyoruz?”

Çobanlık yaptığı köy-

den göçüp, “Rahatına bakmak için” Ankara’da yerleşen İrfan Kılıç da, eşi Makbule Kılıç da, ortasında buldukları tüm sıkıntılar ve sorunlara karşın, sanırım bugünün Türkiye’sinin “Mutlu azınlık” kesiminde yer almaktadırlar.

Bir ahırda temizlik yapıp, bir de emrindeki ineklerle uğraşmaktan başka, hiç bir işi, hiç bir sorunu yoktur ve tüm ulusun yüreğini dağılayan bunca sorunların içinde, fakat uzağında, kendine özgü biçimde umursamazdır, vurdumduymazdır, gamsızdır ve kendine özgü biçimde mutludur Ankara’da, bu sabık çoban da. •

# Ticarileşen Futbol Gölgesinde

## UEFA Şampiyonlar Ligi “Keyfi”

Yazan: OBEN AYBARS KUDAY

Şampiyonlar liginin atası olarak adlandırabileceğimiz Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası ilk olarak 1955 yılında çift maçlı eleme sistemiyle düzenlenmeye başlanmıştı. Bu dönemde şampiyonaya yalnızca, önceki sezonda ülkesinin en üst liginin şampiyonu olarak tamamlanmış takımlar katılabilmekteydi.

1992- 93 sezonunda ise bu kupa UEFA Şampiyonlar Ligi adını aldı ve lig usulüyle düzenlenen bir grup aşaması turnuvaya eklendi. Kurulduğu ilk yıllarda sadece ülke şampiyonlarının katıldığı bu turnuva 1996-97 sezonu ile birlikte ülke

şampiyonlarının yanı sıra, ülkelerin UEFA sırasına göre liglerini şampiyonun ardında tamamlayan bazı takımlar da turnuvaya dahil edilmeye başladı.

Başka bir deyişle Şampiyonlar Ligi, ilk kurulduğu yıllarda da oluşumunu televizyonun ve ticarileştirmenin küreselleştirici güçlerine borçlu bir organizasyondur.

Bu hafta startı verilen 2024-25 sezonu Şampiyonlar Ligi’nde yine çok tartışılan yeni bir format uygulanmaya başladı.

Kısaca özetlemek gerekirse bu yeni formatında grup aşamasının

yerini, her biri 8 maç oynayacak 36 takımdan oluşan bir lig aldı.

● Bu formata göre; lig aşamasında her takım, 4'ü iç sahada ve 4'ü deplasmanda olmak üzere 8 farklı takımla maç yapıyor ve 36 takımlı puan tablosu oluşturuluyor.

● Oynanan ilk 8 maç sonunda puan tablosunda ilk 8 sırayı alan takımlar son 16 turuna doğrudan kalıyor.

● 9. ile 24. sıralar arasındaki 16 takım eleme aşaması play-off turuna yükseliyor ve çift maç eliminasyon formatında play-off maçları oynuyor.

● Play-off aşamasında son 12 sırada kalan takımlar turnuvadan eleniyor.

● Play-off eşleşmelerini geçen takımlar da son 16 turuna yükselen diğer 8 takım oluyor.

**B**u yeni format takımlara daha fazla maç yapma şansı veriyor ancak tahmin ediyorum ki endüstriyel futbolun bugün bizi getirdiği noktada takımların arasındaki güç dengesizliklerinden yola çıkarsak, devasa bütçelere sahip “büyük” takımlar, “büyük” sürprizler yaşanmazsa, rakiplerini yine rahatça geçecek ve günün sonunda bir üst tura çıkacak takımlar aşağı yukarı yine aynı takımlar olacak.

Bazı kesimler büyük takımlar arasında daha çok maç oynanacağı için bu yeni formatı olumlu olarak değerlendirse de ben herkesin

birbiriyle maç oynama şansı olmadığını bir ortamda takımları birbirlerine bakarak sıralamanın adil olmadığını düşünüyorum.

Önceki senelerde uygulanan grup aşamalı format da kusursuz değildi. Fakat şu bir gerçek ki, bu yeni formatın amacı daha adil veya daha rekabetçi bir rekabet yaratmaktan ziyade ilk kurulduğu zamanda olduğu gibi ticarileşme ve küreselleştirici güçlerinin dayatmalarına sadık kalarak televizyonda daha fazla kazanç yayınlayarak daha fazla para kazanmak.

Giderek endüstri-

yelleşen günümüz futbol ortamında her sene Şampiyonlar Ligi'nde oynayan ve giderek daha da markalaşan zengin kulüpler ile daha alt düzeydeki kulüpler arasındaki uçurum her gün daha da açılıyor.

Biraz romantik bir bakış açısı olabilir ama futbolun en üst düzey tur-

nuvası olarak adlandırılan bir turnuvada bir takım diğer takımı 9 gol atarak yeniyorsa ve takımlar arasında böyle büyük güç farkı varsa burada yanlış bir şeyler var demektir.

Sonuç olarak bütün bu olumsuzluklar, uygulanmaya başlanan yeni formatın zorlukları ve Türk kulüplerinin kötü yönetiliyor olması gibi faktörler neticesinde takımlarımız önümüzdeki yıllarda da bu oyunun dışında kalmaya devam edecek gibi görünüyorlar. •

*...bir turnuvada  
bir takım diğer  
takımı 9 gol  
atarak yeniyorsa  
ve takımlar  
arasında böyle  
büyük güç farkı  
varsa burada  
yanlış bir şeyler  
var demektir.*



# Enflasyon ve Kültür

**I**lk bakışta bu başlık belki yadırganabilir, enflasyonun kültür ile ne ilgisi var diye düşünülerek. Ama var. Enflasyon ve kültür ilişkisinden kastım, sadece düşünce ve sanat varlıklarının oluşturduğu birikimden de öte bir toplumun davranış, duygu ve düşüncelerini yönlendiren temel değerlerine olan olumsuz etkisi.

Enflasyon, şişme, kabarma

anlamına gelen Latince kökenli bir sözcük. Türkçemizdeki karşılığı: Fiyat artışı... Ekonomi bilimine göre, belli bir malın veya hizmetin değil fiyatların artarak sürüyor olması.

Enflasyonun kültür üzerindeki olumsuz etkisi üzerine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki kısa süren öğrencilik döneminde öğretmenim olan Prof. Dr.

Feridun Ergin'in İktisat adlı kitabındaki "Enflasyon paranın değil, insanın değerini düşürür." tanımını okuduktan sonra düşünüp algılamaya çalıştım.

İlkokuldan başlayarak tarih derslerimizde ağırlıklı olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun kuruluş, yükseliş, duraklama ve gerileme aşamaları; Tanzimat ve Meşrutiyet dönemleri ile savaş ve antlaşmalar anlatılıp öğretilmişti bize. Bu sınırlı

bilgiler, küçük bir beylikten imparatorluğa dönüşen bir devletin önce yükselip sonra da duraklayıp gerilemesinin nedeni genellikle taht kavgaları, değişim ve dönüşüme başkaldırılıp "İstemezük" denilerek başlatılan isyanlar ile kaybedilen savaşlar diye açıklanmıştı... Fakat bunun bir de kültürel nedeni olmaydı...

"Enflasyon paranın değil insanın değerini düşürür." saptaması üzerine Osmanlı İmparatorluğu'nda enflasyonun ne zaman başladığını

merak edince anladım bunun ne kadar doğru ve geçerli olduğunu.



**"Enflasyon paranın değil insanın değerini düşürür." saptaması üzerine Osmanlı İmparatorluğu'nda enflasyonun ne zaman başladığını merak edince anladım ne kadar doğru ve geçerli olduğunu.**

Duraklama devrinden çok önce, 15. yüzyılın sonunda Amerika'nın keşfinden sonra 16. yüzyılda III. Murat zamanında, imparatorluk geniş sınırlarına ulaştığında ortaya çıkmıştı Osmanlı İmparatorluğu'nda enflasyon. Gümüş para birimi olan akçedeki gümüş miktarı da yine bu yüzyılda azaltılmaya başlamıştı...

**A**vrupalıların Peru ve Meksika'da elde ettikleri gümüşü Avrupa'ya taşıyıp 1580'li yıllarda Osmanlı

pazarlarına sürmüş olması ekonomiyi olumsuz etkilediği için başlamıştı bakır ve başka madenler katılmaya. Bu da paranın değerini düşürmüştü, arz ve talep dengesinin bozulmasına neden olmuştu.

Enflasyonun, Osmanlı toplumunun kültürüne / toplumun davranış, duygu ve düşüncelerine olumsuz etkisi de yine bu yüzyılda başlamıştı. Kanıtı da, 1520 yılından 1566 yılına kadar kırk altı yıl tahtta kalan Kanuni Sultan Süleyman döneminde çok sayıda kanunun çıkarılmış olması. Kanuni Sultan Süleyman'ın I. Süleyman diye adlandırılmayıp Kanuni diye adlandırılmış olmasının nedeni de buydu...



Çünkü kanunlar / yasalar, toplum yaşamında var veya çıkabilecek, toplum yaşamını / kültürünü olumsuz etkileyecek tutum ve davranışları önlemek için yapılırlar. Kanuni Sultan Süleyman'ın bu kadar çok sayıda kanun yapmış olması, Osmanlı İmparatorluğu'nda toplumsal yaşam

biçiminde / kültüründe ortaya çıkmaya başlamış olumsuz tutum ve davranışlar olmalıydı.

**O**smanlı İmparatorluğu'nun önlenemeyen çöküşünün en önemli nedeni enflasyonun paranın değerini değil de insanın değerini düşürmüştü, devlet yönetiminde liyakatin gözü ardı edilmiş; adalet, eşitlik, doğruluk, çalışkanlık başta olmak üzere toplumsal değerlerin yozlaşmış, devlet dairelerinde rüşvetin yaygınlaşmış olmasının kanıtı Fuzuli'nin<sup>[1]</sup> "Selâm verdim rüşvet değildir deyü almadılar. Hüküm gösterdim, faydasızdır diye iltifat etmediler..." diye başlayan; Kanuni Sultan Süleyman

**Kanuni Sultan Süleyman'ın bu kadar çok sayıda kanun yapmış olması, Osmanlı İmparatorluğu'nda toplumsal yaşam biçiminde / kültüründe ortaya çıkmaya başlamış olumsuz tutum ve davranışlar olmalıydı.**

döneminin önemli devlet adamlarından Celâlîzâde Mustafa Çelebi'ye yazıp sunduğu bu mektuptu...

Enflasyonun ekonomi ve kültüre olan olumsuz etkisi, paranın değerinin düşmesinden çok insanın değerinin düşmesinden idi. Liyakat gözetilmeden yapılan

görevlendirmelerle bilimin eğitim ve öğretimden dışlanmış olmasının nedeni de buydu...

Tanzimat döneminde gerçekleştirilen çabaların bir işe yaramamış, alınan dış borçlar ile ekonominin derlenip toparlanmasının başarılammamış olması; Meşrutiyet dönemlerinde de enflasyonun üstesinden gelinememesi neden olmuştur imparatorluğun çökmesine.

Geçmiş sorgulamanın vazgeçilmezliği günü anlamak ve geleceği tasarlamaya olan katkısı.

## **Bugün de içinde bulunduğumuz adaletsizliğin, eşitsizliğin, yolsuzlukların, liyakatsizliğin... Kültürel yozlaşmanın nedeni enflasyonun paranın değil insanın değerini / insani değerleri düşürmesinden.**

Bugün de içinde bulunduğumuz adaletsizliğin, eşitsizliğin, yolsuzlukların, liyakatsizliğin... Kültürel yozlaşmanın nedeni enflasyonun paranın değil insanın değerini / insani değerleri düşürmesinden.

Çağımızın insanını insan yapan değerler: Dürüstlük, insan onuruna ve emeğine saygı, özerklik, adalet,

akademik özgürlük, sorumluluk, güven, güvenilirlik, doğruluk, nesnellik, açıklık, özeleştirme, koruma, çevreye, doğaya ve canlı haklarına duyarlılık...

**B**u değerleri yozlaşmış insanların çoğunluğu oluşturduğu toplumlarda / ülkelerde kültürel yozlaşmanın engellenebilmesi; demokratik ya da demokrasimsi yönetime sahip olsalar da pek kolay değil. Nedeni de insani değerlerini yitiren çoğunluğun oylarını kendileri gibi olanlardan yana kullanmaları. Üstesinden gelinmesi kolay olmayan bu kısır döngü.

Enflasyonla boğuştuğumuz; kadına şiddetin, kadın cinayetlerinin, çocuk istismarlarının, yolsuzluk, adam kayırma, çeteleşmenin; adalete olan güvensizliğin görülmemiş boyutlara ulaştığı insani değerlerin giderek yozlaştığı / yozlaştırıldığı günlerden geçmekte ülkemiz...

Bu sorunu aşabilmenin yolu umudu yitirmemek!

Kuruluşunun 101. yılını kutlayacağımız Cumhuriyetimizin kurucusu önderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk gençliğine seslenişini anımsamak:

*“Ey Türk gençliği!*

*Birinci vazifen; Türk istiklalini, Türk cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.*

*Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve*



**“Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin.”**

*haricî bedhahların olacaktır.*

*Bir gün, istiklal ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin. Bu imkân ve şerâit, çok namüsaî bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklal ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar,*

*bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetini mümessilli olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir.*

*Bütün bu şeraitten daha elim ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve dalalet ve hatta hıyanet içinde bulunabilirler. Hatta bu iktidar sahipleri, şahsi menfaatlerini müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakru zaruret içinde harap ve bitap düşmüş olabilir.*

*Ey Türk istikbalinin evladı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi vazifen, Türk istiklal ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.*

*Mustafa Kemal Atatürk”*

*Ve yılmamak!  
Cumhuriyet Bayramımız  
Kutlu Olsun. •  
tekinozertem@butundunya.com.tr*

*“Biz Türkler bütün tarihimiz boyunca hürriyet ve bağımsızlığa sembol olmuş bir milletiz.”*

**Mustafa Kemal Atatürk**



## Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

# Türkiye ile İsrail Savaşacak mı?

### Soruna Yanıtlar

**B**aştan söyleyelim, Ortadoğu'daki durum Amerika Birleşik Devletleri, İsrail ve İran açısından sürdürülebilir değildir.

Bu nedenle okuyucalarınızı ilk cümle ışığında değerlendirin.

İsrail, İstanbul'un Beykoz ilçesi kadar bir alana sıkıştırıldığı Hamas'ı 11 aydır bitiremedi, yenemedi.

Üstelik ABD ile Batı'nın askeri, ekonomik, istihbarat ve diplomasi desteğine rağmen bunu başaramadı.

Gözü dönen İsrail Başbakanı Netanyahu ise ABD'nin de onayıyla, tansiyonu daha da artıracak suikastların önünü açtı.

Hizbullah'ın önemli yöneticilerinden Fuat Şükür



ardından da Hamas siyasi büro şefi İsmail Haniye öldürüldü.

Fuat Şükür, 1983 yılında, Beyrut'taki Amerikan karargahına bomba yüklü bir kamyonla düzenlenen ve 241 ABD askerinin öldüğü saldırıyı planlayanlardan biri.

Haniye ise Gazze'deki barış görüşmeleri için masadaki en önemli müzakereciydi.

İşte bu son gelişmeler nedeniyle, katıldığım her televizyon



İsmail Haniye

programında “İsrail-İran savaşı çıkar mı?” sorusuyla karşılaşıyorum.

Hatırlayın, Netanyahu, 7 Ekim saldırılarından sonra, “Hamas'ın yöneticilerinin soylarını kurutacağız” demişti.

İsmail Haniye'nin oğulları, gelinleri, torunları Gazze'de üçer beşer katledildiler.

Haniye'yi de hem de İran topraklarında öldüren İsrail'in büyük bir açmazı var.





## Yuli Edelstein: Bugüne kadar askerlikten muaf tuttuğumuz Haredimler'den 2 bin 500 genci askere almak zorunda kaldık

direnış başlatıldılar.

Ayrıca İsrail'in ekonomisi 1973'teki ağır krizden daha kötü bir durumda. Ancak İsrail yönetimi biliyor

Daha Gazze'de Hamas'ı yene-memişken şimdi de kamuoyunu Hizbullah gibi daha etkili bir güçle savaşıcağına inandırmaya çalışıyor.

Amerikan medyası, istihbarat raporlarına dayanarak yayımladığı yorumlarda, "İsrail'in, Hamas'ın direnişini kırdığı, büyük oranda etkisiz hale getirdiği iddiası doğru değil. Kassam taburları hâlâ önemli oranda operasyonel" bilgisini paylaşıyor.

İsraili üst düzey komutanlar ise "Ordu yıprandı, gücü tükendi. Yedek askerler de benzer durumda" şeklindeki uyarılarını açıkça yapıyorlar. »

Onların adına emekli generaller hemen her gün kamuoyuna bu uyarıları aktarıyor.

Ordudaki durum o kadar vahim bir noktaya geldi ki, İsrail Meclisi Knesset'in Savunma Komisyonu Başkanı Yuli Edelstein, bugüne kadar askerlikten muaf tutulan ultra Ortodoks Yahudi grubu Haredimler'den 2 bin 500 genci askere almak zorunda kaldıklarını duyurdu.

Haredimler ise "Askere gitmek-tense ölmeyi tercih ederiz." diyerek

ki her koşulda arkasında Amerika Birleşik Devletleri var.

Amerikan savaş gemileri Doğu Akdeniz, Kızıldeniz ve Hürmüz Boğazı civarına konuşlanmış, İsrail'e koruma kalkanı sağlıyorlar.

İsrail'in ihtiyacı olan para da ABD'den akıyor.

Tüm bunların verdiği rahatlıkla, İsrail'in Maliye Bakanı Beza-lel Smotrich, "Rehinelerin serbest bırakılmasını sağlamak için Gazze'ye insani yardımların girişini engellemek 2 milyon sivilî ahlaktan öldürmek ahlâki olarak uygundur. Rehinerler tünellerde çürüyor ve biz Gazze Şeridi'ni yardımla şımartıyoruz. Bu ahlâk dışı ve adaletsizdir" diyebilirdi.

Şimdi İran'ın durumuna bakalım: ABD ve İsrail tarafından birçok kez hedef alınan İran'ın itibarı ve inandırıcılığı aşındı.

Bu saldırılarda başta Kasım Süleymani olmak üzere önemli isimleri kaybetti. İran tüm bu saldırıları, tehditler savurarak ve İsrail'in zarar görmediği misillemeler yaparak yanıtlayabili.

İsmail Haniye suikastına vereceği yanıtın önemli bir İsraili ismin ortadan kaldırılmasıyla anlam kazanacağını bilmesine rağmen bunu yapamayacağını da görüyor.

Çünkü İran, savaşa dönüşecek bu gerginliğin kendi çıkarına olmadığını farkında.

İşte bu nedenle, atabileceği en büyük adımın bölgedeki vekil güçleriyle birlikte roket, füze ve hava araçlarının kullanıldığı bir saldırı başlatmak olduğu öngörülüyor.

Hizbullah, Haşdi Sabi, Husiler, Hamas bunun için hazır bekliyor.

Unutmayalım ki İran, “öfkeden savaş çıkaran değil, gerginliği tırmandırmakla yetinen” bir anlayışa sahip.

Hizbullah, İsrail ordusunun bölgede bugüne kadar mağlup edemediği tek güç.

Hizbullah’ın yaklaşık 80 bin kişilik silahlı gücünün 1500 kişilik bölümü özel kuvvetlerden oluşuyor.

Bunlar, bir cephe savaşı halinde İsrail’in kentlerine sızabilecek şekilde Rus ve İranlılar tarafından eğitilmiş birliklerden oluşuyor.

Hizbullah lideri Nasrallah, 6 Ağustos’ta İsrail’i tehdit ettiği konuşmasında, Türkçe “yavaş yavaş” demişti.

Bunun anlamını Lübnan Meclisinde görev yapmış eski bir

Hizbullah milletvekiline sordum.

İki çocuğu Türkiye’deki üniversitelerde eğitim görmüş ve Hizbullah Şura üyeliği de yapmış bu eski vekil, “Nasrallah kullandığı Türkçe kelimelerle, Türkiye’nin Gazze konusunda izlediği politikaya duyulan saygıyı gösterdi. Türkiye’ye ayrıca merak etmeyin biz tek başımıza İsrail’e hak ettiği dersi zamana yayarak vereceğiz dedi” yorumunu yaptı.

Bölgedeki Arap ülkelerinden Suudi Arabistan, Birleşik Arap



Hizbullah’ın yaklaşık 80 bin kişilik silahlı gücünün 1500 kişilik bölümü özel kuvvetlerden oluşuyor.

Emirlikleri, Katar, Bahreyn, Ürdün ve hatta Mısır için İsrail artık bir düşman değil.

Öyle ki, İran’ın Nisan ayında düzenlediği karşı saldırıda, İsrail hava sahasını ABD, İngiltere ve Fransa savundu.

Ama İsrail’e koruma kalkanı sağlayan diğer ülkelerin ise Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Bahreyn, Ürdün ve Mısır olduğunu unutmayalım.

Kim derdi ki geçmişte İsrail ile savaşmış bu ülkeler bugün İsrail'i savunacak.

İşin bir başka acı yanı ise yukarıda saydığım Arap ülkeleri için Gazzeliler ve Filistin davası artık sırtlarından atıp kurtulmaya çalıştıkları bir soruna dönüştü.

İsrail'i rahatsız edebilecek Arap ülkeleri "BOP" ve "Arap Baharı" ile dizayn edilmişti.

Bu kapsamda iç savaşlar çıkarılan Suriye, Libya, Irak, Mısır gibi ülkeler güçten düşürüldü, yöneticiler değiştirildi.

Arap Baharı ve Trump dönemindeki Abraham anlaşmalarıyla İsrail için başlatılan dikensiz gül bahçesi yaratma süreci devam ediyor.

Şimdi sıra son dikenler olan İran ve vekil güçlerini kesmekte.

ABD, Ortadoğu'da vekil güçler kullanıyor ve onlar yetersiz kalınca devreye giriyor. ABD'nin bölgedeki en büyük vekil gücü bir bakıma İsrail'dir.

Washington'un bölgedeki ikinci vekil gücü ise Suriye Demokratik Güçleri adı arkasına sakladığı terör örgütü PKK/YPG'dir.

Uzun yıllardır eğitip, ağır silahlarla donattığı, her bir mensubuna 400 dolar maaş verdiği (220 doları doğrudan örgüte gider) bu terör örgütünü şimdi İsrail'in yanında Hizbullah'a karşı da sahaya sürmeye hazırlanıyor.

Denklem şu: ABD, ana vekil gücü İsrail'i, İran'a karşı sahaya sürüyor.

İran da vekil güçlerini İsrail ve ABD'ye karşı sahaya sürüyor.

Ama ABD, İsrail ve İran çok

mecbur kalmadıkça kendi aralarında doğrudan çatışmaya girmiyor.

İsrail, ABD olmadan İran ile uzun süreli bir çatışmaya zaten giremez.

Çünkü İran'ın coğrafi derinlik ve insan kaynakları, nüfus derinliği açısından böyle bir çatışmayı hazmetme ve zamana yayma kapasitesi yüksek.

Oysa aynı durum İsrail için geçerli değil.

Ancak İsrail'de yayınlanan, ama doğruluğu onaylanmamış bir istihbarat var.

Buna göre, İran Cumhurbaşkanı Pezeşkiyan, ruhani lider Hamaney'e, İsrail'e doğrudan bir saldırıdan kaçınılması gerektiğini söyledi.

Pezeşkiyan, açılacak bir savaşın İsrail'in, İran'ın altyapısını ve enerji tesislerini vurmasına, ekonomiyi felç etmesine neden olacağını dile getirdi.

Pezeşkiyan ayrıca savaşın, hal-kın rejime güvensizliğine, İran'ın çöküşüne yol açabileceği uyarısında bulundu.

Özetlediğim gelişmeler kapsamında Türkiye'nin durumu da çok önemli.

Bu konudaki değerlendirmeyi sonraki yazılara bırakalım ama yazının başlığındaki soruyu yanıtlayarak bitirelim.

Türkiye, Gazze savaşının öncesinden itibaren Ortadoğu'daki savaşın içinde.

Türkiye, İsrail ile PKK/YPG üzerinden ve bir Ortadoğu ülkesi olan Suriye'de zaten çatışıyor. •

*gurbuzevren@butundunya.com.tr*

Anka  
Berk Yüksel



# Toplumsal İhtiyaç: Denge



*“İnsan aklının evrenin düzeninde kaos zannettiği yerde bile bir düzen vardır.”*

**K**aos ve düzen salınımının iki sınırı değeridir. Kalp atışları gibi ritim değişikliğine uğrar ama sonra eski ritmine geri döner. Onların ayrılıklarında birlik, birliklerinde ayrılık vardır. Var oluş, denge ve dengesizliğin, istikrar ve sapmanın, düzen ve düzensizliğin birliğidir. Tam düzen de, tam düzensizlik de yok olur. İşte meşhur “Dualite” evrenin yasasıdır; toplumların ve

insanoğlunun kendi içerisinde büyük savaşıdır.

Yaşadığımız son dönemlerde olan olaylara, gelişen fikirlere, keskin uçlara baktığımız zaman işte salınımın bir ucuna yolculuğu görürüz. Tam da bu nokta denge ihtiyacının doğuşunu sağlar. Merkezin çekim gücü tekrar harekete geçer ve uçlara savrulmuş bireylerden oluşmuş toplumlar eğer çağdaşlaşmışlar ise tekrar ölçülü, dengeli yapıları doğurturlar.

Hem makro hem de mikro ölçekte yani hem evrende hem de onun izdüşümü olan insanda yapı

aynı şekildedir. Şu bir gerçektir ki karanlıktır ışığı kalbinden doğuran... Cehalet ve taassubun bas-kısından, akli ve zekâsı esaretten kurtulmuş olan gerçekten “hür olan” insanlık, akıl ve bilimin yoldaşlığı ve güçlü sezgisi ile dogmaları her yüzyılda eninde sonunda yıkmıştır, gelecekte de yıkacaktır.

**D**enge, zihinsel ve duygusal uyum ve istikrardır. Bu noktada ezoterik geleneklerde “terazi” ve “kılıç” simgesi ve bunların birlik-teliği çok önemlidir; zahiri olanla bâtını olanın birlikteliğinin sem-bolizmidir bu. Denge ve “altın orta yol”...

Amaç, zıtlıklardan merkezde tamamlayıcılığa geçiştir. İki kutbun durmaksızın birbirini beslemesi ile daha da keskin kutuplar yaratılır. Oysaki bir zıt arayıp, beslenemeyen uç kö-relir, zayıflar. Merke-zin dinamik dengedeki ağırlığı arttıkça söy-lemlerdeki uçlar karşı-lık bulamaz olur.

Geniş kitlelerin merkezden uçlara kay-ması ancak bilinçli bir komplaşırma politi-kası ile olur. Bir gruba dâhil olup, kendin-den farklı düşüneni düşman ya da tehli-ke olarak görmek asıl tehlikeyi bizzat yarat-maktır. İşte bu nokta alt beynin kontrolü ele

aldığı diğer bir tabir ile sürüngen beynin insanları yönetip felaketlere sürüklediği noktadır.

Nefs, iyiye kullanılmak üze-re aklın ve gönlün emrine girmiştir. Akli ve vicdanı rafa kaldıran top-lumlar maalesef tarih sayfalarından zaman içerisinde silinmişlerdir. Ay-dınlanmanın gereği iyi, doğru ve güzel arayışıdır; bir geri dönüş, güç için çıldırma, daha fazlası için so-nunu getirme değildir. Ulaşılmak istenen hedef insanlık için ortaya çı-karılan “güzellik”tir.

Denge sabit değildir, zaten sabit olan değişmeyen bir şey de yoktur. Dinamizm, evrenin ahenkli dengenin formülüdür. Hiçbir şey aynı kalmaz, her şey değişir. Hareket-sizlik ise çöküntü ve sondur. Evren hareketi her daim alkışlayacaktır. Dengenin yolu çok şeritli geniş bir



**Aristoteles'in de belirttiği gibi gerçek insanın yolu bilgece bir ölçülülük ve orta yoldan geçer, aşırılıklardan değil.**

yoldur ve bu yol aşırı uçlara daima kapalıdır. Dinamik denge, çelişki ve gerilimle, farklılık ve çeşitlilikle baş edilmesi ve bundan uyum yaratılmasıdır. Aristoteles'in de belirttiği gibi gerçek insanın yolu bilgece bir ölçülülük ve orta yoldan geçer, aşırılıklardan değil.

Dengenin yolu yani olmak için yola koyulmuş bilinçli insanın yolu uyum, hoşgörü, güzel ahlak, sevgi, bilgi, barış, şefkat, doğruluk, güzellik ve iyilik yoludur. Bu çok ince ve

dar olan yol üzerinden yürümek ise çok ama çok güçtür. İnsan da bizzat bir dengeler manzumesidir.

Her konuda, her alanda dengede gelişir, dengede dinamik olarak dönüşür. Aynı şey toplumlar için de geçerlidir. Yaşam mutlak bir denge oyunudur. Uçlara savrulmayıp her yönü keşfeden yoluna devam edebilir.

Tüm toplumların uzun vadede ihtiyacı temel olarak dengedir. Bu altın orta yolun erdemleri şunlardır: Sağduyu, birbirini seven ve saygı gösteren insanlar, ölçülülük, görgü, hür düşünce ve fikrini özgürce paylaşma hürriyeti, kardeşçe bir yaşam, eşitlik, adalet, liyakat... Denge bir atalet, kontrol hastalığı, sıradanlık, süt liman huzur değildir. Bitemeyen bir mücadeledir. Tüm dünyanın en çok ihtiyaç duyduğu erdemlerdir bunlar.

## **Nefretini haykıran, sevgisini içine atan insanların oluşturduğu toplumlar sağlıklı değildirler.**

Nefretini haykıran, sevgisini içine atan insanların oluşturduğu toplumlar sağlıklı değildirler. Her nefret yeni bir nefret doğurur, sevgi ise tüm bu ateşi söndürür. Bu

noktada “eğitim” en önemli enstrümandır. Köklü bir eğitim reformu ile yeni nesillerin çağdaş ve kaliteli eğitimi geleceğe daha umutla bakmayı sağlayacaktır.

Toplumlar bazen ölçüyü tamamen kaybetmenin baş ağrısını yaşar. Bu durumda titreyip kendine gel-

me zamanı gelir. Unutulmaması gereken sahici bir sarsıntı, var olmayan, sahte bir dengeden iyidir. Toplumsal denge, bir toplumun başlıca kesimlerinin geniş ölçüde bir uyum içinde bulunmasını sağlayan toplum ve kültür bakımından bütünleşmedir. İşte hedeflenen de bu olmalıdır, kimse dışarıda kalmamalıdır.

**S**on dönemlerde zihinlere yüklenen ne varsa sorgulamak ve silkinmek gereklidir... “Işık daha çok ışık” zihinlere ancak böyle girecektir. Bu şekilde öz boyunduruklardan kurtulma yolculuğu, her insan için aydınlık ve açık olacaktır... Unutulmaması gereken şudur: Kader, her zaman gayrete aşkıktır!

**“Yumuşak olma ezilirsin, sert olma kırılırsın.” -Victor Hugo**

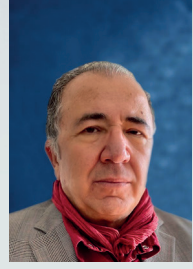
*berkyuksel@butundunya.com.tr*

## İlk Dersimiz: Türkçe

*Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.*

- |   |  |   |
|---|--|---|
| <b>1 Panik</b> (Fr.)<br>a-Canayakın<br>b-Büyük korku<br>c-Gerçeklik<br>d-Tepkime                | <b>6 Gidon</b> (Fr.)<br>a-Yönelteç<br>b-Kauçuk parça<br>c-Müzik aygıtı<br>d-Dokuma tezgahı | <b>11 Kalantor</b> (Fr.)<br>a-Varlıklı kimse<br>b-Soyutlama<br>c-Kaba, saldırgan<br>d-Asalet unvanı |
| <b>2 Şövale</b> (Fr.)<br>a-Yazıtbilimci<br>b-Üstderi<br>c-Ressam sehпасı<br>d-Kılıçoyunu        | <b>7 Raket</b> (Fr.)<br>a-Büyük çanta<br>b-Film rulosu<br>c-Kollu giysi<br>d-Vuraç         | <b>12 Hartuç</b> (Fr.)<br>a-Eski kafalı<br>b-Silmetaş<br>c-Toprak kap<br>d-Barut kesesi             |
| <b>3 Kobay</b> (Fr.)<br>a-Deney hayvanı<br>b-Kas hastalığı<br>c-Deniz anası<br>d-Nitelikli      | <b>8 Bandaj</b> (Fr.)<br>a-Çok karışık<br>b-Sargı<br>c-Kalım sicim<br>d-Emici sünger       | <b>13 Çingar</b> (Yun.)<br>a-Metal nişan<br>b-Kargaşa<br>c-Mayın<br>d-Utanmak                       |
| <b>4 Baderna</b> (İta.)<br>a-Ticari anlaşma<br>b-Osmanlı topu<br>c-Uzun bluz<br>d-Halat sargısı | <b>9 Müşteki</b> (Fars.)<br>a-Utangaç<br>b-Tatlı çörek<br>c-Şikayetçi<br>d-Polis hafiyesi  | <b>14 Tünik</b> (Fr.)<br>a-Kumar parası<br>b-Saç tuvaleti<br>c-Uzun bluz<br>d-Devingen              |
| <b>5 Avantür</b> (Fr.)<br>a-Serüven, macera<br>b-Benmerkezci<br>c-Nota<br>d-Süs eşyası          | <b>10 Caka</b> (İta.)<br>a-Dirençli<br>b-Yetenekli kimse<br>c-Gösteriş<br>d-Eğilim         | <b>15 Adült</b> (Fr.)<br>a-Küçük flüt<br>b-Notalar grubu<br>c-Yetişkin<br>d-Fidan                   |

**Arayış**  
Vahap Candan



## DÖRT KAVİM BİR ARADA YAŞIYOR VE

## BİRBİRLERİNDEN NEFRET ETMİYORLAR!



**A**nadolu'da kurulan Anadolu Selçuklu devleti 11. yüzyıl sonundan itibaren uzun yıllar Haçlı saldırılarına karşı mücadele ettikten sonra, 13. yüzyıl ortalarına doğru Moğol orduları tarafından işgal edildi. Selçuklu ordusunun 1242 yılında Moğol ordusu karşısında ağır bir yenilgiye uğramasıyla birlikte Selçuklu devleti hemen tarihe karışmadı; ancak ağır bir darbe almış oldu. Moğolların vurduğu darbeden sonra

iç isyanlar ve iktidar mücadelelerinin hükümlerini sürdüğü bir karmaşa dönemi yaşandı Anadolu'da. Sözü nü ettiğimiz bu karmaşa döneminde, Anadolu'daki Hristiyan unsurların önemli bir isyana kalkışmadıkları biliniyor.

*1242 yılında Moğol ordusu karşısında ağır bir yenilgiye uğrayan Selçuklu devleti hemen tarihe karışmadı; ancak ağır bir darbe almış oldu.*

Bu dönemde daha çok, ardı arkası kesilmeyen Haçlı seferleri ve Moğol istilasından yorgun düşen Türklerin isyan ettiklerini kaydediyor dönemin kaynakları. Haçlı seferleri daha çok Anadolu'da ve Kudüs'te yaşayan Müslüman ve Musevileri ezdi. Özellikle 1100 yılında Kudüs'e

ulaşan Haçlı orduları Kudüs'te yaşayan Müslüman ve Musevileri kılıçtan geçirdiler.

**S**elçuklu devletinin zayıflamasından sonra Anadolu'da, tarihçilerin "Beylikler Dönemi" olarak adlandırdıkları dönem yaşandı. Söz konusu dönemde irili ufaklı Türk devletleri kuruldu. Beylikler döneminde de tıpkı Selçuklu döneminde olduğu gibi Müslümanlar ve Hristiyan unsurlar bir arada barış içinde yaşadılar. Kurulan Türk beylikleri, pek çok alanda olduğu gibi gayrimüslimlerin idaresi alanında da Selçuklu geleneğini sürdürdüler. Yani bu dönemde de Hristiyan unsurlar,



**Haçlı seferleri daha çok Anadolu'da ve Kudüs'te yaşayan Müslüman ve Musevileri ezdi. Özellikle 1100 yılında Kudüs'e ulaşan Haçlı orduları Kudüs'te yaşayan Müslüman ve Musevileri kılıçtan geçirdiler.**

din ve ibadetlerinde serbest kaldılar. Yine Selçuklu döneminde olduğu gibi serbestçe ticaret ve zanaatkarlıkla uğraşmaya devam ettiler.

Eski İran belgelerinde yukarı ülike anlamına gelen ve Ermenia denilen coğrafyada yaşayan halklar Türkler Anadolu'ya geldiği dönemde Bizans egemenliği altında bulunmaktaydılar.

Bizans yönetimi, Ermenilerin Gregoryen mezhebinde bulunmalarını bir tehlike olarak görüyordu ve Ortodoks olmaları için yoğun baskı politikaları uyguluyordu. Hatta zaman zaman Ermenileri, ülkenin çeşitli yerlerine göç ettiriyorlardı. Yani Türkler 12. yüzyıl ortalarında Doğu

Anadolu'ya geldiklerinde, Ermenia denilen coğrafi bölgede siyasi bir yapılanma mevcut değildi. Bölge, Bizans'a bağlı bir toprak parçası durumundaydı. Üstelik Bizans döneminde halkın önemli bir bölümü de zorunlu göçe tabi tutulmuştu. Kalanlarsa, baskı ve zulüm politikasından bıktıkları için, Türkleri adeta bir kurtarıcı olarak karşılamışlardı. Selçuklu devleti dağıldıktan sonra ise bu bölge değişik ülkelerin egemenliği altına girmiş, 1514 yılından itibaren Osmanlı İmparatorluğuna dahil olmuştu. Osmanlı devleti, 1514 yılında İran Safevi İmparatorluğu ordusunu yenerek söz konusu bölgenin yönetimini ele almıştı.

**Ç**ukurova'da yaşayan Ermeniler de tarihin hiçbir döneminde siyasi bir yapılanmaya gidememişlerdi. Zaten çoğunluğu Bizans döneminde Doğu Anadolu'dan zorla göç ettirilenlerden oluşmaktaydı. Ayrıca bu dönemde Anadolu'da çeşitli din ve ırklara mensup başka topluluklar da yaşamaktaydı. Ki buna Selçuklu öncesinde Anadolu'ya göç eden ve hatta bir kısmı Hristiyanlaşan Türkler de dahildi. Çukurova Ermenileri; Bizans'ın, Arapların ve Selçuklu devletinin hakimiyetinden sonra, merkezi Mısır'da bulunan Memlük İmparatorluğunun egemenliği altına girmişlerdi. Çukurova 1516 yılında Osmanlı idaresine katıldı.

Osmanlılar Doğu Anadolu'ya

hakim olurlarken o bölgede 470 yıldan beri, ne bir Ermeni beyliği, ne de krallığı mevcuttu. Aynı durum 'Çukurova' için de geçerliydi. Siyasal olarak hiçbir zaman çoğunluk oluşturamayan Ermeniler, aynı zamanda, tarihin hiçbir döneminde bağımsız bir siyasal yapı oluşturamamışlardı. Nitekim o tarihlere ait belgeler Ermeni ırkı ya da ulusundan hiç söz etmemektedir.

Ermeniler, Osmanlı döneminde asırlarca süren barış ve huzur dönemi yaşadılar. Osmanlı devletinin kuruluşuyla başlayan barış dönemi 19. yüzyıl ortalarına kadar sürdü.

## **Ermeniler, Osmanlı döneminde asırlarca süren barış ve huzur dönemi yaşadılar. Osmanlı devletinin kuruluşuyla başlayan barış dönemi 19. yüzyıl ortalarına kadar sürdü.**

Osmanlı devleti 13. yüzyıl sonunda küçük bir devlet olarak ortaya çıktığında, ülke nüfusunun büyük çoğunluğu Türklerden oluşmaktaydı. Ancak ülke sınırları içinde Hristiyan unsurlar da yaşıyordu. 14, 15 ve 16. yüzyıllarda imparatorluk genişledikçe, imparatorluk içinde yaşayan uluslar da çeşitlendi. Osmanlı'daki çeşitlilik, sadece toprakların genişliğinden kaynaklanmıyordu. Zaman zaman çok uzak diyarlardan göçler de oluyordu

“barış ülkesine”... Tarihe birazcık ilgi duyanlar, İspanya Yahudilerinin, 1492 yılında İspanya’dan Osmanlı ülkesine niçin ve nasıl göç ettiklerini bilirler.

**O**smanlı devletinde değişik ulus ve dinlere ait topluluklar bir arada barış içinde nasıl yaşadılar? Osmanlı bunu 700 yıl önce nasıl başardı?

Ve nasıl oldu da 19. yüzyıl ortalarından itibaren Ermeni Meselesi diye bir mesele çıktı ortaya? Çalışmamızın sonraki bölümlerinde Ermeni sorununun nasıl yaratıldığını ve yaşanan acı olayları hep birlikte göreceğiz. Şimdi Osmanlı devletinin ilk asırlarına dönerek, Müslüman, Hristiyan, Yahudi

ve diğerlerinin nasıl bir arada barış içinde yaşadıklarına bir göz atalım.

Dönemin kaynaklarına göre, Osmanlı devletinin ilk padişahı Osman Bey, Ermenilerin, Bizans baskısından kurtulmaları için, Anadolu’da ayrı bir toplum olarak örgütlenmelerine izin verdi ve Batı Anadolu’daki ilk Ermeni dinsel merkezi Kütahya’da kurdu. Osman Bey’den sonra padişah olan Orhan Bey de Ermenilerin, devlet içinde bir cemaat olarak örgütlenmelerine olanak sağladı. İlk iş olarak da Kütahya’daki Ermeni dini merkezinin, başkent Bursa’ya taşınmasına izin verdi. Diğer gayrimüslimler gibi Ermeniler de Osmanlı devletinin kuruluş yıllarında din ve ibadet özgürlüğüne kavuşmuşlardı. Osman ve Orhan



**Osmanlı devletinin ilk padişahı Osman Bey, Ermenilerin, Bizans baskısından kurtulmaları için, Anadolu’da ayrı bir toplum olarak örgütlenmelerine izin verdi.**

Bey’lerin hoşgörülü politikaları, sonraki padişahlara örnek oldu. Fatih Sultan Mehmet, İstanbul’u fethettikten sonra, Ortodoks kilisesinin ve Yahudi dini liderliğinin faaliyetlerine devam etmesine izin verdi. Aynı şekilde Fatih Sultan

Mehmet, 1461 yılında İstanbul'da Ermeni Patrikhanesinin kurulmasına izin verdi ve Gregoryen Ermenilerin cemaat olarak yaşamlarını sürdürmelerini gerektiğini bildirdi. Fatih, Ermeni Patrikhanesinin kurulması için çıkardığı fermanla, "patriğin, Osmanlı devleti içinde yaşayan bütün Ermenilerin lideri olduğunu" hükme bağlamıştı.

Ayrıca Osmanlı sınırları içinde yaşayan Ermenilere; dinsel, kültürel ve hayır işleri gibi faaliyetlerini rahatça yürütebilmeleri için vakıf kurma imkânı da tanındı. Yani söz konusu faaliyetlerini maddi sıkıntı çekmeden yürütme imkanları vardı Ermeni asıllı Osmanlı vatandaşlarının.

**B**u gelişmeden hemen sonra İran, Kafkasya, Balkanlar, Kırım, Doğu ve Orta Anadolu'dan İstanbul'a Ermeni göçleri oldu. Osmanlı İmparatorluğu adeta Ermeniler için bir çekim merkezi haline geldi. Yani Osmanlı yöneticileri, Ortodoks ve Katolik düşünceden farklı bir düşünceye sahip olan Gregoryen Ermenileri, Hristiyan vatandaşlar grubuna dahil ederek, Bizans'tan göremedikleri hoşgörüyü onlara göstermiş oldular.

Osmanlı yönetiminin, Ermenilere karşı hoşgörülü tutumu, Ermeni Kilisesi ve toplumunun yaşamasına ve gelişmesine önemli katkıda bulundu. Osmanlı devleti geliştikçe Ermeni toplumu da zenginleşti. Ermeni halkı, Türk kültür yaşam tarzı ve yönetimini kolayca benimsedi ve

imparatorluğun en müreffeh toplumu haline geldi. 19. yüzyıl sonlarına kadar hiçbir şikayetleri olmadı. Diğer unsurlar gibi Ermeniler de 19. yüzyıl sonuna kadar barış içinde yaşadılar. Üstelik askerlik yükümlülüğünden muaf tutuldular. Ticaret ve zanaatkârlıkla uğraştılar.

Ayrıca kamu hizmetlerinde de önemli yerlere geldiler. Osmanlı belgelerinden anlaşıldığına göre Ermenilerden 29

***Osmanlı belgelerinden anlaşıldığına göre Ermenilerden 29 paşa, 22 bakan, 33 milletvekili, 7 büyükelçi, 11 başkonsolos ve konsolos, 11 üniversite öğretim üyesi ve 41 yüksek rütbeli memur Osmanlı kamu hizmetinde görev aldı.***

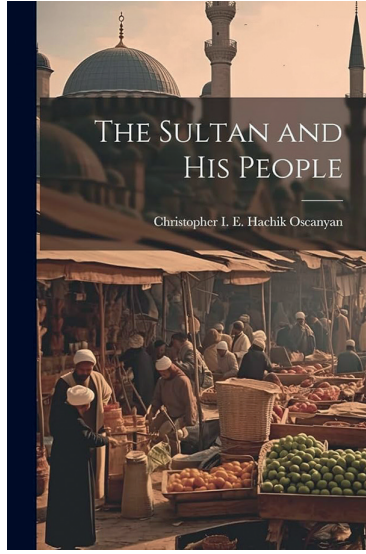
paşa, 22 bakan, 33 milletvekili, 7 büyükelçi, 11 başkonsolos ve konsolos, 11 üniversite öğretim üyesi ve 41 yüksek rütbeli memur görev aldı Osmanlı kamu hizmetinde. Bu durumun bir benzeri Osmanlı devletinin çağdaşı olan hiçbir devlette görülemez. Arşiv belgeleri ortaya koymaktadır ki Rusya'da Avusturya Macaristan imparatorluğunda ve de İngiliz imparatorluğunda hakim ulus dışından gelen unsurlar böylesine önemli rütbelere ulaşamamışlardır. Osmanlı'da ise sadece Ermeniler değil Yahudiler, Rumlar, Macarlar ve daha bir çok millet, imparatorluğu hep birlikte yönetme şansını elde ettiler. 1818 İstanbul doğumlu Ermeni tarihçi ve aynı zamanda padişahın damadı Fethi

Paşa'nın özel sekreteri olan Hatchik Oscanyan, 1857 yılında New York'ta yayımlanan *Sultan and His People* adlı eserinde, 19. yüzyıl Osmanlı Ermenilerinden şu şekilde bahseder:

“...Ermeniler, Türkiye’de günlük hayatın esasını teşkil ediyorlardı. Zira Türkler pek uzun zamandan beri sanayinin bütün dallarını onlara bırakmışlardı. Türkiye’deki bankerler, tüccarlar ve atölye sahipleri hep Ermeni idi. Ayrıca Ermenilerle Müslümanlar arasında duygu ve menfaat birliği mevcuttu. Çünkü köken itibarıyla aynı bölgeden oldukları için duygu ve adetleri aynıydı. Bu sebeple kendilerini Türklere rahatlıkla uydurmuş ve güvenlerini kazanarak, devlet içinde nüfuzlarını artırmışlardı. Hala da öyledirler.. Ermenilere bir şekilde borçlu olmayan bir paşa veya yüksek rütbeli memur bulunmazdı.

*En fakir köylü bile ektiği tohumu borçlanarak onlardan alırdı...”*

Osmanlı ordusunun modernleştirilmesi çalışmalarına katkıda bulunmak üzere 1835-1839 yılları arasında Türkiye’de bulunan Alman General Helmuth Von Moltke ise eşine yazdığı bir mektupta

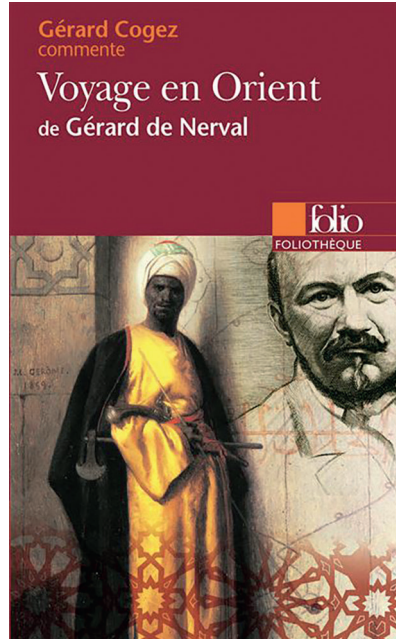


Ermenilerden şöyle söz eder:

“Ermenilere, aslında Hristiyan Türkler demek mümkün, Ermeniler Türklerin adetlerinden ve dillerinden çok şey almışlar...”

1843 yılında Doğu’ya yaptığı seyahatin anılarını “Voyage en Orient” adlı kitapta toplayan Gérard de Nerval’s Osmanlı ülkesindeki

barış ortamını hayretler içinde şöyle ifade eder:



"...Dört kavim bir arada yaşıyor ve birbirlerinden nefret etmiyorlar... Türkler, Ermeniler, Ortodokslar ve Yahudilerin aynı toprakta yaşayan insanlar olarak birbirlerine gösterdikleri tahammül ve hoşgörüyü, bizde çeşitli vilayet veya partilere mensup insanlar arasında göremezsiniz..."

**O**smanlı barışının nasıl sağlandığını ve sürekli hale getirildiğini anlamak için, Osmanlı hukuk sistemine bakmak gerekiyor.

Osmanlı'nın devlet yönetim anlayışına göre ülkede yaşayan tüm insanlar, ırk ve inanç farkı gözetilmeksizin, Osmanlı vatandaşları olarak algılanıyorlardı ve tabii ki vatandaşların da devlete karşı yükümlülükleri vardı. Osmanlı hukuk sisteminin ana kaynağını İslam hukuku oluşturuyordu. Bununla birlikte, geleneksel Türk devlet yönetim anlayışından gelen örfi hukuk

da uygulanmaktaydı. Söz konusu sistem, Müslüman olmayanlara yönelik asimilasyon politikaları uygulanmasını yasaklıyordu. Günümüz hukuk anlayışına göre belirtmek gerekirse; Osmanlı hukuk sistemine göre Hristiyan ve Yahudilerin dinsel inanç ve ibadet özgürlükleri, anayasal güvence altındaydı. Nitekim Osmanlı tarihi boyunca hiçbir

**Günümüz hukuk anlayışına göre belirtmek gerekirse; Osmanlı hukuk sistemine göre Hristiyan ve Yahudilerin dinsel inanç ve ibadet özgürlükleri, anayasal güvence altındaydı.**

gayrimüslim grup asimile edilmeye çalışılmadı. Ayrıca imparatorluk bünyesinde yaşayan gayrimüslimler, bazı alanlarda kendi özel hukuklarına da sahiptiler. •

vahapcandan@butun-dunya.com.tr

#### Kaynaklar:

\*\*\*Gülnehal BOZKURT, "Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Huku-

ki Durumu"

\*\*\*Erdal İLTER, "Ermeni Kilisesi ve Terör"

\*\*\*Davut KILIÇ, "Osmanlı İdaresinde Ermeniler Arasındaki Dini ve Siyasi Mücadeleler"

\*\*\*Ali SEVİM, "Selçuklu Ermeni İlişkileri"

\*\*\*Şenol KANTARCI, Kamer KASIM, İbrahim Kaya, Sedat LAÇİNER; "Ermeni Sorunu El Kitabı"

\*\*\*İlhan ŞAHİN, "Klasik Dönemde Osmanlı İmparatorluğunda Gayri-Müslimler", Tebliğ, (Uluslar arası Türk-Ermeni İlişkileri Semp., 24-25.05.2001, İstanbul

## Üç Barış Vardır

**Birinci barış**, en önemli barıştır. İnsan ruhudadır o. İnsan, kâinatla ve kâinatın bütün güçleri ile olan ilişkisini, beraberliğini fark ettiğinde, kâinatın merkezinde Büyük Ruh'un durduğunu ve bu merkezin her yerde, her birimizin içinde olduğunu fark ettiğinde birinci barış sağlanmıştır. Bu gerçek barıştır, diğerleri sadece bunun yansımalarıdır. **İkinci barış** iki fert arasında olan barıştır. **Üçüncü barış** ise iki millet arasında yapılır. Fakat hepsinden önce, anlamanız ki 'gerçek barış' dediğim birinci barış, insanın ruhudaki barış yoksa ne fertler ne de milletler arasında barış olabilir. ~ **Kızılderili atasözleri**

# VENEDİK NASIL İNŞA EDİLDİ?



## Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır



Hayatta kalabilmek için bu bölgedeki birkaç küçük adaya sığınan bu insanlar, dünyanın gördüğü en etkili mühendislik başarılarından birini gerçekleştirerek, Venedik'i inşa ettiler.

Roma İmparatorluğu'nun çöküşün eşiğine geldiği 452 yılında, Hunlar'ın Kuzey İtalya'yı işgal sırasında, işgal edilen birkaç şehirden kaçan yerli halk, kıyıdan hemen açığındaki bir lagüne doğru yola çıkmıştı. Hayatta kalabilmek için bu bölgedeki birkaç küçük adaya sığınan bu insanlar, karşılaştıkları tüm güçlüklerle karşın, dünyanın gördüğü en etkili mühendislik başarılarından birini gerçekleştirerek, Venedik'i inşa ettiler. Venedikliler, yolları, toprakları ve tatlı su kaynakları olmamasına rağmen, çamurdan



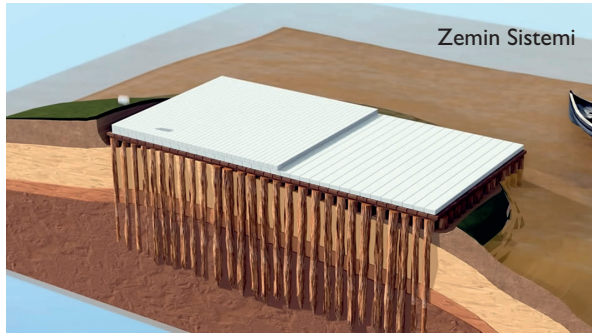


bir bataklığı, özellikle Ortaçağ ve Rönesans dönemlerinin en güçlü ve en zengin şehri haline getirmeyi başardılar. Yüzlerce adanın arasından geçen kanalların ve köprülerin benzersiz bir düzen oluşturduğu akıllı tasarımı, Venedik’i inanılmaz ölçüde erişilebilir hale getirdi ve şehir, ticari bir merkez haline geldi.

**Y**erleşimciler, adalardaki yeni yaşamlarına başladıklarında, bir yaşam inşa etmek için olabilecek en kötü zemine sahiplerdi. Bu küçük bataklık adaları, bırakın bir şehri, bir insanın bile ağırlığını zor taşıyabilen, inanılmaz derecede yumuşak kil-den oluşuyordu. Yapacakları binalar için sağlam temeller elde etmeyi

amaçlayan Venedikliler, Hırvatistan ormanlarından büyük tomruklar getirerek, bu kütükleri kil zemine yerleştirmeye başladılar. Devasa ahşap kazıklar yaklaşık 5 metre derinliğe, daha sert bir kil tabakasına ulaşana dek zemine çaktılar. Sık aralıklarla zemine yerleştirilen bu ahşap kazıklar, kil tabakasını sıkıştırarak içerisindeki suyun dışarıya itilmesini ve zeminin daha güçlü hale gelmesini sağladı.

Ahşap kazıkların sağlam bir şekilde zemine yerleştirilmesinin



ardından, kazıkların fazlalık kısımları kesilerek düz bir yüzey elde edildi ve ağırlığın yayılabilmesi için bu yüzeye keresteler konuldu. Daha sonra, inşa edilecek yapıların temellerinin suyun üzerinde kalabilmesi için özel Istria taşı blokları zemine yerleştirildi. Bu tasarım dahiyane bir fikirdi.



Çünkü havayla teması kesilen ahşap kazıkların çürümeleri imkânsız hale getirilmişti. O günlerde zemine çakılan ahşap kazıkların neredeyse tamamı iyi durumda ve günümüzde halen şehri ayakta tutmaya devam ediyor. Aslında lagünün etrafındaki aşırı tuzlu su, bu ahşap kazık yığınlarının daha da güçlenmesini sağladı ve sert, taş benzeri bir maddeye dönüştürerek adeta taşlaştırdı.

Temelin yapılmasının ardından binaların inşa edilmesine başlandı. Başlangıçta evlerini ahşap kullanarak inşa eden Venedikliler, yaşanan çok sayıda yangın olaylarından sonra tuğla yapılarda karar kıldılar. Binaların batmaması adına hafif olabilmesi için bina yapımında uyulması gereken son derece katı kurallar koydular. Binalar üç kat-tan daha yüksek olmamalıydı ve hafif, içi boş tuğlalar kullanılarak inşa edilmeliydi. Tuğlaları birleştirmek için ise çimento yerine kireç harcı kullandılar çünkü daha esnekti ve dolayısıyla altındaki zemin yavaşça

hareket ettikçe binanın esnemesine olanak sağlayabilecekti.

Binaların iç duvarları ise ahşap kullanılarak çapraz bir biçimde inşa edildi. Böylelikle iç duvarlar da tıpkı çit gibi esnemeye müsait olacaktı. Büyük pencerelere ve etkileyici taş oymalara sahip cephe duvarları ise tuğla olan yan duvarlardan daha ağırdı. Cephe duvarlarını sağlamlaştırmak içinse demir çubuklar kullanılarak cephe duvarının kat zeminlerine sabitlenmesi sağlandı ve bina bütünlüğü tamamlanmış oldu.

**B**u inşa yöntemi Venediklilerin işine yaradı ve kısa süre içinde lagün etrafındaki birkaç adada bu yöntemle yerleşim sürdü. Pek çok şehir gibi dışarıya doğru genişlemek yerine, bu adalar birbirlerine doğru genişlemeye devam etti. İlk, adalar arasında geçiş yapabilmeyen tek yolu teknelerdi. Fakat daha sonraları adalar birbirlerine öylesine yaklaştı ki, birçoğuna sığ su da at üzerinde geçebilmek mümkün



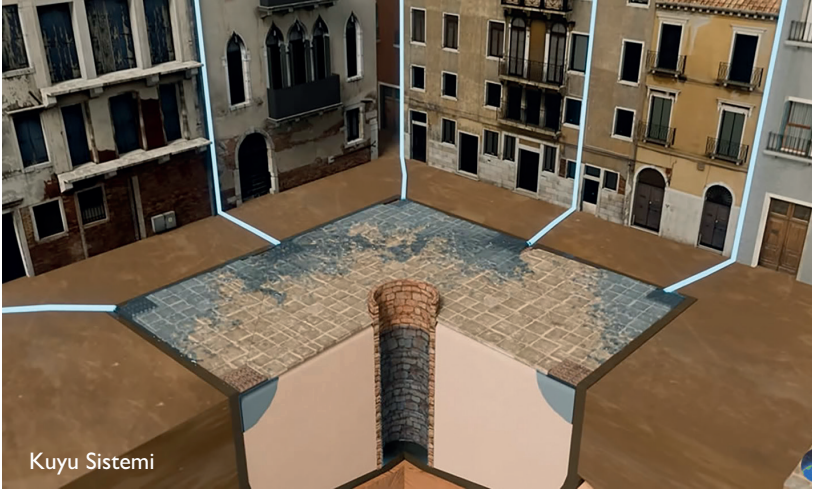
Venedik'in merkezinde halen ayakta duran taş köprü ana arter olarak ulaşımı kolaylaştırmayı sürdürüyor.

hale geldi. Venedik'in gelişiminin bir sonraki adımı elbette adaları birbirine bağlamak olacaktı. İlginçtir ki, Venedik'te yerleşimin başlamasından sonraki beş yüz yıl boyunca hiç köprü inşa edilmedi. Ancak nüfus arttıkça ve işler büyümeye başladıkça, Venedik'in finans merkezi konumundaki Rialto'ya ulaşımın kolaylaştırılmasına gereksinim duyuldu.

**İ**lk girişim, Büyük Kanal'ı geçmek için kullanılan teknelerin birleştirilmesi ile oluşturulan basit bir yüzer köprüydü. Venedik'in en büyük iki bölgesini birbirine bağlıyordu ve Venedik'in finans merkezi olan Rialto bölgesine erişimi önemli ölçüde kolaylaştırmıştı. Sonraları, ahşaptan yapılan bir köprü ulaşımına açıldı fakat bu köprü de yanarak çöktü. Taş bir köprü inşa etmek için çalışmaya başlayan Venedikliler, kanalın kıyılarına

12 binden fazla ahşap kazık çaktılar. Sağlamlaştırılan zeminin üzerine 10 bin ton taş kullanılarak taş köprü inşa edildi. Günümüzde halen ayakta duran taş köprü, Venedik'in merkezindeki ana arter olarak ulaşımı kolaylaştırmayı sürdürüyor.

**B**u ilk taş köprüden sonra, Venedik'in pek çok noktasında taş köprüler inşa edilmeye başlandı ve Venedik, yollar yerine tamamen kanallardan oluşan sıkışık bir şehir haline geldi. Bu durum Venedik'e eşsiz bir avantaj da sağladı çünkü kanallar, malların ve trafiğin şehrin her yerinden hızla akmasını mümkün kılıyordu. Yayalar ve atlı trafiğin karmaşıklığı Venedik'te yoktu çünkü yürüyüş yolları ve kanallar tamamen ayrılmıştı. Yine de gereksinim duyulduğunda insanlar bu ikisi arasında da zahmetsizce geçiş yapabiliyorlardı. Venedik, Avrupa'nın en güçlü ve



Kuyu Sistemi

zengin şehri haline gelmişti. Her şey Venedik'ten alınıp satılıyordu ve Venedikliler muazzam miktarda para kazanıyorlardı. Fakat ekonomi büyüdükçe nüfus da büyüdü ve içme suyuna duyulan gereksinim sorun haline gelmeye başladı.

**T**amamen sularla çevrili olmasına rağmen Venedik, bu suyu, aşırı tuzlu ve içilemez olduğu için kullanamıyordu. Doğal su kaynakları veya tatlı su toplayacak nehirleri olmadığından, Venedik'in tek yolu, anakaradan teknelerle içme suyu temin etmektir. Ne var ki, nüfusun 170 bine ulaşmasıyla içme suyu talebini bu yolla karşılamak artık sürdürülebilir olmaktan çıkmıştı ve Venedikli mühendislerin bu soruna bir çözüm bulması gerekiyordu.

Venedik adaları başlangıçta, hayvanların otlaması için boş alanlar olan meydanların etrafına inşa edildi. Amaç, bu meydanları yağmur suyu

toplamak için kullanmaktır. Tüm bu meydanların altına büyük alanlar kazıya girildi, kazdıkları alanların duvarlarını su geçirmez hale getirmek için kalın bir kil tabakasıyla kaplayarak başladılar. Daha sonra alan, kum ve taşlarla dolduruldu ve yüzey, suyu meydanın her köşesindeki giderlere yönlendirecek karolarla yeniden yapıldı. Yağmur suyu, oluşturulan yapay havzaya akarak, havzanın içini dolduran kum ve taşların arasında yavaş yavaş süzülür ve son olarak meydanın ortasındaki ana kuyuya ulaşırdı.

Su toplama yüzey alanını artırmak için yakındaki binaların çatıları, suyu meydanlara ve giderlere yönlendirecek oluklarla donatıldı. Bu sistemin işler hale gelmesinin ardından Venedik, şehrin dört bir yanındaki 600'den fazla kuyuya yağmur sularının süzülerek geldiği devasa bir "yağmur suyu hunisi" haline geldi. Sabah erken saatlerde işe başlayan su



Atık Sistemi

hizmetlileri, kuyulardan kovalarla su doldurmaya ve bunları şehrin dört bir yanındaki evlere teslim etmeye başlarlardı. Venedikliler bir kez daha, yaşadıkları şehrin büyük bir sorununu akıllıca bir sistem kurarak çözmeyi başarmışlardı. Fakat sonra, başka bir sorunla daha yüzleştiler: Atık problemi.

O güne dek Venedik'te yaşayanlar tüm atıklarını pencereden dışarıya atıyorlardı. Atıkların bir kısmı kanallara gidiyordu fakat kanal yakınında yaşamayanların tüm atıkları ve dışkıları, sokaklara atılıyordu. Bu nedenle 16. yüzyılda Venedikliler her bina- dan atıkları toplayıp kanala akıtacak bir yeraltı tünelleri ağı inşa etmeye başladılar. Tüneller su seviyesinin neredeyse bir metre altına inşa edildi. Böylece lagünün gelgiti çekildiğinde, katı atıklar dipte toplanacak ve sıvılar doğal olarak kanallara

akacaktı. Sonra gelgit yükseldiğinde tünelleri su basacak ve katı atıkları kanala çekecekti. Günde iki kez meydana gelen gelgit hareketi, kirli suyu denizden gelen suyla değiştirecek ve Venedik'i tüm atıklardan temizleyecekti. Aşırı tuzlu deniz suyu güçlü bir dezenfektan işlevi gördü ve bu sistem sayesinde Venedik sokakları temizlendi.

Venedik'i Venedik yapan ve Venediklilerin yıllar içerisinde yaşadıkları çeşitli sorunları çözmek için uyguladıkları tüm akıllı mühendislik uygulamaları bugün halen işlevselliğini koruyor. Bu akıllı sistemler bin yılı aşkın süredir köprüleri, kanalları ve binalarıyla Venedik'i ayakta tutmayı sürdürüyor. •

*sabriyeasir@butundunya.com.tr*

**Çeviri kaynağı:** primalnebula.com, "How Was Venice Built? The Medieval Engineering Behind Venice", Ewan Cunningham, 30 Haziran 2024



Boz Urbalı Köy Kahramanları  
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler  
Cemal Türkmen

# Çifteler'in Arıları



**A**li Yılmaz Çifteler'in ilk öğrencilerindendi, dolayısıyla kendisini ilk köy enstitülü olarak da değerlendiriyordu. 1937'de Bozkır'ın Karaardıç köyünden seçilip gelmişti Eskişehir'e. Kendisi gibi Bozkırlı olan daha pek çok arkadaşı vardı okulda.

Ali Yılmaz, Mustafa Ünüvar

Olay,  
1940 Haziran  
ayının  
başlarında  
yaşanmıştır.

ve Halil İbrahim Bilgin üçü birlikte öğretmen Nuri Bayar'ın gözetiminde enstitünün kooperatifini çalıştırıyorlardı. Nuri Bayar İstanbul Kasımpaşalıydı, tek böbrekliydi ve hiç evlenmemişti. Bu nedenle olacak, varı yoğu; okulu, dersleri, öğrencileri ve çalıştırdığı kooperatifini bu işlere harcıyordu.

Kooperatif için alışveriş yapmaya giderken Nuri Bayar, üç öğrenciden birini yanında bulunduruyordu. Böylece öğrenciler Eskişehir'deki toptancı esnafın hemen hemen hepsini tanırlardı. Zamanı geldiğinde alışveriş işini tümüyle kooperatiften sorumlu öğrencilere devretse işler aksama-  
dan yürüyebilirdi.



Ali Yılmaz her zaman yaptığı gibi bulduğu boşluğu kooperatifte değerlendiriyordu. Bir öğrenci gelerek onu eğitim başının çağır-  
dığını söyledi. Ali Yılmaz işini yarım bırakmamak için bir iki dakika gecikmeyle gitti üçüncü kattaki eğitim başının yanına. İçeride iki konuk vardı.

"Gel bakalım Ali." dedi eğitim başı. "Seni konuklarımızla tanıştırayım. Öğretmen Hamit Özmenek ve Öğretmen Oğuz Tansel. Okulumuzu tanımak istiyorlar. Onlara

okulumuzu gezdir, lüzumlu bilgileri yerinde ver."

Konuklarla birlikte eğitim başının odasından çıkar çıkmaz başladı bilgi vermeye Ali Yılmaz:

"İçinde bulunduğumuz bu bina, ana binamızdır. Kabasını öğretmenler yapıp çatısını kapamışlar. Geri kalan işlerini de biz tamamladık. Giriş merdivenlerinde gördüğümüz mozaiklerinden tutun da karosuna, boyasına, fayansına, badanasına, kapı ve pencerelerine varıncaya kadar her şeyini biz yaptık."

Ali, her bilgi verişinden sonra kısa bir süre konukları süzüyor, tepkilerini ölçmeye çalışıyordu. Konukların



Çifteler Köy Enstitüsü, Hamidiye binası, 1940

ilk tepkisi biraz şaşkınlıkla kırıksık hayranlıktı. Önce bir dersliğe sonra da kitaplığa girdiler. Kitaplık

nöbetçisi konuklara “hoş geldiniz” dedi. Konuklar nöbetçi öğrenciden kitap alıp verme işinin nasıl olduğuna ilişkin bilgi aldılar, kitap alıp verme defterini incelediler. Kendi aralarında konuştular. Ali Yılmaz’ın duyduğu şu değerlendirme, konukların durumdan ne



Ali Yılmaz emeklilik yıllarında

kadar etkilendiklerini çok belirgin olarak ortaya koyuyordu: “Fevkâlâde, müthiş, çok seviniyecek bir şey.”

Ali Yılmaz, konukları resim iş atölyesine götürdü. Atölyede öğrenciler dergi ve kitap ciltliyorlardı. Herkesin bir işi vardı. Aylak aylak gezinen kimse yoktu ortalıkta. Kimi cildini yapıyordu elindeki işin, kimi kağıdını takıyordu.

“Kitaplıktan okumak için kitap alan öğrenci, önce kitabı ciltler, okur, daha sonra geri verir;” dedi Ali Yılmaz. “Bu Ahmet, benim kardeşim.”

Oğuz Tansel, Ahmet’in ciltlemekte olduğu kitabı inceledi. Sabahattin Ali’nin Kuyucaklı Yusuf’uydu.

“Okudun mu bu kitabı?” diye sordu.

Ahmet, “Ciltledikten sonra okuyacağım. Ama abim okudu.” dedi.

Ali, Kuyucaklı Yusuf’u iki gün önce bitirmiş, şimdi Sait Faik’in Havuz Başı’nı okuyordu.

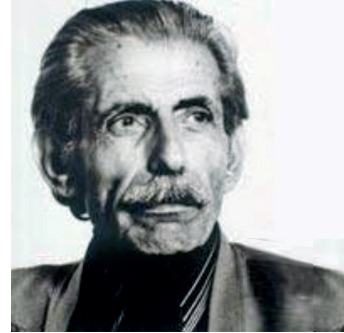
Atölyeden çıkıp koridorun sundaki tuvalete gittiler. Tuvalet

yıkanmış, temizlenmiş, pırl pırl edilmişti. Lavabolar, aynalar sanki denetime hazırlanır gibi parlatılmıştı. Musluk başlarında ikiyeşer kalıp sabun vardı. Tuvalet nöbetçisi konuklara bilgi vermek için kıpırdanıp duruyordu. Bu kez Hamit Özmenek sordu:

“Bu tuvaletlerin

temizliğini kim yapıyor?”

“Bu havuzta tuvalet nöbetçisi benim, tuvaletleri de ben temizledim.”



Oğuz Tansel

Nöbetçinin yaptığı işten gurur duyduğu, sesinin tonundan belli oluyordu. Konuklar muslukları açıp kapadılar, akan suyun bol basıncını gördüler, dudak devinimleriyle beğenilerini dile getirdiler.

“Buradaki her şey kendi emeğimizin mahsulüdür. Onun için suyumuz boldur;” dedi Ali Yılmaz.

“Dışarıda göreceğiniz ağaçlar, çiçekler hep bu suyla sulanır. Ha, yeri gelmişken söyleyeyim, şu gördüğünüz fayansları ve yerdeki karoları döşeyen ustalardan biri de benim.”

“Tebrik ederim sizi.” dedi Oğuz Tansel.

"Tebrik etmemek mümkün değil." diye onayladı onu Hamit Özmenek.

Bodrum katına indiler. Burada mutfak ve çamaşırhane ile içinde lüks lambaları ve gemici fenerlerinin de bulunduğu bir oda vardı. Ali, mutfak nöbetçilerini konuklara tanıttıktan sonra, "Arkadaş buranın başkanıdır." dedi. "Yemeklerimizin zamanında hazırlanmasından o mesuldür. Ambardan çıkarılan yiyecekleri ve dışarıdan gelen etleri tartarak teslim eder ve tartarak teslim alır. Yediğimiz etler kendi yetiştirdiğimiz tokluların etidir. Ekmeğimizi kendi fırınlarımızda pişiririz, sayarak teslim alırlar, ekme dolabına istif ederler."

**B**ulaşıklıkta ve çamaşırılıkta kimse yoktu ama kurutulduktan sonra torbalanmış çamaşırların bulundurulduğu odada bir nöbetçi vardı.

Oradan hamama geçtiler.

"Hamamı da biz yaptık." dedi Ali Yılmaz. "Suyu kömürle ısıtıyoruz. Aynı anda 45 kişi yıkanabiliyor. Her öğrenci haftada bir defa banyo yapar. Sırası gelen sınıf, saatinde gelir, banyosunu yapar, gider."

Dipte, en soldaki büyük odada krema makineleri, yayık, yağ yıkama makinesi, süt pişirme ve yoğurt mayalama kapları vardı.



"Süthanedeki makineleri de biz çalıştırıyoruz."

"Burası süthane." dedi Ali Yılmaz. "Bu makineleri de biz çalıştırıyoruz."

Konuklar gördüklerinden oldukça etkilenmişlerdi.

"Her şeyi siz yapıyorsunuz da okulun hizmetlileri ne iş yapıyorlar?"

Ali Yılmaz, gülümseyerek;

"Okulumuzda hizmetli yoktur efendim." dedi. "Her türlü hizmeti biz yaparız."

"Peki, bu hizmetleri yaparken dersleriniz aksamaz mı?"

"Aksamaz. Çünkü bu hizmetleri yaparken öğrendiklerimizi de bir ders olarak kabul ederiz. Üstelik zamanımızı çok iyi değerlendiririz. Bir açık varsa onu kapatmasını da biliriz."

"Hiç boş zamanınız olmaz mı?"

"Bizim için boş zaman yoktur. En boş zamanımız uykuda olduğumuz zamanlardır."

"Arı gibi bunlar Hamit Bey." dedi Oğuz Tansel. "Çifteler'in

arıları. İki ayaklı akıllı arılar.”

“Arı demişken, gelin size arılarımızı da göstereyim.” dedi Ali Yılmaz.

Dışarı çıktılar. Seydi Suyu’nun yanına vardıklarında,

“Bu asma köprüyü biz kurduk.” dedi Ali. “Sebze bahçelerimize, kümeslere, elektrik santralimize bu köprüden geçerek gidiyoruz.”



“Her ırk için ayrı kümes hazırladık.”

Ali, kümeslere doğru yönelince konuklar da ister istemez peşine düştüler.

“Kümeslerimizi modern bir şekilde yaptık.” dedi Ali. “Kerpiç, ağaç ve kiremit kullandık. Her ırk için ayrı kümesler hazırladık. Legorn ve ladoyland ırklarımız var. Tavuğun yanı sıra kaz ve ördek de besliyoruz. Yumurta istihsalinin kayıt ve yoklaması günlük yapılır. Yumurtalar bir odada toplanır, akşam olunca yumurtalara tarih damgası

vurulur. Sabah kahvaltısı için ayrılanlar mutfağa, kalanlar da imza karşılığı ambara teslim edilir.”

Sıra arılığa gelmişti.

“İki tür modern kovanımız var.” dedi Ali.

O, arıları tanıtmaya başlamadan önce Hamit Özmenek, “Bu delikanlı yaptığı işi ne kadar seviyor, her konuda ne kadar da çok bilgisi var,

yoksa bu öğrenci değil mi, sakın ziraat öğretmeni olmasın!” diye geçirdi içinden. Ama bu düşüncesini dile getiremedi.

Aslında haklıydı öyle düşünmekte. Ali Yılmaz yerine hangi öğrenciye bu görev verilirse verilsin, Ali gibi başarılı olamazdı. Çünkü onun, tarıma olağanüstü bir ilgisi vardı. Kendisi bitkilerin ve hayvanların dilinden çok iyi anlardı. Bütün yaban otların, çiçeklerin adlarını ve özelliklerini bilirdi, bilmekle kalmaz, onlar-

la ilgili notlar tutar, koleksiyonlarını yapar, yetiştirebildiklerini yetiştirirdi. Üstelik bunları, kendisine verilen bir görev olarak değil, özel ilgisi nedeniyle yapardı. Usta bir tarımcıdan daha çok bilgili ve deneyimliydi bu konularda.

**H**amit Özmenek, düşüncele-  
rinden, Ali’nin biraz da onu uyarmak için yaptığı yüksek sesli konuşmayla sıyrıldı:

“İki tür kovanımız var, demiştim

efendim. Ama sıklıdıysanız...”

“Hayır hayır!” dedi Özmenek.  
“Lütfen devam et.”

“Kovanlarımızın biri, dadan blat tipi, diğeri langsrot tipi. Her iki kovan da bu bölge için çok yenidir. Biz İç Anadolu çocukları, bu güne kadar, bu nevi bir kovani ilk defa burada gördük. Bu bakımdan bu kovanlar bizim için iyi bir öğrenme vasıtası oluyor. Dadan kovanları 12 çerçelidir, iyi dolmaları halinde 60 kilo bal alınır. Langsrotlar on çerçelidir ve 50 kilo bal verirler. Eskişehir civarı için langsrotlar daha münasiptir. Çünkü İç Anadolu'nun baharı kısadır, çiçek mevsimi tez geçer. Arının kısa müddette bal toplaması gerekir. Bu sebeple dadan blatin içini doldurmakta zorluk çekebilir arılar.”



Hamit Özmenek

Ali Yılmaz “bal, bal” dedikçe konuklar yutkunmaya başlamışlardı bile. Onların bu durumunu gören Ali, içinden gülerek sürdürdü bal anlatımını, ballandıra ballandıra.

“Arıların damızlığını da biz bu civardan sağladık. Arapören Köyü'nden İbrahim Emmi'den iki sepet arı aldık, onları kovanlara aktardık, diğer kovanları da bu iki ana kovandan çoğaltıyoruz. Şimdilik on kovanımızın içi dolu.”

Ali Yılmaz az ilerideki söğüdü göstererek,

“Dün şu söğüdü dalından çok kuvvetli bir oğul aldım. Bir dadan kovanına koydum, o kovani kontrol edecektim. Hazır gelmişken isterse-niz birlikte bakalım, anaları sağlam mı, değil mi?” dedi.

Konuklar biraz telaşlanmışlardı:  
“Arılar bizi sokmasın?”

“Korkmayın efendim. Arıları ürkütmezsek bir şey olmaz. Yeter

ki onları rahatsız etmeyelim. Şimdi her ihtimale karşı paçalarınızı, çoraplarınızın içine sokun. Şu maskeleri başınıza, şu eldivenleri de elinize geçirin. Körükleri de elinizde hazır tutun, her ihtimale karşı...”

Ali, konuklar için gerekli önlemleri aldı ama kendisinin güvenliğini hiç önem-

semedi. Ayağında çorabı bile yoktu paçasını içine sokacak. Üstelik gömleği bile kısa kolluydu.

“Sen de başlık giysene.” diye uyardı onu Hamit Özmenek.

“Bana bir şey olmaz, ben alışkı-nım.” dedi Ali.

Sanki biraz gösteri yapmak, hava atmak gibi bir tavrı vardı. Kovan bir iki kez duman verip kapağı kaldırdı. Tüm oğulun kapakta toplanmış olduğunu gördü. Gerekli önlemleri almadığına hayıflandı. Ama o an için yapacak en iyi şey paniğe kapılmamaktı. Özenli, se-rinkanlı ve çok yavaş devinmeliydi. Her ne olursa olsun arının canını



"Her kovandan 50-60 kilo bal alırız. Balımızı kendi yaptığımız kovanlarda üretiyoruz."

yakmamak gerekiyordu. Ali, köyde yaşadıklarından çok iyi biliyordu ki arı kendisi için çalışana kokusundan tanır ve onu kolay kolay sokmazdı.

Üzeri arı dolu kapağı yavaşça duvara dayadı. Konuklara kovanın içindeki petekleri göstererek açıklama yaptı:

"Arılar örtü tahtasındaki delikten kapağa çıkmışlar."

Üzerinde budak deliği olan örtü tahtasının yerine, deliksiz bir örtü

tahtası koydu. Arıların üzerinde olduğu kapağı yavaşça yerinden kaldırdı. Tam yeni örtü tahtasının üzerine silkeleycekti ki oğul arı bir küme hâlinde iki ayağının üzerine düşüverdi. Konuklar Ali'den daha çok şaşırılmış, şaşırmanın ötesinde korkmuşlardı, Ali ise serinkanlıydı:

"Hiç kıpırdamayın." dedi. "Körükleri arada bir sıkın, sönmesin

ve odanın içi duman olsun. Arının canını acıtmazsak bir şey yapmaz."

Ali kıpırdamadan duruyor ama arılar sürekli kıpırdıyordu. Sadece kıpırdamıyor, Ali'nin paçasından yukarı doğru ilerliyorlardı. Bir süre sonra dışarıda tek bir arı kalmamış, Ali'nin paçalarından içeri girip pantolonu şişirmişlerdi. O ise soğukkanlılığını koruyordu. Yavaşça kemerini çözdü, pantolonunun düğmelerini açtı. Oğuz Tansel'den aldığı körükle pantolonun önünden içeri

doğru birkaç kere duman sıktı. Dumanın rahatsız olan arılar yavaş yavaş pantolonun önünden çıkmaya, kovana girmeye başladılar.

Pantolonun içinde hiç arı kalmayınca kadar beklediler. Birkaç kez daha pantolon içine duman verdi Ali, içeride bir ses, bir kıpırtı yoktu.

“Tamam.” dedi. “Hepsi çıkmış.”

Kemerini takıp düğmelerini bağladı. Konuklar, derin bir oh çektiler.

**A**rılıktan ayrılarak sebze ve meyve bahçesine geçtiler. Bu arada ikindi olmuş, paydos kampanası çalmıştı. Asma köprüünün başına gelip Seydi Suyu’na karşı çayırılığa oturdular. Ali bacağına kırıp oturacağı sırada teninde bir yanma duyumsadı. Meğer inatçı arının biri içeride kalmış, devinimden rahatsız olunca da ısırvermişti. Ali bu durumlara karşı hazırlıklıydı. Cebindeki amonyak şişesinden biraz sürerek acının geçmesini sağladı. Vücutu

alışkın olduğu için de bir şişme olayı yaşamadı.

Konuklar, Ali’nin ilgisine teşekkür edip tokalaşarak ayrıldılar.<sup>1</sup> •

(Nedim Menekşe, *Köy Enstitüleri Gerçeği*, 2005, s. 288, 289)

1. Kısa bir süre sonra **Hamit Özmenek** ve **Oğuz Tansel**’in Çifteler Köy Enstitüsüne öğretmen olarak atamaları çıktı. Edebiyat Öğretmeni Oğuz Tansel, yaklaşık üç ay çalıştıktan sonra ayrıldı. Çeşitli illerdeki orta öğretim kurumlarında edebiyat öğretmenliği ve yöneticilik yaptı. Öykü ve şiir kitapları yayımladı. En çok, derleyip düzenlediği masal kitaplarıyla tanınan bir edebiyatçı oldu.

**Hamit Özmenek** ise Çifteler’de, Aksu’da, yeniden Çifteler’de ve İvriz’de öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. Öğrenciler ve öğretmenler tarafından sevilen, saygı duyulan çalışkan, dürüst ve özveriyat bir eğitimci olarak iz bıraktı.

**Ali Yılmaz**, Çifteler Köy Enstitüsünün ardından Yüksek Köy Enstitüsünü de bitirdi. Hanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünde kurulması planlanan Bitki Müzesinin kuruluşunda etkin rol almak üzere ünlü botanik bilgini Hikmet Birand’ın yardımcısı olarak Yüksek Köy Enstitüsünde görev aldı. Ancak siyasal çevrelerde oluşan Köy Enstitüleri tartışılığının sonucu olarak Bitki Müzesi çalışmalarına son verilmesi nedeniyle en büyük düşüni gerçekleştirme mutluluğunu yaşamadı.

### **Albay Sanders** | *Kentucky Fried Chicken*

Bir zamanlar, iflas etmiş, küçük bir evde yaşayan sosyal güvenlik çekleriyle geçinen yaşlı bir adam vardı. Adam 65 yaşında, hayatının değişmesi gerektiğine karar verdi. Arkadaşları bir tavuk tarifinden övgüyle bahsetmişti. Sanders, aldığı bu tarifin hayatında bir değişiklik yapabileceğine inandı. Kentucky’den ayrıldı ve tarifini satmaya çalışmak için farklı eyaletlere seyahat etti. Restoran sahiplerine bu tarifin ne denli harika bir tavuk tarifi olduğunu anlattı. Tarifini onlara ücretsiz olarak teklif ediyor, sadece satılan ürünlerden küçük bir yüzde istiyordu. Çok uzun bir süre 1000’den fazla HAYIR yanıtı aldı. Elindeki tarifinin özel bir şey olduğuna inanıyordu ve hiç vazgeçmedi. İlk “evet”ini duymadan önce tam 1009 kez reddedildi. Sonunda bu “evet” yanıtıyla Albay Hartland Sanders’in kaderi değişmiş, KFC olarak bilinen Kentucky Fried Chicken doğmuş ve bu uluslararası markanın tarifi ile Amerikalıların tavuk yeme biçimi değişmişti.

Unutmayın, kendinize her zaman inanın ve asla pes etmeyin...



## “Yağmur”un Hediyesi



Yağmurlu bir sabaha uyanmaktan hoşlanmıyorsanız eğer anlatacaklarım sizi cezbetmeyebilir.

Ya da aksine yağmura tutulursunuz bencileyin.

**Y**ağmur doğanın teninin kokusunu cömertçe ortaya çıkarır. Hele damlaların cama vurup süzülüşünü izlemek terapi gibidir. Sanki o damlalarla birlikte tüm can sızılarınız da

akıp gider. Rüzgar yoksa eğer dışarı çıkıp insanı baştan çıkaran toprak kokusu eşliğinde damlaların dansına eşlik etmek, yaşadığını iliklerine kadar hissetmektir. »

Öyle ya ıslanmak sizin tercihinizse eğer keyifli olur. Zira yağmurda herkes telaşla kaçıırken ben hayatı yavaşlatıp adeta zamana hükmederim kendimce.

Hayatı ahes-te yaşadığım iş-te böyle anların birinde tam penceremin önünde ıslanmaktan pek de hoşlanmadığı her halinden belli, yağmura bozuk atan bir kediciikle göz göze geldik. Onun

bakışlarında çaresizlik benimse onu görünceye kadar keyif pırlıtları vardı. Birden annemin sözleri geldi aklıma *“Hayvanların hisleri güçlüdür, kendini horlayana da seveni de anlar.”*

**D**emek seçilmiş kişi bendim bu kediciğin gözünde. Hemen onu yağmurdan kurtarıp çatı sundurmasının altına getirdim. Bir tabağa süt koyup önüne uzattım. Bana bir şükran bakışı atıktan sonra sütü yalamaya başladı. Ben de öylece durup onu izledim. Süt bittiğinde istek dolu bakışları tekrar bana yöneldi. Tabağa biraz daha süt koydum. Ama bu sefer süte hiç dokunmadan tabağı benden uzağa sürüklemeye başladı. Belki de benim bakışlarımdan rahatsız olmuştur diye düşünerek oradan uzaklaştım.



Sonraki günler de bu alışveriş -benim süt koyduğum tabağı ona uzatışım, onun bana minnet dolu bakışları- böyle devam etti. Yağmurlu bir sabahın hediyesi olduğu için ona Yağmur adını verdim. Yağmur, her seferinde sütü döke saça sürükleyerek bir yere götürüyordu. Bir süre sonra tabağı aldığı yere boş olarak bırakıyordu. Başta yalnız yemek istediğini ya da diğer kediler görmesin diye böyle yaptığını düşündüm. Ama sonra merakıma yenik düşüp onu izlemeye karar verdim.

Evimizin çatısından sokağa inen bir su borusu vardı. Bu borunun bir bölümü kırılmış yerde yatıyordu. Yağmur, benim varlığımdan habersiz yavaş yavaş ilerledi ve bu su borusunun önünde durdu. Sonra bir seslenme nidasıyla miyavladı.

Ardından su borusunun içinden birer ikişer minik, sevimli mi sevimli yavrular çıkmaya başladı. Tamı tamına beş yavru vardı. Minik patileriyle önce annelerine sokuldular sonra annelerinin getirdiği süt tabağının etrafına toplandılar. Bir tanesi hariç. Diğer yavrulara göre daha cıvıllı ve güçsüz olan bu kedi sessizce kenarda bekliyordu ve titriyordu.

## O an anladım ki bu yavrunun gözleri görmüyordu.

Yavru kedilerin gözlerinin doğumdan bir hafta ya da on gün sonra açıldığını ve görmeye başladığını biliyordum. Ancak anlaşılın o ki bu yavru kedinin gözleri hiç açılmamıştı.

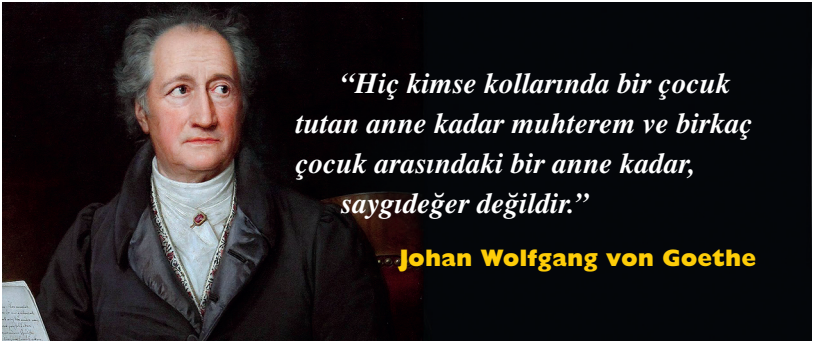
Ben nedenini anlamaya çalışırken annesi ağızıyla yavrusunun boynundan tutarak diğer yavruların yanına getirdi. Önce anne, sütü yalayarak yavrunun ağzına bulaştırdı. Onu beslemeye çalışıyordu sanki. Sütün tadını alan yavru kedi de

kardeşlerine katıldı. O an anladım ki bu yavrunun gözleri görmüyordu. Yavru kedilerin gözlerinin doğumdan bir hafta ya da on gün sonra açıldığını ve görmeye başladığını biliyordum. Ancak anlaşılın o ki bu yavru kedinin gözleri hiç açılmamıştı. Annesi onun gözleri olmuştu. Olduğum yerde kalakaldım, afallamıştım. Onların yanına oturup bu-

lutlanan gözlerimin yaşını usul usul bu sefer ben akıttım. Gözyaşlarım yağmura karıştı. Akan yaşla birlikte yüreğimdaki bulut da dağıldı güneş açtı. Toprağın özlemi damlalar doğaya nasıl can veriyorsa benim kedim Yağmur da yavrularına can veriyordu.

Yağmur yavrularıyla birlikte gözden kaybolurken ben uzaklara daldım ve o an hangimiz daha insan diye düşünmeden edemedim. Doğa da ben de hediyeledi almıştık. Darısı başınıza... Zira yağmur sonrası her zaman güneş yüzünü gösterir ve çinenizi ısıtır. •

[odyayilmaz@butundunya.com.tr](mailto:odyayilmaz@butundunya.com.tr)



*“Hiç kimse kollarında bir çocuk tutan anne kadar muhterem ve birkaç çocuk arasındaki bir anne kadar, saygıdeğer değildir.”*

**Johan Wolfgang von Goethe**

Vurgun  
Yemiş Misali  
şarkılar!...



## Yüksek Çözünürlük

Ali Tekin Çam



Yaşanmış acılar üzerine yapılmış şarkılar; şarkı sözü yazarının yaşam deneyimlerini yansıtarak müziği daha özel kılar, dinleyicilere daha derin bir anlam sunma ve bağ kurma imkânını sunar. Sazıyla sözüyle yürekleri titreten güzel insan, büyük usta Neşet Ertaş, bir programda, sunucunun “Neden yeni yapılan türküler, sizinkiler kadar kalıcı olmuyor?” sorusuna, “Biz çekmediğimiz derdin türküsünü yakmayız gızım...” cevabını vermişti.

O acılar ki, söze, saza dönüşüp ustasının ağzından yorumlanınca, insandaki karşılığını mutlaka buluyor. Bu sözü doğrulayan sayısız örnek olsa da, yerimizin darlığı da üç öyküyle yetinmemizi zorunlu kılıyor.

\*\*

### **Senede Bir Gün:**

Senede Bir Gün, Balkan Savaşı döneminde yaşanan bir aşkı anlatan, 1946 yılında İhsan Koza imzasıyla yayımlanan, kapağını Ferit Apa'nın tasarladığı bir kitabın ismidir. İhsan Koza, kitap kapaklarında, film afişlerinde rastlanan takma bir isimdir. Birkaç romanda belli olduğu üzere İhsan İpekçi romanlarında İhsan Koza ismini kullanıyor. Ama İhsan Koza büyük ihtimalle tek bir kişi, tek bir yazar değil, biraz daha fazlası... Nazım Hikmet'in de bu ismi bazı romanlarında kullandığının izleri var. »





İhsan İpekçi'nin Nazım Hikmet'i haphane ziyareti

Sadece sürekli olup olmadığını bilmiyoruz. İhsan İpekçi, İpek Film'in sahibi ünlü bir iş adamıdır. Aynı zamanda tiyatrocu, yönetmen, dublaj ustası Ferdi Tayfur ve şair, yazar Nazım Hikmet'in de arkadaşı ve patronudur.

Nazım Hikmet'in uzun yıllar süren yasaklı dönemlerinde ona iş veren insanlardandır. Aynı zamanda İsmail Cem'in de babasıdır.

**N**azım Hikmet cezaevindeyken, İhsan İpekçi sık sık onu ziyarete gidiyor. Rivayete göre, Nazım, bu ziyaretlerden birinde "Senede Bir Gün" adlı romanını İhsan İpekçi'ye teslim ediyor ve kendisi sakıncalı olduğu için İhsan Koza adıyla bastırmasını istiyor. Bunun böyle olduğuna dair kanıtlar ise romanın içinde gizlidir. Romanın anlatıcısı Malatya'da görevli bir bankacıdır ve işi icabı sürekli Ankara ve Bursa'ya

gitmektedir. (Nazım'ın hapis yatığı şehirler.) Yılda bir gerçekleşen buluşmanın yeri, Nazım'ın eşi Piraye'nin teyzesinin yaşadığı ve sık sık gittiği yer olan Çamlıca'dır. Ve en önemlisi, senede

bir gün yapılan buluşmaların tarihi olan 12 Ağustos, Nazım'ın ilk hapisen kurtulduğu tarihtir. 12 Ağustos 1934'te Nazım salıverilmiştir, anlatıcı ise 34 yaşındadır.

**R**omanın konusuna gelince: Bulgaristan'daki bir Türk köyü olan Yanbolu'dan anayurda kaçış sırasında kendini feda eden Emin, nişanlısı Nazlı'dan ayrı düşer. Emin vurulur ancak ölmez. Ağır bir biçimde yaralanır. Ailesiyle İstanbul'a gelen Nazlı aşk acısından hastalanır, verem olur. Sonra kendisini tedavi eden doktorla yakınlaşır, evlenmeye karar verir. Düğün gecesi kapı çalınır. Öldü sanılan Emin, cebinde Nazlı'dan yıllar önce aldığı ve yaralarını sardığı kanlı mendille çıkagelir. Nazlı'nın babasının ricasıyla bu evliliğe engel olamaz, ancak aşıklar her sene aynı gün Çamlıca Tepesi'nde buluşmak için sözleşirler.

Derken bir gün Emin buluşmaya gelmez, öldüğünü anlayan Nazlı da geçirdiği kalp kriziyle orada hayata veda eder.

Roman basıldığı yıl, İpek Film tarafından sinemaya da aktarılır. İhsan İpekçi senaryosunu yazar, yönetmenliğini Ferdi Tayfur üstlenir. Başrollerini ise Suavi Tedü ve Cahide Sonku oynar. 1966 yılında Ertem Eğilmez yönetiminde Arzu Film tarafından ikinci kez çekilen filmin başrollerinde Kartal Tibet ve Selda Alkor vardır. 1971 yılında bu sefer renkli olarak çekilen üçüncü filmde ise Selda Alkor'un yerini Hülya Koçyiğit almıştır. Filmin senaryosunu "Senaryoların Efendisi" olarak bilinen, sinemamıza ve tiyatromuza çok önemli



Sadık Şendil ve eşi Lâhut Hanım

katkıları olan değerli bir yazın insanı Sadık Şendil üstlenir. İlk filmin müziğinin Muhittin Sadak tarafından yapıldığını afişinden öğreniyoruz. Ama film kayıp olduğu için müziği hakkında bir fikrimiz olmuyor maalesef. İkinci filmin müziği olarak bestelenen ve günümüzde ünlü filmlerinin bile önüne geçen "Senede Bir Gün" şarkısı ise son iki filmin senaristi ve bu şarkının söz yazarı Sadık Şendil'in yaşadığı bir travmanın, filmdeki dramla örtüşmesinin ürünüdür.



Başrollerini Cahide Sonku ve Suavi Tedü'nün üstlendiği ilk Senede Bir Gün filminin afişi

Sadık Şendil'in çok sevdiği eşi Lâhut Hanım, 17 Ekim 1959 tarihinde, bünyesinde hissettiği kırıklık üzerine aldığı iki penisilin hapının alerjisiyle 29 yaşında hayatını kaybetmiştir. Sadık Şendil, Lâhut Hanım için gizli gizli ağladığı gecelerden birinde, "Gönümde açmadan solan bir gülsün / Her zaman gamlıyım, her zaman üzgün" sözlerini not almıştır. Filme

bir şarkı yapılması gündeme gelince, filmin ismiyle uyumlu olsun diye “*Beklerim yolunu aylar boyunca / Yeter ki gel bana senede bir gün*” şeklinde sürdürmüştür şiirini. Cem Şendil, “*Babam annemi senede bir gün anmazdı, senenin her günü annemi düşünürdü. Hatta sonraki eşi Fatoş abla ile birlikte bile annem Lâhut Hanım’ın hatıraları anlatılırdı. O şiir de, bizim evde, her akşam kurulan masaların birinde yazıldı.*” diyerek şiirin yazılış sürecini özetliyor. Şiir daha sonra bestekâr Şekip Ayhan Özışık’a gönderiliyor ve ertesi gün hicaz makamında bestelenmiş halini gözyaşları eşliğinde dinliyorlar. Şarkı ilk olarak film için Zeki Müren tarafından seslendirilmiştir.

\*\*\*

### Dağlar Dağlar:

Belçika’nın Liege kenti 31 Ocak 1970’te ilginç bir nikâh törenine ev sahipliği yaptı. Damat, bildiğimiz bir isim, Barış Manço!.. Üzerinde ise, dededen kalma 175 yıllık, üzeri gümüş işlemeli mor bir kaftan var. Gelin, Belçikalı bir fotomodel olan Marie Claude ise beyaz bir gelinlik yerine, üzerinde



Barış Manço ve Marie Claude evlilik törenlerinde.

turkuaz işlemeler bulunan siyah bir gelinlik giymiş, başına yörük işi bir gelin başlığı takmış, üç yıl süren beraberliklerini evlilikle noktaltıyorlardı. “*Belçika’daki ev sahibim ile artık akraba gibi olmuştuk. Yaşlı karı-koca ev sahiplerim, beni daha ilk gün damatları ilân etmişti. Öğrencilik yıllarımdan en büyük aşkı olan Marie Claude ile genç kızın babasına söz verdiğim gibi evlendim.*”

**B**arış Manço ve Marie Claude, nikah sonrasındaki üç günü birlikte geçirdiler. Sonra ikisi de işlerine döndü. Barış Manço bir plak doldurmak üzere Londra’ya giderken, Türk dergilerindeki Fruko reklamlarında da yer alan Marie Claude, yeni bir kampanya için İstanbul’a uçtu. Genç çift çok mutlu, her şey çok güzeldi. Daha doğru-

su görüntü öyleydi. Nikâhın üzerinden henüz 40 gün geçmişti ki, Barış Manço eşinden boşanmak üzere mahkemeye başvurdu. Ünlü şarkıcı olayın gerekçesini şöyle açıklıyordu:

“*Birbirimizle anlaşamayacağımızı anladık. Sanıyorum, ayrılık ikimiz için de daha iyi olacak.*”

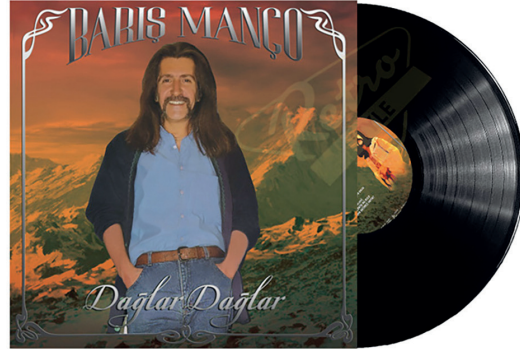


Hürriyet gazetesinde yayımlanan Fikret Kızılok -Marie Claude beraberliği haberi

Masallardaki düğünler 40 gün 40 gece sürerken, Barış Manço'nun masal gibi başlayan bu evliliği, sadece 40 gün 40 gece sürmüştü. Hukuki boşanma ise 6 ay sonra, 16 Temmuz 1970'te gerçekleşti.

Ayrılığın gerçek sebebine gelince: O yıllarda Barış Manço'nun grubunda gitar çalan Fikret Kızılok ile Marie Claude'un sevgili olup birlikte kaçmalarıydı. Olan tabii ki Fikret Kızılok'un, Barış Manço ile dostluğuna olmuştu, üstelik Marie Claude'un Kızılok ile ilişkisi de uzun sürmedi. Gazeteler evleneceklerini manşetten vermelerine rağmen, Anadolu'yu turladıktan sonra ayrıldılar ve Marie Claude Belçika'ya döndü. Fikret Kızılok ise 73 yılında Şeyda Kızılok ile evlendi. Gazeteci

Arda Uskan, "Barış hiç birşey yapmadı, hiç sesini çıkarmadı." dese de Barış Manço, bu konuyla ilgili cevabını boşanmasından 4 ay sonra kendi üslubuyla, üstelik de müzik tarihimize malolacak biçimde haykırmış; "Ellerimle büyüttüğüm / Solar iken dirilttiğim / Çiçeğimi kopardın sen / Ellere verdin." sözleri notalara geçmiştir. Manço, 1970 yılının Kasım ayında, bu sözlerle başlayan "Dağlar Dağlar" adlı plağını yayımladı. O güne kadar ağırlıklı olarak Batı enstrümanlarını kullanan Barış Manço'nun gitarı ve kemence sanatçısı Cüneyd Orhon'un kemencesi ile kaydedilen şarkı, Barış Manço'nun sadece rock ile sınırlı kalmayan kendi müzik tarzının başlangıcı, müzik hayatının da dönüm noktası oldu. 4 aylık bir sürede 700 binden fazla satan "Dağlar Dağlar" plağı, Manço'ya Platin Plak Ödülü'nü kazandırmıştı.



Barış Manço'nun 700 binden fazla satan "Dağlar Dağlar" adlı plağının kapağı

Şarkının ikinci kıtasında yer alan "Kuşlar ömez güller soldu / yüce dağlar duman oldu / Belli ki gittiğin

yerden / kara haber var.” sözleri Marie Claude’un, Fikret Kızılok’la da mutlu olamayıp ayrılmasına bir gönderme miydi acaba? Kimbilir?..

\*\*

### Mahur Beste:



Attilâ İlhan

Attilâ İlhan, 1973 yılında çıkardığı, “Tutuklunun Günlüğü” adlı şiir kitabının İncesaz başlıklı bölümünde, ismini çeşitli makamlardan alan şiirlere yer vermişti. Ferâhfezâ, Nihâvent, Muhayyer, Sabâ ve Sultan-ı Yegâh’ın yanı sıra Mahur adlı şiiri de bu bölümde yer almaktadır. Farsça kökenli olan “mahur” sözcüğü klasik Türk müziğinde bir makamdır. Yine Farsça kökenli olan Müjgân sözcüğü de bilindiği üzere bir kadın ismi olup, “kirpik” anlamına gelmektedir. (Atillâ İlhan’ın

kedisinin ismi de Müjgân’dır.)

Attilâ İlhan bu şiiri, Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan’ın asılarak idam edildiğini öğrendiği gün gözyaşları içinde kaleme almıştır.

“Şenlik dağıldı bir acı yel kaldı bahçede yalnız / O mahur beste çalar müjganla ben ağlaşırız. / Gitti dostlar şölen bitti ne eski heyecan ne hız / Yalnız kederli yalnızlığımız da sıralı sırasız / O mahur beste çalar müjganla ben ağlaşırız.”

Yani Mahur Beste, bir yangın ormanından püskürmüş, genç fidanlar, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan’a yakılmış bir ağıttı ve karıncayı bile incitmeyen ama “güneşten ışık yontan, sert adamlar” için yazılan ilk şiirdi.



Deniz Gezmiş - Hüseyin İnan - Yusuf Aslan

Attilâ İlhan’ın deyişiyle “deli kara çocuk”, yani Ahmet Kaya, en koyu hüüzünlerden birini işte bu şiiri bestelerken yaşamıştı. Hep olduğu gibi, bu şarkıyı da önce yapmış, sonra Attilâ İlhan’a dinletmişti. Şarkıyı dinleyen Attilâ İlhan, Ahmet Kaya lafa girmeden, “Dur ben sana

bu şiiri nasıl yazdım, onu anlata-yım.” demişti:

“12 Mart sonrasının kahır gün-leriydi. 6 Mayıs 1972 sabahı radyo-da duyduk ağır haberi: Deniz lere kıyılmıştı... Karşıyaka’dan, İzmir’e geçmek için 09:15 vapuruna bindim. Deniz bulanıktı; simsiyah, alçalmış bir gökyüzünün altında hırçın, çal-kantılı... Acı bir yel esintisinin or-tasında aklıma düştü ilk mısra... Vapurda sessiz bir köşe bulup yüksek sesle tekrarladım. Vapurdan indik-ten sonra da rihim boyunca bu ilk

mısraları tekrarlayarak yürüdüm.”

Ahmet Kaya, bu şiirdeki Müj-gan’ın, bir kadın ismi olarak değil, kirpik anlamında kullanıldığını da o gün öğrenmişti. Nisan 1993’te ger-çekleştirdiği “Tedirgin” isimli al-bümünde yer alan bu şarkı, Ahmet Kaya’nın şüphesiz en sevilen eserle-rinden de biri olmuştur.

Şarkıları bir de bu bilgilerin ışığ-ında dinlemenin duygu hanemize önemli katkılar sunacağına inanıyo-rum. •

alitekincam@butundunya.com.tr

### Yusuf Dikeç’in başarısından alınabilecek 3 ders

Eğer başarısız olsaydı “Böyle ekipmansız, eller cepte atış mı yapılır! Olimpiyatta bu ne laubalilik?” denecekti. Bu atış, madalya almak koşuluyla “karizmatik” sayılacak bir atış tarzıydı, madalya getirdi ve tüm dünyanın gündemine oturdu.

Ders 1: Gidiş yolunun değerini ulaştığın sonuç belirler. Sonuçta başarı varsa yaptıkların herkeste hayranlık uyandırır, sonuçta başarı yoksa en vasıfsızdan bile nasihat alırsın. Her-kes gibi teçizatlı bir atışla altın madalya alsaydı bu kadar ses getirmeyecekti. Dünyada “trend topic” olan, Elon Musk’ın bile tebrik ettiği, muhtemelen gözlük firmaları başta olmak üzere birçok sponsorun kapısını çalacağı kişi yarışmada 2. oldu. Birinciyi, yani altın madalya alanı kimse konuşmuyor. Yani “karizmatik, farklı, özgün” bir gümüş madalya, “sıradan” bir altın madalyadan çok daha değerli olabiliyor.

Ders 2: Sıra dışı ve özgün kalabilmek gümüşü altından, ikinciyi birinciden, yarını bugünden daha değerli kılar. Bize bugüne kadar hep “Ellerin cebinde başarıya ulaşamazsın” dendi. Hep diğerleri gibi, yani olması gerektiği gibi olmamız öğretildi. Düşünsenize geç bir sporcu antrenmanında elleri cebinde bu şekilde atış yapıyor. Muhtemelen azarlanır, ekipman takması için zorlanır, ısrar ederse takımdan çıkarılırdı. Meğer mesele ellerin cepte olması veya bilinen doğruları uygulaman değilmiş. Sana en uygun, performansını maksimize edeceğin, o kendi yolunu bulmakmış.

Ders 3: Tüm gücüyle seni sıradanlaştırmaya çalışan bir dünyada kendin olarak kalabilirsen, ellerinin cebinde olması bile sana yar-dımcı olacaktır.

Teşekkürler Yusuf Dikeç...

(Gönderi: Umut Esen)



2024 Paris Olimpiyatları’nda 10 metre havalı tabanca karma takım müsabaka-sında ülkemize gümüş madalyayı kazandıran emekli jandarma astsubayı ve atıcılık sporcusu Yusuf Dikeç, olim-piyat oyunlarında kendisine ikinciliği getiren atış sırasın-daki duruşuyla tüm dünyada gündem olmuştu.

# Tekne ve Kaptan

Yazan: TAYFUN YILMAZ

**A**lışılmışın dışına çıkmaya niyeti bile olmayan insanlara, biraz huzurlarını bozacak bir düzeni kabul ettirmek, neredeyse imkansız. Ülkemizde, muhalefetin durumu da biraz böyle galiba.

Çoğunluk, nehrin içinde akıntıya oturmuş, belli bir hızda seyreden teknenin içinde kendine yer bulmuş olmanın coşkusuyla, tatlı tatlı ilerliyor. Tekneyi akıntı sürüklüyor ama insanlar, kaptanın ilerlettiğini zannediyor ve başarılı buluyorlar. Teknenin içindekileri uyarmaya çalışan birileri var. Diyorlar ki, “biz akarsuyun yatağını uçakla inceledik, ileride büyük bir şelale var, sonuç facia, inin o teknedен.” Ama çoğunluk, bunun, tek-nede kendine yer bulamamış kıskanç insanlar tarafından uydurulduğunu düşünüyor ve akıntıda ilerlemeye devam ediyor. Bu ilerlemenin gerçek olmadığını ve suyun gücünden kaynaklandığını göremiyorlar. Bu arada kaptan da, yolculuk maliyetini, ilk yola çıkış tarihine göre, sürekli

değiştiriyor. İlerlediğini düşünen yolcular, sonunu merak ettiklerinden, bu maliyete katlanmaya devam ediyorlar. Kaptanın, akıntı olmayan açık denizlerde, okyanuslarda tecrübesi olup olmadığıyla kimse ilgilenmiyor. Merak eden bile yok. Nasıl olsa tatlı tatlı ilerliyorlar.

Ara sıra tekneye binmek isteyenler oluyor, içeridekilerin huzuru biraz bozuluyor ama son sözü kaptan söylediği için, ses çıkaramıyorlar. İnmek isteyen pek yok zaten. Tekne, hiçbir iskelede durmadığı için, durumu kavrayanlar, suya atlayıp kıyıya yüzerek kurtulabiliyorlar ancak.

Böyle bir durum işte...

**T**ekne şelaleye yaklaştıkça daha da hızlanacak. Dümeni tutmak zorlaşacak. Şelaleye inanmayanlar, mutlu mesut eğlenirken, muhteşem son. Bu arada kaptan şelaleye varmadan atlar mı, bilemem.

Biraz abartmış olabilirim ama tarihte bol bol örneği var. •



# Denizlerimizin Stratejik Önemi ve “Mavi Vatan”<sup>2</sup>



## **Hidrokarbon Geçiş Güzergahı Olarak Doğu Akdeniz**

Orta Doğu coğrafyasında üretilen petrol ve doğal gazın önemli bir miktarı Asya piyasalarına yönelmekte ise de 2023 yılı verileri itibarı ile Bab-ül Mendeboğazı'ndan da (Avrupa, Türkiye ve Amerika piyasalarına) günde 8,6 milyon varil ham petrol ve petrol ürünü taşınmaktadır. Mısır topraklarındaki

Süveyş Kanalı ve SUMED Boru Hattı'ndan da (iki yönlü: Güneyden kuzeye ve kuzeyden güneye) 8,8 milyon varil ham petrol ve ürün geçmektedir. Güney-Kuzey yönlü hidrokarbon ticaretinde; ihracat yapan başlıca ülkeler olarak Suudi Arabistan, Irak, Hindistan (ürün), Kuveyt, BAE, İran, vb. sayılabilir. İthalat yapanlar ise Türkiye, Hollanda, İtalya, Fransa, Polonya, Avrupa ülkeleri, ABD, vb. olarak sayılabilir.

## Süveyş Kanalı, SUMED Boru Hattı ve Bab-ül Mendeb Kanalı İhracat ve İthalat Yapan Ülkeler

- **Güney – Kuzey Yönlü İHRACAT:** (Hampetrol, petrol ürünü, LNG)
  - S. Arabistan, Irak, Hindistan (ürün), Kuveyt, BAE, İran, diğer...
  - **Güney – Kuzey Yönlü İTHALAT:** (Hampetrol, petrol ürünü, LNG)
  - Türkiye, Hollanda, İtalya, Fransa, Polonya, Avrupa, ABD, diğer...
- 
- **Kuzey – Güney Yönlü İhracat:** (Hampetrol, petrol ürünü, LNG)
  - Rusya, ABD, Kazakistan, Cezayir, Libya, Hollanda, diğer...
  - **Kuzey – Güney Yönlü İthalat:** (Hampetrol, petrol ürünü, LNG)
  - Hindistan – Çin, G. Kore, Singapur, BAE, S. Arabistan, diğer...

[https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World\\_Oil\\_Transit\\_Chokepoints](https://www.eia.gov/international/analysis/special-topics/World_Oil_Transit_Chokepoints)

Kuzey- Güney yönlü ihracat yapanlar arasında Rusya, ABD, Kazakistan, Cezayir, Libya, Hollanda, vb. yer alırken, ithalat yapanlar arasında Hindistan, Çin, Güney Kore, Singapur, BAE, Suudi Arabistan (dönemsel olarak ürün satın alır) sayılmaktadır. Bunu vurgulama nedenimiz ister ithalatçı ister ihracatçı olsun, tüm bu ülkelerin, söz konusu ticaretin kesintisiz ve güvenli akışından olumlu ya da olumsuz etkileneceklerinin altını çizmektir. Dolayısıyla güzergâh üzerindeki tüm ülkelerle olan ilişkiler de enerji jeopolitiğinin kapsama alanı içindedir. Bölgede (Yemen, Mısır, Libya, Somali, vb. örneklerinden görüldüğü gibi) büyük güçlerin ve hidrokarbon ticaretinden etkilenen tüm aktörlerin, doğrudan ve/veya vekalet savaşları yoluyla çatıştıkları görülmektedir.

Bölgenin stratejik önemine ve barındırdığı risklere yönelik güncel bir diğer örnek vermek gerekirse; son dönemdeki Husi saldırıları sonucunda, zorunlu olarak Süveyş'e

yönelemeyip, Afrika Boynuzu'ndan dolanan ortalama 110 bin DWT'lük (Abu Dabi çıkışlı, Antwerp hedefli) bir geminin yolu yaklaşık 4700 deniz mili ve 16 gün uzamakta, taşıma maliyeti ise 750 bin dolar artmaktadır. Bu örnek de tüm enerji ve dış politika planlamalarında, dikkate alınması gereken bir diğer önemli husustur.

**B**u güzergâhta ve onların Doğu Akdeniz'e açıldığı bölgenin tam kalbinde ise Kıbrıs adamız yer almaktadır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk *“Efendiler, Kıbrıs düşman elinde bulunduğu sürece, bu bölgenin ikmal yolları tıkanmıştır. Kıbrıs'a dikkat ediniz. Bu ada, bizim için çok önemlidir.”* derken, stratejik öngörüsüyle, tarihi bir uyarı yapıyordu.

**Doğu Akdeniz'in Enerji Potansiyeli, Hidrokarbon Kaynaklarıyla Sınırlı Değildir**

Doğu Akdeniz'in bizim için

yaşamsal ve stratejik değeri, hidrokarbon potansiyeli ile ve çok kritik hidrokarbon taşıma/ticaret güzergahı olmasıyla sınırlı değildir.

Bu arada henüz ekonomik olarak üretimi yaygınlaşmamış

olan çok önemli bir diğer hidrokarbon kaynağı olan gaz hidratlar açısından da Doğu Akdeniz'in büyük potansiyelinin varlığının altını çizmemiz gerekir.

Bunların ötesinde, Doğu Akdeniz, Türkiye'nin enerji üretimi açısından, çok büyük olanaklar sunmaktadır. Ülkemizin Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları kapsamında; halen geliştirilme aşamasında olan ve henüz yeterince ticarileştirilememiş başlıca okyanus enerjisi teknolojileri, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA) tarafından şöyle sıralanıyor:

**1) Dalga enerjisi, 2) Gel-Git enerjisi, 3) Tuzluluk gradyanı enerjisi ve 4) Okyanus termal enerji dönüşümü.**

**D**oğu Akdeniz'deki deniz yetki alanımız, bu enerji kaynaklarımız açısından da muazzam bir potansiyele sahiptir. Deniz yetki alanlarımızı, Avrupa Birliği'nin hukuksuzca ve küstahça dayatmaya



çalıştığı Sevilla haritasının lütfettiği (!) çizgilerle sınırlamak, ülkemizin bugününe olduğu kadar, geleceğine de ihanettir.

Denizlerimizin ve özellikle Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanımızın sınırları içindeki çok büyük denizden rüzgâr ve güneş potansiyellerine henüz el değmemiştir. Bir fikir vermesi bakımından, ülkemizin karasal rüzgâr potansiyeli resmi verilere göre 48.000 MW iken, denizel rüzgâr potansiyelimiz 75.000 MW'tır. Karasal rüzgâr potansiyelimizin, bunca yılda topu topu %25'i devreye alınmışken, denizel rüzgâr potansiyelimize el değmemiştir. Denizlerimizden biyoyakıt eldesi için en önemli kaynaklarımızdan biri ise yosunlardır ve o konuda da ülkemizde hiç adım atılmamıştır. Doğu Akdeniz'deki (ve diğer denizlerimizdeki) bu büyük enerji potansiyeli, ülkemize aittir ve "masal" değildir. Enerjide bağımsızlık, bu potansiyeli gecikmeksizin değerlendirilerek sağlanabilir.

## Enerji Dönüşümüne ve Doğu Akdeniz'deki Yeni Enerji Jeopolitiğine Dair

Dünya, fosil yakıtlar ağırlıklı mevcut enerji karışımından (toplam birincil enerji tüketiminin %82'si), yenilenebilir enerji kaynakları ağırlıklı enerji karışımına geçmeyi hedefleyen “Enerji Dönüşümü” sürecini yaşamaktadır. Bu dönüşümde, fosil kaynaklar odaklı bir enerji jeopolitiğinden, yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı bir dünyanın gereksinim duyduğu bambaşka “kritik mineraller” öne çıkmaktadır. Bunlardan bazılarını ve hangi alanlarda öne çıktıklarını özetle belirtmek, genel bir fikir verebilecektir. Nihai tüketimde payı artacak olan elektrik kullanımı (elektrikli ev araçları, elektrikli araçlar, sanayide artan elektrik kullanımı) alanında: Bakır, Nadir Toprak Elementleri (NTE), silikon, lityum, grafit, nikel, manganez, kobalt, vb.). Bataryalarda: Bakır, NTE, silikon, lityum. Yeşil hidrojen üretiminde kullanılan elektrolizörler için: NTE (lantanum, yttrium ve zirkonyum), nikel, kobalt. Nikel ayrıca, bataryalarda, paslanmaz çelikte, endüstriyel alaşımlarda kullanılıyor. Doğu Akdeniz, tüm bu kritik mineraller açısından da çok önemli bir potansiyel sunuyor. Hakkımız olan tüm bu olanaklardan, AB ve ABD'nin hukuksuz ve küstah dayatmaları, Yunan ve Rum ikilisinin şımarıklıkları yüzünden mi vaz geçeceğiz? Doğu Akdeniz'de, ekosistemi özenle koruyarak, deniz dibi madenciliği için ivedilikle bir ana plan hazırlanmasına

gereksinim vardır.

**BM** Uluslararası Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne göre; Münhasır Ekonomik Bölge (MEB), sahil devletinin hem deniz tabanı hem de su kütesini kapsar. Kıta sahanlığının aksine MEB'in ilan edilmesi gerekir. Bu bölgede, sahil devletinin deniz yatağı üzerindeki sularında, deniz yataklarında ve bunların toprak altındaki doğal kaynaklarının araştırılması ve işletilmesinde egemen hakları bulunur. Bu bölgede balıkçılığa ilişkin haklar da sahil devletine aittir. MEB, kıta sahanlığına göre daha kapsayıcıdır. MEB'in uzunluğu 200 deniz milidir (370 km). Kıta sahanlığı veya MEB, sahil devletine, bu alanların ekonomik kullanımını bakımından **egemen haklar** verir. Dolayısıyla, tüm denizlerimizde olduğu gibi Doğu Akdeniz'de de Türkiye'nin kıyılarından itibaren bu hakkı vardır. Sahilleri bitişik ve karşı karşıya bulunan devletler arasındaki MEB sınırlandırmasında “hakkaniyet” ilkesine uyulur. Doğu Akdeniz'deki en uzun sahile sahip devlet olan Türkiye'nin henüz MEB ilanı yapmamış olması büyük eksikliklerdir. Eleştirilecek en önemli konulardan biri budur; yoksa “Neden kıyılarımızdan itibaren 200 deniz mili mesafeye kadar hak iddia ediyor-sunuz?” gibi bir konu ya da soru, hiç değildir.

Mavi Vatan, Türkiye'nin karadaki vatanının, denizlerdeki ve deniz tabanı altındaki haklarının ifadesidir. **BM Deniz Hukuku Sözleşmesi**

(UNCLOS); kıyıdaş devletlere, “Deniz yatağı üzerindeki sular da, deniz yataklarında ve bunların toprak altında canlı ve cansız doğal kaynaklarının araştırılması, işletilmesi, muhafazası ve yönetimi konuları ile; aynı şekilde sudan, akıntılardan ve rüzgarlardan enerji üretimi gibi, bölgenin ekonomik amaçlarla araştırılmasına ve işletilmesine yönelik diğer faaliyetlere ilişkin egemen haklar tanımlanmaktadır.

gelecek kuşaklara karşı yükümlüdür. Doğu Akdeniz’de, deniz yetki alanı kabul ettiğimiz bölgede, bugüne dek 11 adet derin su sondajı yapılmıştır. Bunların “başarısız olduğu”, ilgili bakan tarafından açıklanmıştır. Bu başarısızlığın nedenleri sorgulanmalıdır. Son yıllarda Türkiye’nin Doğu Akdeniz’deki faaliyetlerinin neden durdurulduğu da sorgulanmalıdır. Ama son dönemde, bu haklı soruları sormak yerine, tam da aksine; ülkemizde belli bir kesim, AB ve



Ayrıca suni adalar, tesisler ve yapılar kurma ve bunları kullanma; denize ilişkin bilimsel araştırma yapma, deniz çevresinin korunması ve muhafazası konularına ilişkin haklar ve yetki de kıyıdaş devletlerdedir.” Türkiye de özellikle Doğu Akdeniz’e bakan en uzun kıyı şeridinin sahibi bir devlet olarak, kıyılarından itibaren 370 kilometreye kadar uzanan denizel bölgede, bu hakların tamamına sahiptir ve sahip çıkmakla vatandaşlarına ve

Yunanistan ile ağız birliği etmişçesine, “Zaten Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de ne işi var?” nakaratıyla, utanılası bir kampanya sürdürmektedir. Ulusal Kurtuluş Savaşı yıllarındaki, Amerikan Mandacılarını ve İngiliz Muhiplerini çağrıştırarak...

Söz konusu gemiler, Doğu Akdeniz faaliyetleri için alınmıştır. Zira AB ve ABD, yıllardır Türkiye’nin araştırma ve/veya sondaj gemileri kiralamasını (gemilerin ait olduğu şirketlere baskı yaparak) engellemiştir.

Kendi gemilerimize sahip olma adımı, bu nedenle atılmıştır. Ancak bugün tüm araştırma ve Sondaj gemilerimiz Karadeniz’dedir. Oysa Karadeniz’de, kıyıdaş ülkeler arasında MEB sorunu yoktur. Karadeniz’de kiralama yöntemiyle hizmet almak çok daha ekonomiktir. Zira satın alınan gemiler (ve onlara hizmet sağlayan platform destek gemileri), “yattıkları” sürelerde de yüksek miktarda ödemelere neden olmaktadır. Gemilerimizden en azından ikisinin (bir sismik araştırma, bir derin sondaj), Doğu Akdeniz’e inmesi ve “devlet uygulaması” yapması (deniz yetki alanı kabul ettiğimiz sularda faaliyet göstermesi), ulusal çıkarlarımız açısından zorunludur. Ve Türkiye, bir an önce MEB ilanının yapmalıdır.

Mısır, İsrail ve Lübnan, MEB belirlenmesi konusunda, Türkiye’nin haklı olarak ve uluslararası hukuka göre savunduğu tezi benimseseler, binlerce kilometrekare daha fazla

MEB kazanacakken; iktidarın bu saplantısı nedeniyle, GKRY ile kendi aleyhlerine anlaşma yapmayı tercih edebilmişlerdir. Dış politikadaki yanlış tercihler, Türkiye’nin bu alandaki hareket potansiyelini engellemekte ve Yunan-Rum ikilisine yaramaktadır. Bir örnek vermek gerekirse; Yunanistan’ın Energean şirketi, İsrail denizel sahasında, dört ayrı projenin %100 hissedarı ve operatörüdür. Yunanistan, dış politikasını, enerji politikasıyla bütünleşik biçimde kullanarak, Doğu Akdeniz’de Türkiye karşıtı cepheyi genişletmekte başarılı olmuştur.

## Yunanistan, Doğu Akdeniz Devleti Değildir!

Bir Doğu Akdeniz devleti olmayan Yunanistan, uluslararası hukuka aykırı iddialarıyla; Girit, Kaşot, Çoban, Rodos ve Meis adalarını sanal bir hatla birleştirilerek, zorlama bir “kıyı şeridi” (ileri cephe!) oluşturmaya kalkışmaktadır. Oysa bu adalar,





Yunan ana karası ile Anadolu kıyıları arasında çizilen ortay hatta göre, “TERS TARAFTA” yer alan adalardır. Bu nedenle de sınırlandırma konusunda, (Yunanistan) kıyı oluşturmaz ve karasuları dışında kıta sahanlığına sahip olamazlar.

Yunanistan'ın tecavüz etmeye yeltendiği deniz yetki alanımız, 71 bin kilometrekaredir. AB'nin kendi müktesebatına aykırı olarak, Kıbrıs adasındaki iki toplumdaki biri olan GKRY'ni tek başına AB üyesi yapmasının da verdiği şımarıklıkla, Rumlar da 33 bin kilometrekarelik

yetki alanımıza göz dikmeye kalkışmaktadır.

Günümüz İngiliz Muhiplerini ya da günümüz Amerikan Mandacılarını; acıyarak, onlar adına utanarak not ediyoruz. Yurtsever kamuoyunun, “Mavi Vatan” mücadelesinde,

tek yürek olması zorunludur. Deniz yetki alanlarımızdaki haklarımız ve çıkarlarımız, asla tartışma konusu yapılmamalıdır.



Kaynak: Sertaç H. Başeren

Mavi Vatan'a sahip çıkılmalıdır. Bu ulusal bir davadır. Mavi Vatan'a kiskançlıkla sahip çıkmak, gelecek kuşaklarımızın haklarını teslim edebilmemiz için, bizim kuşağın boyun borcudur. •

[necdetpamir@butundunya.com.tr](mailto:necdetpamir@butundunya.com.tr)

Hazırlayan:  
Ş. GÜLBİN GÜZEY

## Bilginizi Denetleyin

**1-**Düzeltilme anlamına gelen kelime hangisidir?

- a-Tasdik
- b-Tahsis
- c-Tahsil
- d-Tashih

**2-**Davranışları kesin ve çabuk olana ne ad verilir?

- a-Cevval
- b-Azmi
- c-Fahur
- d-Harbi

**3-**"Görevdeşlik" ne anlama gelir?

- a-Empati
- b-Sempati
- c-Sinerji
- d-Alerji

**4-**Biçimci olanlara, biçime önem verenlere ne ad verilir?

- a-Konformist
- b-Formalist
- c-Egoşist
- d-Dadaist

**5-**Hangisi tavla oyununa ait bir terim değildir?

- a-Rok
- b-Kapı
- c-Gele
- d-Mars

**6-**Rengin oluşması için gerekli olan ilk koşul nedir?

- a-Isı
- b-Işık
- c-Boya
- d-Enerji

**7-**Çok ince işlenmiş, küçük boyutlu resimlere ve bu tür resim sanatına ne ad verilir?

- a-Ebru
- b-Tezhip
- c-İllüstrasyon
- d-Minyatür

**8-**Hangisi "dilekçe" kelimesi ile eş anlamlı bir sözcüktür?

- a-Teyakkuz
- b-İstibdat
- c-Arzuhal
- d-Teamül

**9-**Dümen kullanmakla görevli, bilgili ve tecrübeli tayfaya ne ad verilir?

- a-Serdümen
- b-Serpaze
- c-Serkaptan
- d-Serdar

**10-**Ansızın gelen felaket ve sıkıntı veren şeye ne ad verilir?

- a-Asabet
- b-Musibet
- c-Şerir
- d-Nifas

**11-**"Stepne" nedir?

- a-Bitki Örtüsü
- b-Büyük ova
- c-Voleybolda bir vuruş
- d-Yedek araba lastiği

**12-**Basketbolda bir maçta en fazla kaç oyuncu değiştirilebilir?

- a-5
- b-3
- c-Sınırsız
- d-4

Yanıtlar:  
151.  
sayfada



## Sürdürülebilir Bir Yaşam

*“Ormansız bir kereste  
fabrikası ne işe yarar?”*

Herman Daly  
Çevreci-Ekonomist

**K**lasik fiziğin yerini kuantum fiziğine bıraktığı, bilim ve teknolojiadaki ilerlemelerle yapay zekânın modern kent yaşamına getirdiği kolaylıkların yanı sıra, doğadaki dengenin tüm bunlara paralel olarak hızla bozulması, gezegenimizi sonucu oldukça karanlık olması beklenen kaosa sürüklemektedir. “Sürdürülebilir Gelişme“ terimi ilk olarak Çevre ve Gelişme Dünya Komisyonu için 1987 yılında

hazırlanan Brundtland Raporu’nda yer almıştır. Artan nüfus yoğunluğunun hızla kentlere aktığı, çarpık şehirleşme, kirlenen su ve hava, doğal gıdalara yeterince ulaşamama, iklim krizleri ile birlikte çevresel, sosyal ve ekonomik sorunları beraberinde getirmektedir. Bu tablo çerçevesinde, gezegenimizin tüm bireyleri doğal kaynaklara, sağlık ve eğitim başta olmak üzere sosyokültürel hizmetlere, adil şekilde

ulaşmalıdır. 21 yüzyılda ortaya çıkan bu önemli kavram sürdürülebilirlik (sustainability); 'biyosfer' denilen yerden 10 km yüksekte bulunan atmosfer tabanı ile yerden 10 km derinde bulunan okyanus tabanı arasındaki yaşayan tüm canlıların ekolojik ilişkilerini inceleyerek bugünden yarınlara gelecek nesillere daha yaşanabilir güzel bir dünya bırakma çabasıdır.

**S**ürdürülebilir Gelişmenin 'Toplumsal-Çevre-Ekonomik' üç boyutu Venn Şeması'nda kesişir.<sup>(1)</sup> Toplumsal duyarlılık ve çevre bilinci ile ekonomik eşit paylaşımlı, katlanılabilir, yaşayabilir-yaşanabilir bir dünya sürdürülebilirliğin hedefidir. Atmosferdeki karbondioksit düzeyi ile su buharı, metan, azot oksit, florlu diğer sera gazlarının hızla artması, başta kömür olmak üzere, fosil yakıtların kullanılmasına ve ormansızlaşmaya bağlıdır. İklim değişiklikleri sonucu, küresel ısınma artmakta, buzullar erimekte, okyanus ve deniz seviyeleri aşırı yükselmekte, okyanuslar asitlenmekte, fırtınalar, kasırgalar, sel baskınları gibi doğal afetler artmaktadır. Tarım alanlarının

erozyona uğraması ve biyoçeşitliliğin azalması, temiz tatlı içme su kıtlığı, deniz canlı türlerindeki tükeniş, küresel ekonomik krizleri, sağlık sorunlarını ve bulaşıcı hastalıkları beraberinde getirirken, göç dalgaları, bölgesel çıkar çatışmaları, savaşlar ve sonucunda toplu ölümler yaşanmaktadır.

İnsanların su, kara-deniz hayvanları bitki, doğal gıda gibi ekolojik kaynaklara ve rezervlere olan yıllık talebi yıldan yıla artmakta, dünya ise bu talebi karşılayamaz olmuştur. Buna 'Küresel Ayak İzi Ağı', kapasite aşım gününe ise 'Küresel Dünya Limit Aşım Günü' denmektedir. Yani gezegenimiz insanı ürettiğinden çok tüketerek, gelecek yılların ve nesillerin kaynaklarını da hızla ve sorumsuzca bir şekilde



**Gezegemimiz insanı ürettiğinden çok tüketerek, gelecek yılların ve nesillerin kaynaklarını da hızla ve sorumsuzca bir şekilde bitirmektedir.**

bitirmektedir. Türkiye Dünya Risk raporlarında doğal afetler konusunda en yüksek riskli ülkeler arasındadır. Su kıtlığı sıralamasında ise, 164 ülke arasında 32.sırada yer almaktadır. 2050’de ülkemizde kişi başına düşen su miktarı 3000 metreküpten, 700-1900 metreküpe kadar düşeceği tahmin edilmektedir.<sup>(2)</sup> Bu nedenlerle, öncelikle, karbon ayak izini azaltarak, su kaynaklarını bilinçli harcayıp, beslenme alışkanlıklarımızı değiştirmeliyiz. Güneş enerjisi ve rüzgar türbinleri kullanmak, yağmur sularını depolamak, sünger yerleşim yerleri kurmak, ağaçlandırma, hayvansal besinleri ve organik atıkları mümkün olduğunca azaltmak, yerel üretimleri artırmak ve Akdeniz diyeti ile beslenmek önceliklerimiz olmalıdır. 1 kg sığır eti üretmek için 15 ton suya ihtiyaç varken, bir bardak kahve için 130 TL su ayak izi

oluşturduğunu bilmemiz gerekir. Ayrıca, kullanılıp atılan malzeme ve eşyaların geri dönüşümü konusunda hassas olmalı, geri dönüşebilir malzemelerden yapılmış olanları tercih etmeliyiz. Bitkisel atık yağları lavabolara dökmek, pilleri biriktirmek, lastik ve elektronik malzeme atıklarını toplayan kurumlara teslim etmek gerekir. Şu gerçeği idrak etmeliyiz, bugün bizlerin ellerindeki dünya nimetleri, kaynakları sadece bizlere ait değil, sahipleri gelecek nesillerdir. Onlara daha güzel ve yaşanabilir iyi bir dünya bırakmak en büyük amacımız, dileğimiz ve düşümüz olsun. Albert Einstein’ın dediği gibi; “Düş gücü bilgidenden daha önemlidir.” •

*muratmolu@butundunya.com.tr*

#### Kaynakça:

- (1) Wikipedia
- (2) “sürdürülebilir yaşam rehberi”, Editörler: Öykü Yaman, Emine Aksoydan, Yeni İnsan Yayınevi.

## SÖZLÜK

**Biyogaz:** Organik atıklardan oksijensiz ortamda üretilen kullanılabilir gaz.

**Permakültür:** Doğayı gözleyerek, doğal ekosistemlere uygun tutarlı, dengeli ve bilinçli bir tasarım bilimidir.

**Sera Etkisi:** Atmosferdeki karbondioksit gibi sera gazlarının kızıl ötesi ışınları absorbe ederek küresel ısınmaya sebep olması.

**Kyoto Protokolü:** 2005 yılında 35 sanayileşmiş ülke ve Avrupa Birliği’nin ortaklaşa imzaladıkları, sera gazı salınımlarını sınırlama ve azaltma konusunda hukuki bağlayıcılığı olan uluslararası anlaşma.

**Yeryüzü Şartı:** Doğaya saygı, evrensel insan hakları, ekonomik adalet ve barış kültürü üzerine kurulu sürdürülebilir bir küresel toplumdun bahsedir.

**Resilience:** (Direncillik, iyileşme gücü) Ekolojideki bir sistemin rahatsızlığı absorbe edebilme ve hala temel yapısını ve yaşayabilirliğini koruma kapasitesidir.



Dr.Murat  
Molu’nun sesinden  
Cumhuriyet  
Gazetesi ‘Dünya  
Alarm Veriyor’  
yazısından alıntı



Kelheim'daki Özgürlük Anıtı:

# Befreiungshalle



## Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen Toker



*“Almanlar özgürlük mücadelesini neyin gerekli kıldığını ve onları zafere ulaştırmanın ne olduğunu hiç unutmayın.”*



**B**avyera Kralı I. Ludwig'e ait bu sözler, Almanya'da mimari olarak tasarlanmış en büyük ulusal anıtlardan biri olan Befreiungshalle'nin mermer zeminine üzerine siyah harflerle yazılmış. Kral, 1813-1815 Kurtuluş Savaşları'nda Napolyon'a karşı kazanılan zaferler için inşa ettirdiği anıtın Almanların birlik ve beraberliğinin kalıcı bir hatırlatıcısı olmasını o kadar istemiş ki bu arzusu onu yıllar boyunca bu projeye bağlı kalmaya itmiş. İlk mimarın ölümünden sonra



Bavyera Kralı I. Ludwig

planın değişmesine, kralın tahttan feragat etmesine, tüm siyasi direnişlere ve mali zorluklara rağmen inşaat devam etmiş. I. Ludwig, zemine yazdırdığı ve 19 Ekim 1842'de temel atma töreninde söylediği sözünü 18 Ekim 1863'teki açılışta tekrarlamış. Mimar Klenze bu ifadeyi ve tasviri etkilemeye çalışsa da kral bundan vazgeçmemiş. İlk mimar Gärtner'in 1847'deki ölümünden sonra yönetimi devralan mimar Leo von Klenze anıtı yeniden tasarlayarak mimari heykeller ile dış cepheyi değiştirmiş. Planlanan yuvarlak kubbe yerine, modern çelik konstrüksiyonlu konik bir çatı inşa etmiş.

Regensburg kentinin güneybatısındaki Kelheim kasabasında, yemyeşil ağaçlarla kaplı Michelsberg tepesinde bulunan açık sarı renkli, yuvarlak anıt bina, aşağıda akan Tuna nehrini gözleyen devasa bir taca benziyor. Michelberg'e çıktığımda tepenin ne kadar yüksek ve anıtın ne kadar büyük olduğunu daha iyi anlıyorum. »



Anıtın içine girmek için bilet aldığım ziyaretçi merkezinden yapıya doğru yürürken solumda, aşağıda akan Tuna nehrine bakıyorum. Ağaçların arasından gördüğüm nehrin kıvrımlarında ilerleyen büyük gezi teknesi buradan oldukça küçük görünüyor. Çimlerle kaplı alanda Befreiungshalle'ye doğru yürürken binaya yaklaştıkça anıtın görkemi ve büyüklüğü de artıyor.

Kat planı 18 kenarlı bir çokgen olan yapı üç katmandan oluşan bir

taban üzerinde yükseliyor. Elli dokuz buçuk metre çapına sahip tabanın köşe parçalarını 15 metre küp büyüklüğünde ve 37 ton ağırlığında olan büyük taş bloklar oluşturuyor. 18 sayısı, Napolon'un birliklerinin koalisyon tarafından ezici bir yenilgiye uğratıldığı Milletler Savaşı'nın tarihini sembolize ettiği için anıt 18 ve katlarının binaya hakim olacağı biçimde inşa edilmiş. Anıtın dış cephesini her biri altı buçuk metre yüksekliğinde Kelheim mermerinden yapılmış 18 şamdan sütun çevreliyor. Dairesel zemin planından alt yapının köşeli şekline doğru uzanan 18 payanda 18 devasa heykelin kaidelerini oluşturuyor. Heykeltıraş Johann Halbig'in

kireçtaşından yaptığı figürler savaşa katılan Alman kabilelerini sembolize ediyor. Heykellerin üzerinde yer alan 54 sütunlu galeri ziyaretçilere çevrenin muhteşem manzarasını sunuyor.

**Y**aklaşık 2,5 milyon tuğla kullanılarak inşa edilmiş yapıya Kelheim'a bakan dev bir





merdivenle çıkılıyor. Kelheim kumtaşından yapılmış merdivenin alt kısmındaki 40 basamaklı bir çift merdiven beni bir platforma getiriyor. Buradan on metre genişliğindeki tek bir merdivenle ana giriş kapısına ulaşıyorum. Anıtın arka tarafına sonradan yapılan bir platformla giriş katına çıkan bir asansör eklenmiş. Yedi metre yüksekliğinde bronz iki kanattan oluşan giriş kapısından içeri giriyorum. Devasa bir kubbenin ortasındaki cam fanustan gelen gün ışığının aydınlattığı törensel salon çok etkileyici görünüyor. 45 metre yüksekliğindeki salon, 34 zafer tanrıçasını simgeleyen ve elleriyle bir çember oluşturan kanatlı, dev mermer heykellerle





çevrelenmiş. Heykeltıraş Ludwig Michael von Schwanthaler tarafından yapılan bu heykeller, 1815 yılında kurulan Alman Federasyonu'nun eyaletlerini ve Almanların birliğini simgeliyor. Heykellerin arasındaki bronz kalkanların üzerine kurtuluş savaşlarının zaferle sonuçlanan muharebelerinin isimleri yazılmış.

**T**anrıça heykellerinin arkasından geçerek dar spiral merdivenlerle üst katlardaki dış ve iç sütunlu galerilere çıkıyorum. Dış galeride Tuna nehri ve Altmühl vadisinin manzaralarını seyrettikten sonra iç galeride sütunlar arasında yürüyerek salona bu kez yukarıdan bakıyorum. Çatıdaki cam fanustan içeri dolan ışıkla aydınlanan iç mekânın görkemli genişliği bu açıdan da çok etkileyici görünüyor.

Salonun tam ortasında, sarı renkli Siena mermeri üzerine yazılmış kralın sözünün etrafında



yürüyen insanları izlerken aklıma Atatürk"ün şu sözü geliyor:

*“Özgürlük olmayan bir ülkede ölüm, yıkım vardır. Her ilerlemenin ve kurtuluşun anası özgürlüktür.” •*

*izlensentoker@butundunya.com.tr*



Bir Sinema  
Duayeni

# Memduh Ün



**G**enç kuşaklara, doksan beş yıllık yaşamının tam kırk yedi yılını sinemaya adanmış olan Yeşilçam'ın en üretken yönetmeni Memduh Ün'ü tanıtmazsam hatırasına saygısızlık etmiş olurum. Türk sinemasının ilk dönemlerinden itibaren bu mesleğe damgasını vurmuş, yönetmenliğin yanı sıra oyunculuk, senaristlik ve asistanlık da yapmış olan

Memduh Ün, aynı zamanda bir yıldız ajanıdır. Sinemaya başta Fatma Girik olmak üzere, Muhterem Nur, Belgin Doruk, Filiz Akın, Zeynep Değirmencioğlu (Ayşecik), Hayati Hamzaoğlu, Kuzey Vargın, Salih Güney, Efgan Efekan gibi oyuncularını kazandırmış, bir o kadarının da oyunculuk kariyerinde yükselmesini sağlamıştır. Yaşamının son anlarına

kadar kamera gerisinde çalışmaktan vazgeçmemiş olan Memduh Ün'ün yaşamı da bir o kadar ilginçtir.

1920 yılında doğan Memduh Ün, 1938 yılında okumakta olduğu tıp fakültesini üçüncü sınıfta terk ederek futbolculuğa başlar. Beşiktaş genç takımı dâhil çeşitli takımlarda futbol oynadıktan sonra Elektrik İdaresinde sayaç okuma görevlisi olarak işe girer. Görevi gereği, İstanbul'un Fatih, Kadırga, Süleymaniye, Vefa, Sultanahmet, Edirnekapı gibi eski semtlerini ev ev gezen Memduh Ün, bu sayede kentin tarihi evlerle dolu sokaklarını ve birbirinden ilginç insanlarını tanıma fırsatı bulmuş olur. Bana öyle geliyor ki, o meslekte yaşadığı anılar ve tanıdığı insanlar, sonrasında başladığı sinema kariyeri için ona

önemli fikirler vermiştir. İlk kez 1947 yılında, sinemada yeni yüzlere yer vermek isteyen Hürrem Erman'ın, 'Damga' isimli filminde rol alır. Üst üste iki filmde oynadıktan sonra 1951 yılında arkadaşı Arşavir Alıyanak'la senaryosunu yazdıkları 'Hayat Acıları' filmini çekerek ilk yapımcılık deneyimini de kazanmış olur. İyi bir ticari başarı kazanan bu



Çocuk yıldız Zeynep Değirmencioğlu'nun rol aydığı Ayşecik filmi afişi



Yönetmenliğini Memduh Ün'ün yaptığı Üç Arkadaş filminin afişi

filmin ardından 1954 yılında birlikte Yakut Filmi kurarak yönetmenliğe başlar. Yönettiği ilk film, Düşman Aşıklar'dır.

Ertesi yıldan başlayarak kendi keşfi olan oyuncu Muhterem Nur'u başrollerde oynattığı bir dizi film çekerek film piyasasında yerini sağlamlaştırır. 1958 yılında Yeşilçam'ın bildik kalıplarının dışına çıkarak Türk sinemasının en iyi filmlerinden biri olarak kabul edilen Üç Arkadaş'ı çevirir. Bu film hem ona hem de başrol

oyuncusu Muh-  
terem Nur'a  
büyük bir ün  
sağlar ve Film  
Dostları Der-  
neği'ne davet  
edilir. 1960 yı-  
lında henüz al-  
tı yaşında olan  
Zeynep Değir-  
mencioğlu'nu  
oynattığı 'Ay-  
şecik' filmiyle  
sinemamızda  
çocuk yıldız-  
lar dönemini



Memduh Ün'ün, Kırık Çanaklar adlı ödüllü filminden filminden bir sahne. Oyuncular: Lale Oraloğlu ve Turgut Özatay

başlatmıştır. Bu filmin başarısından sonra ömrünün sonuna kadar hayat arkadaşı olarak birlikte yaşayacakları Fatma Girik'i ve dönemin vazgeçilmez jönü Ayhan Işık'ı birlikte oynattığı ticari başarısı garantili filmler çeker. Aynı yıl çektiği 'Kırık Çanaklar' filmi yine Türk sinemasının o güne kadar çekilen en iyi filmlerinden biri olarak kabul edilerek İkinci Türk Film Festivali'nde en

İyi Yönetmen ve En İyi Film ödüllerini alır. Büyük bir hızla film üretmeye devam eden yönetmenimizin, Kemal Tahir, Peride Celal, Kerime Nadir ve Orhan Kemal gibi yazarlarımızın kitaplarından senaryolaştırdığı filmlerle sinemanın en çok film çeviren yönetmenleri arasına girmesi çok sürmez. 1975 yılında Yaşar Kemal'in, Ağrı Dağı Efsanesi kitabından uyarlayarak aynı isimle çektiği filmle Altın Portakal, En İyi Yapımcı ödülünü alarak seksenli yıllarda Kemal Sunal filmlerinin yapımcılığını üstlenir.



Memduh Ün, hayat arkadaşı Fatma Girik ile

Film setlerindeki sert ve ödün vermez tavırlarıyla bilinen Memduh Ün aslında hayli duygusal bir

insandır. Milli marşımızı dinlerken ağlayacak, çarşı iznine çıkmış olan erlerimizi görünce büyük bir sevgiyle onlara sarılacak kadar ülkesini ve milletini seven bir insandır. Sinemamızda pek kıymeti bilinmemiş, buna karşın kendilerine verilen küçük rollerde harikalar yaratan karakter oyuncularımızı her zaman koruyup kollamış, onları tekrar tekrar filmlerinde oynatarak bir kez daha seyircinin karşısına gelmelerini sağlamıştır. Hatta

sırf o emektar oyuncularını oynatabilmek için film senaryolarına ekler yapmıştır. Yönetmenlik hayatı akıl almaz anlarla doludur. Sonradan sinemamızın Sultan'ı olacak Türcan Şoray'la, henüz on beş yaşında bir kız olduğu dönemde, Karagömrük'te bir sokakta karşılaşmış ona oyunculuk teklif etmesi ve Türcan Şoray'ın utanıp kaçması o anılardan biridir. Tanıştıkları güne kadar filmlerde üçüncü derecede rollerde oynayan Fatma Girik'le ilk karşılaşmaları, sonradan sinemanın güçlü erkeksi kadını olacak yıldız oyuncunun o dönemki kırılmalı ve utangaç hali, iş prensiplerinden zerre kadar ödün vermeyen Ayhan Işık'la yaşadıkları darılmalar, barışmalar bu anıların arasında sayılabilir.



Memduh Ün'ün anılarını kaleme aldığı kitabı

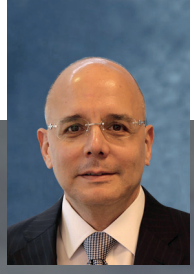
Anılarını kaleme aldığı, 'Memduh Ün Filmlerini Anlatıyor' kitabı bir sinema ansiklopedisi gibi olduğu için hepinizin okumasını öneririm. Duayen sinema insanımız bu kitabında tam kırk yedi yıl süren meslek hayatında yaşadığı birbirinden ilginç anılarını, filmlerinde rol alan ünlü oyuncuların kamera arkasında kalan bilinmeyen yönlerini, o günlerin zor şartlarında yaşanan malzeme sıkıntılarını, çekimlerde

yaşanan tartışmaları ve beklenmeyen gelişmeleri bir bir anlatmıştır. Kitabının en ilginç bölümleri, film çekmek için taşraya gittikleri dönemde yaşanan olaylar, karşılaşılan ilginç insanlar ve sonradan çok ünlü olacak olan oyuncuların acemilik dönemlerindeki hallerini anlattığı bölümlerdir.

**2**005 yılında, doksan beş yaşındayken aramızdan ayrılan Memduh Ün, Türk sinemasının en üretken yönetmeni, yapımcısı ve senaryo yazarı olarak çıktığı filmlerde bizlere ellili yıllardan günümüze kadar gelen bir Türkiye manzarası sunarak çok sevdiği ülkesine unutulmaz bir hizmet sunmuştur.

Ruhu şad olsun. •

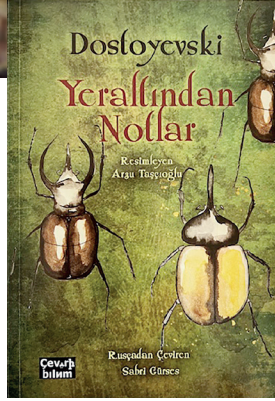
[mehmetunver@butundunya.com.tr](mailto:mehmetunver@butundunya.com.tr)



Varoluşçuluğu ilk kez  
edebi metne taşıyan roman:  
Dostoyevski'nin  
“Yeraltından Notlar”ı

Dostoyevski'nin 1864 yılında yazdığı anlaşılması zor, zamanında pek üzerinde durulmayan, ancak bugün varoluşçuluğun ilk romanı olarak kabul edilen Yeraltından Notlar adlı yapıtı aslında dönemine bir tepki metniydi.

Aklın tanrının yerini alması, her şeyin bilimle izah edilmesi, rasyonel düşüncenin yükselişi, dünyanın mekanik bir tasarım olduğu görüşü Rusya'ya Batı'dan çok daha geç



gelen aydınlanma sürecinin yankılarıydı. Hemen belirtmek isterim; müspet ilim eğitimi almış Dostoyevski, aydınlanmaya, rasyonel düşünmeye ve bilime karşı değildi. Onun karşı olduğu nokta bilime olan sınırsız inanç

ve insan doğasının sadece bilimle izah edilme çabasıydı.

Yazara göre rasyonalite ikna ediyor. Kitapta da belirtildiği gibi “Akıl öğrenebildiği kadarını bilir”. Kaldı ki gönül seküler değildi;

insan arafta kalmış, berzahta bir varlıktır. Dostoyevski bize adeta, “Ben kendime dönüp baktığımda, kendi içimde tekin olmayan bir coğrafya buldum. Benim içim ‘camiül ezdad’ (Zıtların, iyiliğın ve kötülüğün bir arada bulunduğú mekân). Ve ben seçme özgürlüğüünün, reddetme özgürlüğüünün savunucusuyum,” diyor.

**Nietzsche nasıl ki tanrının ölümünü ilan etmişti, Dostoyevski de Yeraltından Notlar’da adeta rasyonel düşüncenin ölümünü ilan ediyor.**

Nietzsche nasıl ki tanrının ölümünü ilan etmişti, Dostoyevski de Yeraltından Notlar’da adeta rasyonel düşüncenin ölümünü ilan ediyor. Dostoyevski’nin görüşleri sonraki eserlerinde, yaratmakta olduğı karakterlerde daha net dile getiriliyor, yazar çözümlü insan kalbinde sağlanabilecek dengede buluyor.

\*\*\*

**D**ostoyevski 10 yıl süreyle edebiyat dünyasından uzak kalmak zorunda kaldığı sürgünden döndüğünde, Rusya artık 1840’larda bıraktığı Rusya değildi: 1860 kuşağı, yeni bir insan ideali yaratma peşinde koşarken “Babalar Kuşağı” olarak nitelediğı 1840 kuşağını eyleme geçememekle suçluyordu. Bu devrimci dönemin liderliğini de Nikolay Çernişevski, Ne Yapmalı? adını verdiği romanıyla üstleniyordu.

Yeni devrimci düşünceler rasyonel dünya görüşüne dayanan, aydınlanma bilinciyle ilerlemeyi savunan, insan doğasını akılla izah eden ideal bir toplum yaratmak istiyordu.

Çernişevski’nin Ne Yapmalı? romanına göre, “İnsan doğal olarak iyi ve akla saygılıdır. Gerçek çıkarının nerede olduğı ona bir kez anlatılırsa, insan aklın ve bilimin yardımcı-

la kusursuz bir toplum kurmayı başaracaktır. İnsana ihtiyacı olduğı güvence verilirse, insan otomatik olarak mutlu olacaktır”.

Bu görüş yaşamı, rasyonel egoizm teorisine göre düzenler. Davranışın arka planında ben isteğı vardır; kişisel çıkar her şeyden önce gelir. Dostoyevski Yeraltından Notlar’da, bu rasyonel egoizm teorisini reddediyor. Ona göre; insanda iyilikle beraber kötülük de bulunuyor, insan akıldışı gelgeç ve yıkıcı eğilimlere sahip. Dostoyevski için insanın sahip olduğı en değerli şey kendi özgürlüğü.

Çernişevski’nin kişisel çıkar savına, Dostoyevski Yeraltından Notlar’da şöyle karşı geliyor:

“Lütfen söyler misiniz, insanların gerçek çıkarlarını bilmemeleleri yüzünden kötülük yaptıklarını ilk kez kim ortaya attı, kim böyle akıllıca bir söz etti? Sözümlü ona, insanoğlunun kafası aydınlanır, gerçek çıkarları gözlerinin önüne serilirse

burnunu kirli işlere sokmaktan geri durarak, bir anda soylu, temiz yürekli biri olur çıkarmış. Bunun nedeni de, aydınlanıp gerçek çıkarlarını yalnız ve yalnız iyilik yapmakta görmesiymiş. Hiç kimse bile bile kendi aleyhine hareket edemeyeceğine göre, tek çıkar yol iyilik yapmaktır... Hey gidi çocuk, saf, temiz yürekli bebek! Dünya kurulalı beri insanların yalnız kişisel çıkarlarına göre davrandıkları görülmüş müdür? İnsanların bile bile, yani gerçek çıkarlarını iyice anladıkları halde bunları ikinci plana itip kimenin zorlamadığı başka yollara, bir sürü karışık, tehlikeli işlere atıldıklarını gösteren milyonlarca örneğe ne demeli? Evet, insanlar kendilerine gösterilen yolun tam tersine, canlarının istediği yürümüşler; akıl almaz, çetin, nerdeyse kararlılık yollarda yürümek için direnmişlerdir. Dik

kafalılık, direnmek onlara çıkarlarından daha tatlı geliyor, anlaşılır.”

Dostoyevski bu teşpitinden sonra da soruyor:

“Çıkar! Nedir bu çıkar denen şey? İnsanoğlunun çıkarının nerede olduğunu kesinlikle belirtebilir misiniz? Biri tutar, çıkarını kendisi için iyilik değil de kötülük istemekte görürse, hatta böyle yapmak zorunda kalırsa. Buna ne demeli? (...) Sizin çıkarlar listenizde refah, zenginlik, özgürlük, rahatlık gibi şeyler var; bunlara açıkça, bile bile sırt çeviren

biri çıksa siz-elbette ben de- onu kara cahilin, zır delinin biri olarak görmez miyiz? Ne tuhaftır; istatistikçiler, bilginler insanoğlu için bir takım hesaplar yaparken çıkarlardan birini her seferinde gözden kaçırmışlar, hatta bunu yanlış biçimiyle hesaba katarlar, oysa her şey bu çıkara dayanmaktadır. Tutup bu çıkarı da listemize eklese ne olurdu san ki! Asıl felaket, bu anlaşılması güç çıkarın hiçbir sınıflandırmaya girmemesi, hiçbir listeye sokulmamasındandır. (...) Bütün bu kusursuz dizgeler, insanların, rahatlarını elden kaçırmamak için, bir anda iyi ve uysal varlıklar olacakları yolundaki bütün bu çıkar kuramları bence şimdilik bir varsayımdır.”

“Cana kıyıcılıkta en ince ustalıklar gösterenlerin uygar insanlar olduklarına hiç dikkat ettiniz mi?”

**B**u izahtan sonra Dostoyevski daha da ileri gitmiş, “Çevrenize bir bakın: Kan gövdeyi götürüyor, hem de şampanya gibi bütün neşesiyle akıyor,” diyerek yaşadığı yüzyılın felaketlerini okuyucunun gözüne sokmakta tereddüt etmemişti. “Uygurluk neyimizi yumuşatmış anlayalım! Duygularımızın türlerini çoğaltmaktan başka bir işe yaramamıştır uygurluk,” cümlesi ile de uygurluğu sert bir şekilde eleştirmişti: “Cana kıyıcılıkta en ince ustalıklar gösterenlerin uygar insanlar

olduklarına hiç dikkat ettiniz mi?” diye sormuş, “Göze batmıyorlarsa, bunun tek sebebi, böylelerine sık sık bunlanması, görüle görüle bir alışkanlık haline gelmeleridir,” demişti.

Dostoyevski Yeraltından Notlar’da adeta kahince bir sonraki yüzyıl yaşanacak trajedilere de dürbün tutmuştu: “Eskiden hak uğruna kan dökülür, istendiği kadar insan iç huzuruyla öldürülürdü, çağımızda kan dökmeyi iğrenç bir davranış saydığımız halde, yine de bu iğrenç işle uğraşmaktayız, hem de eskisinden daha fazla” diyerek, adeta Suç ve Ceza romanı ve kahramanı Ras-kolnikov’un ayak seslerini duyurmuştu.

**K**itabın kahramanı Yeraltı Adamı’na göre rasyonalist görüş şöyleydi: “(...) Birtakım eski, kötü alışkanlıklar ortadan kalktıktan sonra, bir de sağduyu ve bilim huylarını kökünden değiştirirse, insanların çok şey öğreneceğine saplanmıştı kafanız. İnsanların o zaman bile

yanılmaktan vazgeçeceklerine, başka bir deyişle isteklerini çıkarlarıyla ters düşürmeyi istemeyeceklerine yüzde yüz inancınız var. Ayrıca, insanların bilimden çok şey öğreneceğini; insanların gerçekte hiçbir zaman iradelerinin, kaprislerinin olmadığını; bu yaratıkların ancak bir piyano tuşu ya da org içindeki bir

vida kadar değer taşıdıklarını söyleyeceksiniz. Bundan başka insanlar, yeryüzünde doğa yasalarının hüküm sürdüğü, yaptıkları her şeyin isteklerine göre değil, bu yasalara göre oluştuğu gerçeğini öğreneceklerdir. Şu halde, bize yalnızca bu yasaları bulmak kalıyor, insanlar böylece davranışlarından sorumlu olmaya-cakları için yaşamak da kolaylaşacaktır.”

Yeraltı Adamı bu açıklamayı can sıkıcı bulur. Her şey önceden planlanır ve bilinirse yaşam çok sıkıcı olacaktır, üstelik böylesine bir düzen de insan doğasına aykırıdır. İnsan her yerde arzu ettiği şekilde davranmak ister. Önerilen adeta bir hapishanedir insanoğlu için. Ve Yeraltı Adamı son noktayı şöyle koyar: “İnsanlara gerekli olan tek şey, sonunun neye varacağı, neye mal olacağı bilinmeyen başıboş istektir.”

**Ve Yeraltı Adamı son noktayı şöyle koyar: “İnsanlara gerekli olan tek şey, sonunun neye varacağı, neye mal olacağı bilinmeyen başıboş istektir.”**

Northwestern Üniversitesi’nde Prof. Gary Saul Morson’un Yeraltından Notlar dersinde bize anlattıklarını mealen aktarmak istiyorum:

“50 yıldır Dostoyevski okutuyorum. Yeraltından Notlar dersimin sonunda öğrencilerime hep sorarım: ‘Yaşamın, önünüzdeki yılları sizin adınıza, en iyisi budur

diye planlanmış olmasını mı yoksa seçimin size bırakılmasını mı istersiniz?’ Bugüne kadar hiçbir sınıfımda, hiçbir öğrencim kendi kararlarının başkası tarafından alınmasını tercih etmemiştir!’

\*\*\*

**N**ietzsche Tragedyanın Doğuşu’nda, Batı modernizmi, Batı Rasyonalitesi, Batı Akılcılığı ve Batı hukuku ile kavga ederken Antik Yunan’ın iki tanrı figüründen yola çıkıyor: Akıl ve bilincin tanrısı Apollon ile içgüdü ve bilinçdışının tanrısı Dionysos.

Batı dünyası Sokrates’ten bu yana aklı tercih ediyor. Dostoyevski bize her iki tanrıyı birden sunuyor: Dionysos ile Apollon’u bir arada düşünürken, İnsan sadece Apollon’cu değil Dionysos’cu olduğunu da söylüyor: “Ben ne akıllı, ne alçağım. Ben ne korkağım ne kahraman. Ben bunların hepsiyle kendimi belirleyen, ama kendisi belirlenmemiş olarak duran özneyim.”

Dostoyevski’ye göre; insan dünyaya doğar, doğada kültür ve töre aracılığı ile bir takım etik ve politik seçeneklerle kendi varlığını yapılındırır. Ama bunlar mutlak değildir. Bazı insanlar bunları mutlak kabul eder, bunları hiç tartışmaz, sorgulamaz. Böyle bir insanın nesi yoktur? Bilinci yoktur. Bilincin aydınlığı, kendi içinin karanlığını henüz göstermemektedir. Halbuki Dostoyevski’ye göre akıl ile beraber esirlik de var, yani insan sadece akıl ile açıklanamaz. Dostoyevski aydınlanma sonrası modernitede insanın

sınırlarını nereye kadar götürebileceğini, rasyonalitenin tek başına ne kadar tehlikeli olabileceğini öngörüyor. Sonradan kaleme aldığı Suç ve Ceza’da, Raskolnikov karakteri ile de bu düşüncesini bedenselleştiriyor.

\*\*\*

**O**yüzden Yeraltından Notlar’ını varoluşculuğun ilk romanı olarak kabul ediyoruz. Kitap baştan aşağı tekinsiz, zemini olmayan bir insanı, Yeraltı Adamı’nın haleti ruhiyesini çiziyor. Sürekli savrulan, sürekli dağılan, sürekli inkar eden, sürekli ele avuca gelmez bir kendilik sunuyor bize. Yeraltı Adamı’nda bir öz bulamıyoruz: “Ben kendime şuyum diyebileceğim bir şey bulamıyorum.” Buradaki zemsinsizlik aynı zamanda özgürlük demek. İnsanın belirlenmiş bir özü olsaydı özgür olamazdı. Yeraltı Adamı’nda belirlenmemiş bir varlığın duygusal terennümleri var, değerler ve ilkel dünyası var. Ama bunların hepsi bize ait şeyler. Özümüzü belirleyen şeyler değil. Biz bunları kıyafet olarak giyiyoruz.

Dostoyevski’nin anlattığı yeraltı, dış dünyadan kopuk, rasyonele karşı irrasyoneli savunan, toplumsal ve evrensel yasaların geçerli olmadığı bir yer. Başka bir deyişle yabancılaşmış insanların mekânı. Her türlü kural ve etik değerden uzak olduğu için de; herkesin kendi isteklerine göre yaşadığı bir alan. Toplumun drettiği şeyler Yeraltı Adamı’nın özgürlüğünü sınırlandırıyor; toplum ona normlarını direttiyor. Bu benlik

kayı Yeraltı Adamı'nın hastalık-  
lı ruh halinin nedeni; umutsuzluğu,  
ruhu için bütün bir düşüncesi olma-  
ması şiddetinin de kaynağı.

Dostoyevski Yeratından Not-  
lar'da insanın yaşamını idare ede-  
cek düzeyde bir bilincinin olmasını  
yeterli buluyor. Ona göre, derinliği  
ve farkındalığı olan bir bilinç insanı  
hasta eder; anlamak insanı eylem-  
sizliğe sürükler. Her şeyi anladıkça,  
insan bataklığa daha çok gömülür.  
Çünkü anlamak, varoluşçu felsefe-  
de anlamsızlığa uzanır. İnsan yaşa-  
mı anladıkça, yaşamın, hepimizi bir  
gaye altında bir araya getiren evre-  
nin bir anlamı olmadığı, dolayısıyla  
da insan ömrünün aslında bağlanı-  
labileceği bir anlamı olmadığı duvarı  
ile karşı karşıya gelir. İşte bu duru-  
mu “saçma ile karşılaşma” olarak  
tanımlar varoluşçular. Dostoyevski  
de bu anlayıştan yola çıkarak “An-  
ladıkça saçmanın bataklığına daha  
çok batırız,” diyor.

\*\*\*

**Y**eraltı Adamı bir gece meyha-  
nenin önünden geçerken içe-  
ride kavga eden insanları görüyor.  
Daha sonra açılan kapıdan bir adam  
karga tulumba dışarı atılıyor. Atan-  
lar içeriye geri dönüp meyhanenin  
kapısını kapatıyorlar.

Yeraltı Adamı yerde yatan ada-  
mı kiskanıyor, onun yerinde olmak  
istiyor. Çünkü adamın kapıdan atıl-  
ması bir varlık göstergesi. “İçeri  
girip ben de bir huzursuzluk yaratır-  
sam, beni de kapıdan atarlarsa ka-  
ale alınmış olacağım” duygusuna  
kapılıyor. Zaten Yeraltı Adamı'nın

yaşamı boyunca çektiği acı, gör-  
memezlikten gelinmek, adam yeri-  
ne konmamak. Onu uşağı dahil, hiç  
kimse kaale almamış. Kendi ben-  
liği hep başkalarının altına kalmış.  
Hiçbir zaman bir birey, bir özne gibi  
birisinin karşısına çıkıp “Ben bura-  
dayım,” diyememiş.

Varoluşçular bu anlamda He-  
gel'den çok etkileniyorlar: İnsanın  
temel gereksinimlerinden bir tanesi  
de onanma; yani insan olarak kabul  
bulmak, takdir edilmek. Bu onanma  
talebi, kabul edilme yani beni ona-  
nın isteği. “Beni döv, beni pencere-  
den at, ama beni yok sayma, gör,”  
durumu!

İşte bu ruh hali, onu oradan he-  
men uzaklaştıracağına, rezilliğin  
ortasına dalmasına sebep oluyor.  
Meyhanede içmekte olan subay, yo-  
lunu tıkıyor diye onu kenara itiyor.  
Yeraltı Adamı bu sefer de bunu dert  
ediyor. Aşağılanmanın zevkini, ra-  
hatlatıcı duygusunu yaşamak, bir  
an için herkes gibi olmak istemiş-  
ti. Oysa istediği, hayal ettiği dayağı  
yemeden, başka bir şekilde aşağı-  
lanmıştı.

\*\*\*

**R**us Dili ve Edebiyatı'nın yaşa-  
yan en büyük değerlerinden  
Profesör Irwin Weil, Dostoyevs-  
ki'nin Yeraltıdan Notlar adlı ese-  
ri için; “Eğer Yeraltıdan Notlar'ı  
okuduktan sonra bir hafta boyun-  
ca rahat uyuyabiliyorsan, romanı  
ya doğru okumadınız ya da oku-  
duğunuzu anlamadınız!” demiş-  
ti. Zamanında pek anlaşılmayan bu  
eserinden sonra yazarın kendisi de,

“Bir daha asla, okurlarımın edebi ve ideolojik zekalarını böyle güç bir sınavı tâbi tutmayacağım,” sözü vermişti.

**B**u kitap adeta bir filozofun başka bir filozofla konuşması gibi... İnsan ruhunun derinliklerine bu denli inebilen, insanın beyninin en derinlerine neşter atabilen, içinde kopan kasırgayı bu denli güzel anlatabilen, kafasının içinde at koş-turan bu çok saçaklı metnin aslında bir itiraf yazısı olduğu yadsınamaz. “Dostoyevski’nin itirafı da böyle

olur işte,” dedirten bir itiraf. Kendi dönemi için yazılmadığı kesin. Öyle olsaydı zaten yazıldığı dönemde çok konuşulurdu. Yayımlandığı tarihte eleştirmenlerin hiç dikkatini çekmemiş, sadece Apollon Grigoriyev, usta yazara: “Bundan böyle hep bu tür yazmalısın,” tavsiyesinde bulunmuş, Dostoyevski de bu sözleri hiçbir zaman unutmamış. •

*demiraytac@butundunya.com.tr*

Not: Bu yazının hazırlanmasında, felsefe hocam-dostum Sadık Acar’ın ders notlarından faydalanılmıştır.



Demir Aytaç Prof. Irwin Weil’in evinde haftalık buluşmasında



Demir Aytaç, 4-7 Aralık 2019 tarihleri arasında Moskova’da düzenlenen RSACS XLV Uluslararası Konferansına katıldı.

## S U D O K U

|   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
|   |   |   | 7 |   | 2 | 9 | 3 | 8 |
|   | 6 |   |   |   | 5 |   |   | 7 |
| 8 | 2 | 7 | 3 |   |   | 6 |   | 1 |
|   |   | 1 |   |   | 6 |   | 8 | 2 |
|   | 7 | 3 |   | 1 |   | 4 |   | 5 |
|   | 8 |   | 9 |   |   | 7 | 1 |   |
| 7 |   |   |   |   | 9 |   |   |   |
|   | 3 | 8 | 6 |   |   | 5 |   |   |
|   |   |   | 5 |   |   | 8 | 7 | 4 |

Sudoku Yapamayanlar İçin

|   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
|   |   |   | 3 | 9 | 2 |   |   |   |
|   | 7 | 3 |   |   |   |   |   |   |
|   |   | 2 |   |   | 4 |   |   |   |
| 2 |   | 7 |   | 5 |   | 8 |   | 4 |
|   |   | 6 |   | 3 |   |   |   |   |
| 9 |   |   |   |   |   | 1 | 3 |   |
|   | 1 |   |   |   | 3 | 6 |   | 2 |
| 3 |   | 9 | 1 | 2 | 8 |   | 7 |   |
|   | 2 |   |   | 7 |   | 9 |   |   |

Sudokusuz Yapamayanlar İçin



### ŞEHİRLERİN GİZLİ HAZİNESİ: SOKAK LEZZETLERİ

**T**ürkiye'nin sokakları, sadece insan kalabalığıyla değil, benzersiz tatlarla da dolup taşıyor.

Her köşe başında, her kaldırım da, lezzet dolu bir tezgâhla karşılaşmak mümkün.

Bu tezgâhlar sadece atıştırma-lık sunmuyor; aynı zamanda zengin bir kültürel mirası da günümüze taşıyor.

İstanbul'un sabahları simit kokusuyla başlar, Adana'da kebab

tablalarında devam eder.

Her bir tat, sadece karnımızı doyurmakla kalmıyor, aynı zamanda o şehrin ruhunu yansıtıyor.

Eminönü'nde satılan bir balık ekmek, Boğaz'ın serin rüzgârıyla birleştiğinde sadece bir öğün değil, unutulmaz bir deneyim sunar.

İzmir'deki boyoz, Balıkesir'deki kokoreç ya da Mersin'deki tantuni... Hepsinin arkasında yüzyıllara dayanan bir hikâye ve gelenek var. »

Sokak lezzetleri, Türkiye'nin her köşesinde yerel halkın ve turistlerin vazgeçilmez birer durağı haline gelmiş durumda.

Sadece bir öğün olmaktan öte, bu lezzetler bir yaşam tarzını, bir kültürü ifade ediyor.

Bu yönüyle de sokak lezzetleri, geçmişten geleceğe taşınan önemli bir gastronomi mirası olarak karşımıza çıkıyor.

## ARTAN POPÜLARİTE TALEBİ TRENDE DÖNÜŞTÜRÜYOR

Son yıllarda sokak lezzetlerine olan ilgi yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada hızla artıyor.



Pad Thai



Taco

Bombay  
Burrito

İnsanlar, şehirlerin sokaklarında sunulan bu lezzetlerin, bir kültürün en saf ve otantik halini tatma imkânı sunduğunu fark ettikçe, bu lezzetlerin popülaritesi de katlanarak yükseliyor.

Modern şehir yaşamına mükemmel uyum sağlayan sokak lezzetleri,

hızlı, ulaşılabilir, lezzetli ve bütçe dostu olmalarıyla öne çıkıyor.

Ayrıca sosyal medya sayesinde dünya genelinde milyonlarca insana ulaşarak, global bir trend haline geliyorlar. Dünyanın birçok şehrinde sokak lezzetleri, sadece karnımızı doyurmanın ötesine geçiyor.

Bangkok'un sokaklarında satılan pad thai, Mexico City'nin ünlü tacomaları ya da Londra'da satılan Bombay burrito gibi örnekler, bu lezzetlerin sadece lokal değil, global bir cazibe haline geldiğini gösteriyor.

Türkiye'de ise simit, kokoreç, midye dolma ve tantuni gibi yerel tatlar, hem yerel halkın hem de turistlerin vazgeçilmez tercihi.

Her bir

lokma, o yemeğin yapıldığı bölgenin tarihini, kültürünü ve ruhunu yansıtarak benzersiz bir gastronomik deneyim sunuyor.

## SOKAKLARIN LEZZET MİRASI

Sokak lezzetleri sadece bir yiyecek değil, aynı zamanda bir kültürel mirasın en canlı yansımalarından biri.

Her sokak köşesinde

bulabileceğiniz bu tatlar, şehirlerin karakterini ve tarihini taşıyor.

İstanbul'un simit tezgahları, Adana'nın kebab tablaları ya da İzmir'in boyozcusu, her biri o şehrin ruhunu yansıtan birer simge.

Ancak bu mirasın geleceğe taşınabilmesi için, sokak lezzetlerinin hijyen ve kalite standartlarının yükseltilmesi gerekiyor.

Maalesef, sokak lezzetleri hakkında zaman zaman hijyenik olmadığına dair önyargılar oluşuyor.

Tüketiciler, bu lezzetlerin kalite ve hijyen konusunda zayıf olduğunu düşünebiliyor.

Bu algıyı değiştirmek, sokak lezzetlerinin gelecekte de var olabilmesi için kritik bir adım.

Kalite standartlarının yükseltilmesi ve hijyen konusundaki hassasiyetin artırılması, bu lezzetlerin sürdürülebilirliğini sağlamada önemli bir rol oynayacak.

Çünkü sokak lezzetleri sadece ekonomik bir kazanç kapısı değil, aynı zamanda sosyal bir bağ kurma aracı.

Şehirlerin sokaklarını tatlarla keşfetmek, o şehrin kültürel kimliğine dair bir yolculuğa çıkmak demek.



Adana Kebab  
Tablası



İzmir Boyozu

Sokak lezzetleri bir kültürün özünü sunarken, aynı zamanda insanların bir araya gelmesini sağlayan bir köprü görevi görüyor.

## TÜRKİYE: BİR GASTRONOMİ CENNETİ

Türkiye, sokak lezzetleri konusunda adeta bir gastronomi cenneti.

Söğüş, bici bici, döner, turşu suyu gibi tatlar hem yerel halkın hem de turistlerin vazgeçilmezi olmuş durumda.

Sokak lezzetlerinin artan



Her bir sokak lezzeti, o şehrin kültürel kimliğinin önemli bir parçası.

popülaritesiyle birlikte, bu tatlar yalnızca yerel halkın damak zevkine hitap etmekle kalmıyor; aynı zamanda yerli ve yabancı turistler için de eşsiz bir deneyim sunuyor.

Her bir sokak lezzeti, o şehrin kültürel kimliğinin önemli bir parçası.

Simit tezgâhlarının sabahları İstanbul sokaklarını doldurması, Adana'da kebab tablalarının akşamaları canlanması ya da İzmir'in boyozununun sabah kahvaltılarının

sadece birer atıştırma değil; kültürel mirasımızın önemli bir parçası.

Şehirlerimizi tatlarla keşfetmek ve bu lezzetlerin ardındaki hikayeleri korumak, kültürel zenginliğimizin sürdürülebilirliği açısından hayati önem taşıyor.

Gelecek nesillere bu mirası aktarmak, hijyen ve kaliteye önem vererek bu lezzetleri yaşatmak, hepimizin görevi. •

[rehatartici@butundunya.com.tr](mailto:rehatartici@butundunya.com.tr)

### Sokak Yemekleri Aşıklarından Sözler

- "En iyi yemekler genellikle lezzetin sınır tanımadığı sokaklarda bulunur."
- "Sokak yemekleriyle dünyayı keşfetmek, maceranın en lezzetli şeklidir."
- "Sokak yemeklerinin güzelliği, sadeliği ve iştahı tatmin etme yeteneğinde yatıyor."
- "Sokak yemekleri, bir şehrin ruhunun en gerçek ifadesidir."
- "Hayat, sokak yemeklerinin ağız sulandıran lezzetlerini kaçırmak için çok kısa."
- "Süslü restoranları unutun, gerçek mutfak mücevherleri sokak tezgâhlarında gizlidir."
- "Sokak yemekleri, en sıra dışı şeylerin en sıradan yerlerde bulunabileceğinin kanıtıdır."

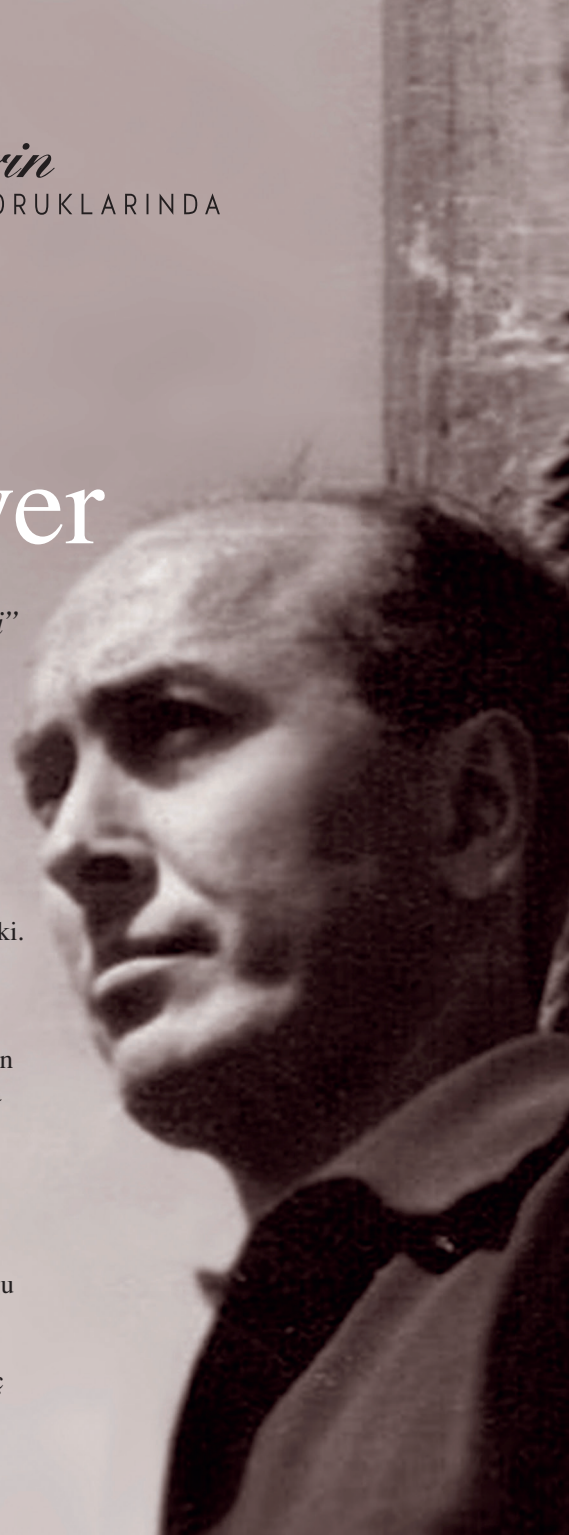
# Edip Cansever

*“İçinden Doğru Sevdim Seni”*

Yazan: SABRİ KEMAL

**G**eride kalan gençlik yıllarında belleğimde yer eden şiirlerden biri de Edip Cansever'in Masada Masaymış Ha adlı şiiri. Şiir öğleden sonralarının en sevilenlerinden biri olduğundan belki. Belki de damıtılmış bir yaşamın betimlemesiydi de ondan.

1928'de İstanbul'da doğan ve İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra Kapalıçarşı'da turistik eşya ve halı ticareti yapmaya başlayan Edip Cansever'in ilk şiiri 1944 yılında İstanbul dergisinde yayımlandı. Yücel, Fikirler, Edebiyat Dünyası, Kaynak dergilerinde çıkan, yaşama sevinci ile yoğurduğu ilk gençlik şiirlerini "İkinci Üstü" kitabında topladı. 1951 yılında çıkardığı "Nokta" dergisi ile genç şairlerle ve yazarlarla tanıştı. »



İkinci kitabı Dirlik Düzenlik'te yer alan şiirlerinde düşünceyi dil içinde eritmeye, özlü bir söyleyiş, çarpıcı biçim anlayışıyla, toplumsal eleştiri için mizaha yöneldi.

1957'de yayınlanan "Yerçekimli Karanfil" ile de kendisine özgü bir şiir evreni kurup İkinci Yeni akımının özgün örneklerini verdi ve şiirsel canlılığı besleyen şairlerden biri oldu. Şiirindeki yaşam sevinci yerini bunalıma, toplumsal dengesizlikleri eleştirme kaygısı da yerini yıkıcı bir umutsuzluğa bıraktı. "Dize işlevini yitirdi" diyerek yeni arayışlara yöneldi. Şiirde tiyatrodan esinlenen diyaloglar kullandı fakat İkinci Yeni'nin kimi şairleri gibi anlamsızlığı savunmadı. Kapalı, anlaşılması güç şiirlerinde anlamdan kopmadı, çok farklı imgeler kullanırken bile düşünce ögesini göz ardı etmedi. Yapıtlarına tutarlı bir bütünlük kazandı ve şiirlerinde düzyazı olanaklarını kullanmaktan da çekinmedi.

Yalnız şiirleriyle değil tepkileri ve yaşama biçimiyle de kendisinden söz ettiren; sürekli yazan, yayınlayan bir şair olarak ilgi odağı oldu ve 1986 yılında aramızdan ayrıldı.

### İçinden Doğru Sevdim Seni

İçinden doğru sevdim seni  
Bakışlarından doğru sevdim de  
Ağzındaki ıslaklığın buğusundan  
Sesini yapan sözcüklerden sevdim  
bir de  
Beni sevdiğin gibi sevdim seni  
Kar bırakılmış karanlığından.  
Yerleştire bu sevdayı her yerine  
Yüzünde ter olan su damlacıklarının  
Kaynağına yerleştire  
Her zaman saklamadığın, acısızlığını  
Gül taşıyan çocuğuna yerleştire  
Ve omuzlarına daracık omuzlarına  
Üşümüş gibisin de sanki azıcık  
öne taşırdığın  
Tam oraya işte, uçsuz bucaksız bir  
düzlükten  
Bir papatyaya tarlasıyla ayrılmış  
göğüslerine yerleştire

Ve esmerliğine bir de, eski bir  
yangının izlerinin renginde  
Saçlarının yana düşüşüne, onları  
bölen ikiliğe  
Alnından başlayan ve ayak bileklerinde  
duran  
Yani senin olmayan, seni bir boşluk  
gibi saran hüznü  
Yerleştire onu bir kentin parça  
parça aklında tuttuğun  
Kar taneleri gibi uçsan  
Ve her gün biraz daha hafifleyen  
semtlerine  
Yerleştire bu sevdayı her yerine.  
Ekledim ben tattığım her şeyi  
denizlere  
Bildiğim ne varsa onlar da hep  
denizlerden  
Sen de bir deniz gibi yerleştire onu  
istersen  
Sevdayı  
Ve köpüklendir

Ve yaşlandır ki işte kederi anlamasın

Ama dur, her deniz yaşlıdır zaten  
Öğrenmez ama öğretir mutluluğu  
Bizim sevdamız da öyledir, iyi  
şiiirler gibi

Biraz da herkes içindir.  
Ve gelinciğin ikinci tadına benzemeli

Var eden kendini birincisinden  
Yani bir sevdayı sevgiye dönüştüren.

Ben şimdi bir yabancı gibi gülümseyen

Tanımadığın bir ülke gibi  
İçinde yaşamadığın bir zaman  
gibi

Tam kendisi gibi mutluluğun  
Beni bekliyorsun  
Ve onu bekliyorsun beni beklerken.

\*\*

### **Masa Da Masaymış Ha**

Adam yaşama sevinci içinde  
Masaya anahtarlarını koydu  
Bakır kaseye çiçekleri koydu  
Sütünü yumurtasını koydu  
Pencereden gelen ışığı koydu  
Bisiklet sesini çakırık sesini  
Ekmeğin havanın yumuşaklığını koydu  
Adam masaya  
Aklında olup bitenleri koydu  
Ne yapmak istiyordu hayatta  
İşte onu koydu  
Kimi seviyordu kimi sevmiyordu  
Adam masaya onları da koydu  
Üç kere üç dokuz ederdi  
Adam koydu masaya dokuzu  
Pencere yanındaydı gökyüzü  
yanında

Uzandı masaya sonsuzu koydu  
Bir bira içmek istiyordu kaç  
gündür

Masaya biranın dökülüştünü koydu  
Uykusunu koydu uyanıklığını  
koydu

Tokluğunu açlığını koydu.

Masa da masaymış ha

Bana mısın demedi bu kadar yüke

Bir iki sallandı durdu

Adam ha babam koyuyordu.

\*\*

### **Yerçekimli Karanfil**

Biliyor musun az az yaşıyorsun  
içimde

Oysaki seninle güzel olmak var  
Örneğin rakı içiyoruz, içimize bir  
karanfil düşüyor gibi

Bir ağaç işliyor tıkr tıkr  
yanımızda

Midemdi aklımdı şu kadcarcık  
k alıyor.

Sen o karanfile  
eğilimlisin, alıp  
sana veriyorum işte

Sen de bir  
başkasına  
veriyorsun daha  
güzel

O başkası yok  
mu bir yanındakine  
veriyor

Derken karanfil  
elden ele.

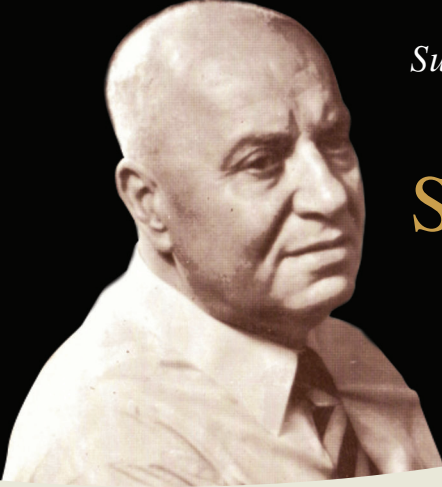
Görüyorsun ya bir sevdayı  
büyütüyoruz seninle

Sana değiniyorum, sana  
ısıniyorum, bu o değil

Bak nasıl, beyaza keser gibisine  
yedi renk

Birleşiyoruz sessizce. •





*Suyu Arayan Adam*

# Şevket Süreyya Aydemir

**Y**azar, düşün insanı, iktisatçı, tarihçi olan Şevket Süreyya Aydemir 1897 yılında Edirne’de doğdu. Küçük yaşlardan itibaren siyasetle ilgilendi ve on bir yaşında İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne üye oldu ve Turancı fikirleri benimsedi. Gönüllü olarak I. Dünya Savaşı’na katıldı. Yaralandı ve Edirne’ye dönüp eğitimini tamamladı. Azerbeycan’a öğretmen olarak atandı. Komünizme ilgi duydu. Komünist Partisine katılıp Moskova’da Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi’nde ekonomi eğitimi gördü. 1923 yılında Türkiye’ye geri döndü. Aydınlık dergisinde Komünizm yanlısı yazılar yazdı. 1925’de TKP’nin üçüncü kongresinde yedi kişilik Merkez Komite’nin üyesi oldu. Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası’nın 1 Mayıs’ta "Dünyanın Bütün

İşçileri Birleşiniz" yazılı broşürü dağıtması nedeniyle yargılanarak 10 yıl hapse mahkûm oldu. 1927 yılında çıkarılan genel af ile özgürlüğüne kavuştu. Marksizme getirdiği yorumlar, ve Komüntern karşıtı duruşu nedeniyle TKP ile yolları ayrıldı. Türkiye için geçerli düşüncenin Kemalizm olduğu görüşünü benimsedi. “İnkılap ve Kadro” kitabı ve dergisi ile Kadrocu hareketin öncülüğünü yaptı. 1951 yılında emekli edildikten sonra yazar olarak çok sayıda eser verdi. Tek Adam adlı eserinde Atatürk’ü, İkinci Adam adlı eserinde İsmet İnönü’yü yazdı. Menderes’in Dramı, Enver Paşa, Suyu Arayan Adam gibi otobiografik denemelerin yanı sıra Toprak Uyanırsa, Kahramanlar Doğmalıydı adlı romanları yazdı. 12 Mart Darbesi’nden sonra da yazılarına Cumhuriyet gazetesinde devam etti. 25 Mart 1976 yılında aramızdan ayrıldı.



İklim Değişikliği Biliminin Unutulan Öncüsü:

# Eunice Newton Foote

Yazan: SABRİYE AŞIR

İklim krizi, bugün insanlığın karşı karşıya olduğu en büyük sorunlardan birisi. Fakat krizin bilimsel işaretleri 19. yüzyılın başından bu yana gözlemleniyordu...

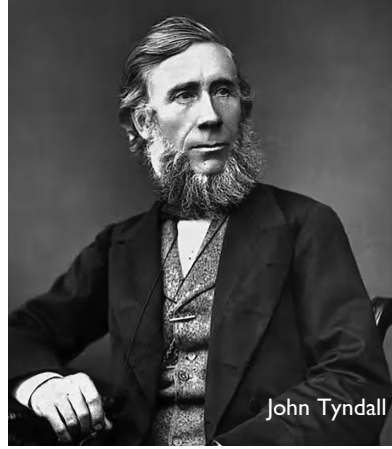
Karbondioksitle dolu bir atmosferin aşırı ölçüde ısınabileceğini ilk fark eden, Amerikalı aktivist, bilim insanı Eunice Newton Foote idi ve yıl henüz 1856'ydı. Evinde deneyler yapan Foote, biri nemli, biri kuru, biri düşük basınçlı ve biri karbondioksit dolu »

olmak üzere farklı hava türle-riyle dolu tüplerin güneşte bira-kılmaya nasıl tepki verdiklerini gözlemliyordu.

Nemli, kuru ve düşük basınç-lı tüplerin verdiği sonuçlar şaşırtıcı değildi. Fakat karbondioksitle dolu tüpün ne denli ısındığına ve bu ısı-yı ne denli uzun süre koruduğuna ta-nık olunca şaşkına döndü. Fransız matematikçi ve fizikçi Joseph Four-rier'in bir süre önce dünyanın sı-caklığı konusunda ortaya koyduğu teorileri (dünyanın yalıtkan bir gaz tabakasıyla çevrili olması yani bu-gün 'sera etkisi' olarak nitelendirdi-ğimiz durum) anımsayan Foote, bu basit deneyiyle çok önemli bir sonu-ca ulaştı: "Karbondioksitle dolu bir atmosfer, dünyaya yüksek bir sıcak-lık verebilir."

**F**oote'un bulguları aynı yıl Ame-rikan Bilimsel İlerleme Der-neği'nin (AAAS) bir toplantısında sunuldu ve bilimsel bir dergide bir makale olarak da yayımlandı. Fo-ote'un çalışmasına ayrıca Ameri-kan popüler bilim dergisi Scientific American'da ve bazı Kanada, İskoç ve Alman dergilerinde de yer veril-di. Deneyi ve ulaştığı bulgu bir süre gündemde kalsa da, ardından hızla unutuldu.

Hatta öylesine unutuldu ki, İrlan-dalı fizikçi John Tyndall, 1859'da Londra Kraliyet Enstitüsü'ndeki kendi deneylerine dayanarak ben-zer bulgular ortaya koydu fakat Fo-ote'tan alıntı yapmadı. Tyndall'ın biyografisini yazan Roland Jackson



ise, Tyndall'ın bulgularını ortaya koymasının ardından buna karşılık hiç kimsenin Foote'un ondan önce-ki çalışmalarını anımsatmayışının şaşırtıcı olduğunu yazdı. Ne var ki, Foote yerine Tyndall, modern iklim biliminin kurucusu olarak kutlanan isimdir ve büyük, çok üniversiteli bir iklim araştırma merkezine onun adı verilmiştir.

Foote'un çalışması, emekli jeo-log Ray Sorenson tarafından 2010 yılında dergi arşivlerinde bulun-na dek tamamıyla unutuldu. Soren-son'un yeniden gündeme taşıdığı Foote'un bulguları ve 1850'lerde ısınan bir iklimden söz eden ve bü-yük ölçüde görmezden gelinen bi-lim insanının öyküsü yeniden yan-ki uyandırdı.

Bugün Foote'u, iklim değişik-liği konusundaki öncü deneyinden ötürü bir vizyoner olarak görmek ve tarihin cinsiyetçiliği nedeniyle görmezden geldiğini varsaymak mümkündür. Fakat şunu da eklemek

gerekir ki, ne Foote ne de Tyndall büyümekte olan iklim değişikliği tehlikesi konusunda bugün bizim sahip olduğumuz denli bir farkındalığa sahip değillerdi. Bulguları onları endişelendirmedi ve çevrelerinde meydana gelen Sanayi Devrimi'ni ısı ve gazlar üzerine yaptıkları araştırmalarla ilişkilendirmediler.

Bilim insanlarının fosil yakıtları kullanmanın atmosfere iklim değişikliğine neden olacak denli karbondioksit salabileceğini fark etmesi biraz daha zaman aldı; bunun sadece gelecek için soyut bir endişe olmadığı, zaten hâlihazırda gerçekleşmekte olduğunun kanıtlanması için de biraz daha zaman gerekti.

## **Ne Foote ne de Tyndall büyümekte olan iklim değişikliği tehlikesi konusunda bugün bizim sahip olduğumuz denli bir farkındalığa sahip değillerdi.**

Modern bilimin avantajlarıyla, 1850'lerde tarımsal arazi oluşturmak amacıyla ağaçların kesilmesi ve fosil yakıtların yakılması ile birlikte, 19. yüzyılda iklim değişikliğinin başladığını artık biliyoruz. Foote'un deney yaptığı günlerde, ayaklarının altındaki dünya çoktan ısınmaya başlamıştı fakat insanların iklim de-

ğişikliği hakkında hiçbir fikri yoktu. Tyndall bilimsel kariyerine demiryolları üzerinde çalışarak ve sanayileşme nedeniyle arazilerde meydana gelen büyük değişimler hakkında makaleler yazarak başlamıştı. Fakat yine de, insanların dünyanın iklimini değiştirecek denli büyük bir şeye yol açabileceğini düşünmemişti. Doğrusu, o dönemde böylesi bir fikir, birçok insana gülünç gelebilirdi.

Ancak o yüzyılın sonunda bilim insanları, sürekli artan miktarlarda yakılan kömürü küresel ısınma olasılığıyla ilişkilendirdiler. Genç iklim aktivisti Greta Thunberg'in uzaktan akrabası olan İsveçli bir bilim adamı Svante Arrhenius, Stockholm Fizik Derneği'nde buzul çağlarının nedenleri üzerine tartışıyordu ve tesadüfen Fourier ve Tyndall'ın çalışmalarını inceledi.

Ancak çağdaşlarının çoğu gibi, Arrhenius da aslında sıcaklıkların artmasından çok düşmesinden endişe ediyordu, bu yüzden işe atmosferdeki karbondioksit miktarını yarıya indirmenin etkisini incelemekle başladı. Bunun, dünyayı yeni bir buzul çağını başlatmak için yeterli olacak şekilde 5°C'ye kadar soğutacağını öngördü.

Bir meslektaş, tam tersi bir mantık yürütülebileceğini öne sürdü: Ya karbondioksit eklenirse? Hesaplama tekrar yapıldığında, atmosferik karbondioksitin iki katına çıkmasının dünyanın sıcaklığını 5°C, hatta 6°C artıracığını hesapladı.

Arrhenius, 1895'in sonunda İs-

veç Kraliyet Bilimler Akademi-si'nde bir makale sundu ve sonraki baharda bu makale Philosophical Magazine'de İngilizceye çevrilerek yayımlandı; bu da bulgularının Britanya ve Amerika Birleşik Devletleri'ne ulaştığı anlamına geliyordu.

382

*On the Heat in the Sun's Rays.*

ART. XXXI.—*Circumstances affecting the Heat of the Sun's Rays;*  
by EUNICE FOOTE.

(Read before the American Association, August 23d, 1856.)

My investigations have had for their object to determine the different circumstances that affect the thermal action of the rays of light that proceed from the sun.

Several results have been obtained.

First. The action increases with the density of the air, and is diminished as it becomes more rarified.

The experiments were made with an air-pump and two cylin-



Ünlü İsveçli bilim adamı Svante Arrhenius, 1890'ların ortalarında insan kaynaklı karbondioksit salımlarının artan sıcaklıklarla ilişkili olduğunu ilk öne süren bilim insanıdır.

1899'da başka bir bilim insanı, eğer insanlar mevcut oranlarda kömür yakmaya devam ederse, yakın bir zamanda, en azından birkaç yüz yıl içinde, atmosferik karbondioksitin iki katına çıkabileceğine dikkat çekti.

Arrhenius, bu gözlemi 1908 tarihli popüler bilim kitabı *Worlds in the Making*'de alıntılarla, "Atmosferdeki düşük karbonik asit yüzdesi, endüstrideki ilerlemelerle birkaç yüzyıl içinde gözle görülür bir dereceye kadar değişebilir." diye yazdı. Yine de çok endişeli değildi. Aksine, daha sıcak bir dünya fikri oldukça hoş geliyordu. Çünkü her ne kadar can yakıcılığı, yok ediciliği ve öldürücülüğü de olsa, diğer yandan ısı aynı zamanda bir hayat kurtarıcıydı da...

Öte yandan hiç kimse, ısınan bir iklimin ekosistemleri nasıl bozabileceğini veya aşırı hava koşulları olasılığını artırabileceğini ortaya çıkarmak için araştırma yapmamıştı.

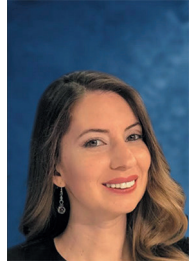
Popular Mechanics dergisi 1912'de Arrhenius'un bulgularını yayımlarken, gelecek nesillerin "daha güneşli bir gökyüzü altında yaşama şansı" sağladıkları için kömür yakarak atmosferi ısıtan atalarına minnet duyacaklarını iddia ediyordu. Bugün böylesi bir cümleyi okumak her ne kadar yüzümüzde acı bir gülümsemeye yol açsa da, o günlerde bu tür yorumlar insanlar için mantıklıydı... •

**Çeviri kaynağı:** Out of the cold: the slow beginnings of climate change science, Dr. Alice Bell, 8 Kasım 2022, historyextra.com

*"Eskiden küresel ısınmaya şüpheyle yaklaşırdım, ama şimdi dünyanın kontrolden çıktığına kesinlikle ikna oldum. CO<sup>2</sup>, her yıl daha da büyüyen bir orman yangını gibidir." - Richard Branson*

# Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay



## Sıcaklık Artışında Büyük Risk

**Avrupa Komisyonu** Ortak Araştırma Merkezi iklim raporunu yayımladı. Mevcut iklim politikaları küresel sıcaklık artışını 3 derece ile

sınırlandırmayı başardı ancak sıcaklık kaynaklı ölümlerin artabileceği belirtildi. Tabloya göre, ek adaptasyon önlemleri alınmazsa, bu yılın sonuna kadar yılda 55 bin ek ölüm meydana gelebilir. Bu artış, dünyanın büyük risk altında olduğunu gösteriyor. Araştırmalara göre, Güney Avrupa bölgeleri en büyük yükü çekecek. Zira, bu bölgeler yaşlanan nüfus nedeniyle aşırı sıcağa karşı daha savunmasız olacak. Isıya bağlı ölümlerde bugüne oranla üç kat artış görülebilir. Veriler, politika yapımcıları özellikle aşırı sıcak ve soğuk dönemlerinde daha hassas bölgelere ve topluluklara



öncelik vererek, halk sağlığı sistemlerine yönelik zorluklara karşı harekete geçmeleri konusunda destekliyor. Raporda yer alan bilgilere göre, 1991-2020 yılları arasında yılda yaklaşık 363 bin 500 kişi soğuktan, 43 bin 700 kişi ise aşırı sıcaktan hayatını kaybetti.

## 2 Uzaydaki Astronotlar 2025'te Dünyaya Dönecek

**6 Haziran'da** ABD merkezli havacılık şirketi Boeing'in Starliner mekiğiyle Uluslararası Uzay İstasyonu'na gönderilen ve orada mahsur kalan iki astronot Şubat ayında dünyaya dönecek. NASA Başkanı, astronotların kendilerini uzay istasyonuna taşıyan Starliner mekiği ile geri dönmeleri için "çok fazla belirsizlik" olduğunu ve mekiğin küçük sızıntılar yapması ve bazı iticilerinin arızalanması nedeniyle sorun yaşan-



dığını söyledi. Starliner'ın mürettebatsız olarak dünyaya dönmesine karar verildi. Uzay uçuşlarının en

güvenli ve en rutin hallerinde bile riskli olduğunu vurgulayan başkan, Starliner'ı mürettebatsız olarak dünyaya getirme kararının, güvenliğe olan bağlılığın bir sonucu olduğunu belirtti. Astronotlu ilk Starliner mekiği, test görevi için birkaç kez ertelenenin ardından 5 Haziran'da Uluslararası Uzay İstasyonu'na fırlatılmıştı. 27 saatlik uçuşun ardından Uzay İstasyonu'na kenetlenen Starliner'ın yolculuğu sırasında helyum sızıntısı yaşanmış, 28 iticisinden 4'ü bozulmuştu. Astronotlar bozuk iticilerin 3'ünü çalıştırmayı başardı fakat yaklaşık bir hafta sürmesi planlanan uzay görevinde oluşan teknik sorunların güvenlik endişelerini artırması nedeniyle geri dönüş ertelenmişti.

## 3 Türkiye'nin Nüfusu Artacak

**Türkiye** İstatistik Kurumu, 2030 yılına kadar Türkiye nüfusunun ne kadar artmasının beklendi-

ğini açıkladı. Ülkenin nüfusu geçen yıl 85 milyon 372 bin 377 kişiye ulaşmıştı. TÜİK'in araştırmasına göre, nüfus 6 yıl içinde 2,8 milyon kişi artacak. Ancak, bu artışa rağmen 22 ilin nüfusunda düşüş yaşanacağı tahmin ediliyor. 59 il nüfus artışına katkı sağlayacak. Artışa en büyük katkı İstanbul'dan gelecek. İstanbul'u

nüfusu artması beklenen Antalya izleyecek. Bu dönemde Ankara'nın nüfusunun da artması bekleniyor. Ankara'yı, Bursa ve Kocaeli takip edecek. Nüfusu en çok azalması beklenen iller de Ağrı, Erzurum, Gümüşhane, Muş ve Çorum olarak açıklandı.

## 4 Dünyanın En Büyük Çiçek Festivali



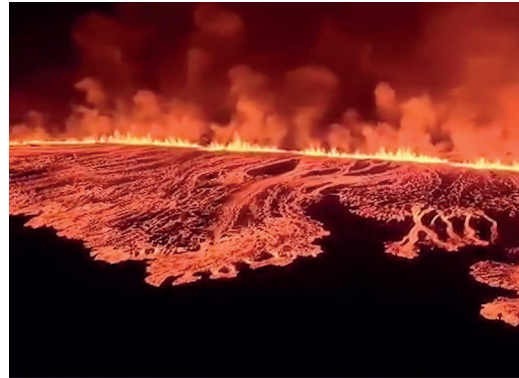
**Hollanda'nın** Zundert kasabasında dünyanın en büyük çiçek festivali düzenlendi. Festival kapsamında çiçeklerden yapılan bazıları yirmi metre yüksekliğe ulaşan devasa figürler geçit yaptı. Özellikle kurt ve piranha figürleri festivali izlemeye gelenlerden büyük beğeni aldı. Çiçekten yapılan otel ve diğer hareketli figürler de ilgi gördü. Geçit töreni sonunda, jüri ve halk oylaması

sonucunda birincilik elde eden ekipler büyük sevinç yaşadı. 1936 yılından bu yana düzenlenen festival, 2012 yılında UNESCO dünya kültür mirası listesine alınmıştı.

## 5 İzlanda'da Doğa Mucizesi

**İzlanda'daki** yanardağın patlamaları sırasında oluşan lavların kızıl parıltısı, bir ateş dansına dönüştü. Bu sefer, İzlanda'nın ünlü ku-

zey ışıkları da bu doğa olayına eşlik ederek gökyüzünde görsel şölen yaşattı. Pembe, mor ve yeşil dalgaları, lavların turuncu parıltısıyla birleşerek nefes kesici bir manzara oluşturdu.



Bu eşsiz doğa olayını, hem yerel halk hem de dünyanın dört bir yanından gelen turistler hayranlıkla izledi. İzlanda'nın güneybatısında gerçekleşen olay, doğaseverler ve fotoğraf tutkunları için keyifli bir deneyim sundu. Lavlar ve kuzey ışıkları arasındaki bu doğal etkileşim adeta sanat eseri gibiydi. İzlanda, yanardağların ve kuzey ışıklarının aynı anda görülebildiği nadir yerlerden biri olarak biliniyor. Bu doğa olaylarının birleşmesi, İzlanda'nın benzersiz coğrafi özelliklerinin bir sonucu olarak gerçekleşiyor.

## 6 Maorilerin Yeni Hükümdarının Taht Töreni



**Yeni Zelanda'da** Maorilerin 7. Kralı hayatını kaybetti. Kral'ın cenaze törenine ülkenin dört bir yanından gelen üst düzey yetkililer

katıldı. Tabut, atalarının buluşma yeri olan nehir kıyısına götürüldükten sonra Taupiri Dağı'na taşındı. Yeni Zelanda anakarasının yerli Polinezya halkı Maoriler, kendilerini "toprağın insanları" diye tanımlıyor. Ülkede yaklaşık 1 milyon Maori yaşıyor. Yerlilerin yeni hükümdarı, vefat eden kralın 27 yaşındaki en genç kızı oldu. Tören, Haka dansıyla kutlandı. Genç kraliçenin taht törenine binlerce kişi katıldı.

## 7 Bangladeş'te Dang Humması

**Bangladeş** Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, ülkedeki dang humması vakalarına ilişkin açıklama yaptı. Açıklamada, son 24 saatte dang humması nedeniyle 463 kişinin hastaneye kaldırıldığı duyuruldu. Yıl boyunca 96 kişinin öldüğü ve bu yılki toplam vaka sayısının 15 bin 670'e ulaştığı belirtildi. Ülkede 1582 kişi humma nedeniyle tedavi gördüğü açıklandı. Tropikal bölgelerde görülen virüs, insanlara sivrisinekler aracılığıyla bulaşıyor. Bilim insanları, uzun süreli yağışlar

ve yüksek sıcaklığın hastalık taşıyan sivrisineklerin artmasına sebep olduğu uyarısında bulunuyor.

Hastalığa yol açan sivrisinek



türünün su birikintilerinde larva oluşturması nedeniyle, özellikle sanayi çevrelerindeki çöp birikintilerinin sürekli ilaçlanması gerekiyor. Kuluçka döneminden sonra genel olarak hafif ateşe neden olan hastalık, bazı vakalarda ölüme yol açabiliyor. Vakalar, genellikle "yağış dönemleri" olarak bilinen mart, haziran, eylül ve aralıkta artış gösteriyor.

## 8 Konser Sırasında Yıldırım Düştü

**Japonya'nın** Tochiği eyaletindeki Mooka şehrinde faciannın eşiğinden dönüldü. Bölgede etkili olan şiddetli yağışa rağmen gerçekleştirilen bir konser sırasında, etkinlik alanına yıldırım düştü.

12 bin kişinin katıldığı etkinlikte temizlik görevlisi olarak çalışan 9 kişi yaralandı. Yaralılar, vücutlarında yanma ve uyuşma gibi şikayetlerle hastaneye kaldırıldı. Çalışanların hayatı tehlikesinin bulunmadığı açıklandı. Olayın ardından etkinlik tedbir amacıyla iptal edildi.

## 9 Tarihin İlk Özel Uzak Yürüyüşü

**Tarihte ilk kez** özel uzay yürüyüşünü gerçekleştirmesi beklenen ekip yola çıktı. 4 kişiyi alacak Dünya yörüngesine taşıyan Dragon uzay aracı, SpaceX'e ait Falcon-9 roketi ile fırlatıldı. Milyarder Jared Isaacman,

askeri pilot Scott Poteet ve SpaceX mühendisleri Anna Me-non ile Sarah Gillis'in içinde bulunduğu Dragon uzay aracı, Polaris Dawn SpaceX'e ait Falcon-9 roketi ile Florida'daki Kennedy Uzay Merkezi'nden başarılı bir şekilde fırlatıldı.



Uzay uçuşları ve radyasyonun insan sağlığı üzerindeki etkileri üzerine araştırmalar yürütecek ekip, SpaceX tarafından geliştirilen EVA giysilerini giyerek 36 araştırma ve deney yapacak. Görev kapsamında, Starlink uydularının lazer tabanlı iletişim becerileri de test edilecek. •

*sezinsansungunay@butundunya.com.tr*

# En Eski Yerküre, Anadolu'da Yapıldı

Yazan: ZEYNEP ABURAS

Dünyanın küre biçiminde olduğu, MÖ 3. yüzyılda Yunan gökbilimciler tarafından ortaya konulmuş, ilk küre biçimindeki dünya maketinin yapılması da yine aşağı yukarı aynı döneme rastlamıştı. Bilinen ilk dünya küresi Anadolu topraklarında, Bergama'da yapılmıştı. MÖ 2. yüzyılda yaşayan ve Bergama Kütüphanesi'nde yöneticilik de yapan Malluslu Crates'in dünyanın küre biçimindeki ilk maketini yaptığı biliniyor.

Adana'daki Mallus Antik Kenti'nde doğan Malluslu Crates, yaşamının bir bölümünü Tarsus'ta geçirdikten sonra, Bergama'da yaşamış, dönemin önde gelen dilbilimcilerinden biriydi.

Alman coğrafyacı Martin Behaim'in "Erdapfel" adını verdiği dünya küresi ise, "günümüze ulaşabilen" en eski dünya küresi olma özelliğini taşıyor.

Behaim'in, Kolomb Amerika'ya ulaşmadan çok kısa bir süre önce, 1492'de yaptığı bu dünya küresi, Amerika, Avustralya ve Antartika kıtalarını içermemektedir. •



Martin Behaim'in "Erdapfel" adını verdiği dünya küresi. (flickr/Jeff Nyveen)



Malluslu Crates'in dünya küresi

(Kaynak: Terrestrial and celestial globes, Edward Luther Stevenson, syf 7)

## EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

## Sudoku Çözümleri

|   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 5 | 1 | 4 | 7 | 6 | 2 | 9 | 3 | 8 |
| 3 | 6 | 9 | 1 | 8 | 5 | 2 | 4 | 7 |
| 8 | 2 | 7 | 3 | 9 | 4 | 6 | 5 | 1 |
| 9 | 5 | 1 | 4 | 7 | 6 | 3 | 8 | 2 |
| 6 | 7 | 3 | 2 | 1 | 8 | 4 | 9 | 5 |
| 4 | 8 | 2 | 9 | 5 | 3 | 7 | 1 | 6 |
| 7 | 4 | 5 | 8 | 2 | 9 | 1 | 6 | 3 |
| 1 | 3 | 8 | 6 | 4 | 7 | 5 | 2 | 9 |
| 2 | 9 | 6 | 5 | 3 | 1 | 8 | 7 | 4 |

Sudoku Yapamayanlar İçin

|   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 5 | 4 | 1 | 3 | 9 | 2 | 7 | 6 | 8 |
| 6 | 7 | 3 | 8 | 1 | 5 | 2 | 4 | 9 |
| 8 | 9 | 2 | 7 | 6 | 4 | 3 | 5 | 1 |
| 2 | 3 | 7 | 6 | 5 | 1 | 8 | 9 | 4 |
| 1 | 8 | 6 | 4 | 3 | 9 | 5 | 2 | 7 |
| 9 | 5 | 4 | 2 | 8 | 7 | 1 | 3 | 6 |
| 7 | 1 | 5 | 9 | 4 | 3 | 6 | 8 | 2 |
| 3 | 6 | 9 | 1 | 2 | 8 | 4 | 7 | 5 |
| 4 | 2 | 8 | 5 | 7 | 6 | 9 | 1 | 3 |

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

## "Bilginizi Denetleyin"



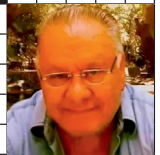
- 1-(d) Tashih
- 2-(a) Cevval
- 3-(c) Sinerji
- 4-(b) Formalist
- 5-(a) Rok
- 6-(b) Işık
- 7-(d) Minyatür
- 8-(c) Arzuhal
- 9-(a) Serdümen
- 10-(b) Musibet
- 11-(d) Yedek araba lastiği
- 12-(c) Sınırsız



- 1-(b) Büyük korku
- 2-(c) Ressam sehпасı
- 3-(a) Deney hayvanı
- 4-(d) Halat sargısı
- 5-(a) Serüven, macera
- 6-(a) Yönelteç
- 7-(d) Vuraç
- 8-(b) Sargı
- 9-(c) Şikayetçi
- 10-(c) Gösteriş
- 11-(a) Varlıklı kimse
- 12-(d) Barut kesisi
- 13-(b) Kargaşa
- 14-(c) Uzun bluz
- 15-(c) Yetişkin

## Kare Bulmaca

|    |   |   |   |   |   |   |   |   |   |    |    |    |    |    |    |
|----|---|---|---|---|---|---|---|---|---|----|----|----|----|----|----|
|    | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |
| 1  | C | O | Ş | K | U | N | E | R | D | E  | M  | P  | A  | K  |    |
| 2  | E | G | E |   | D | U | R | A | K |    | A  | K  | A  | L  | A  |
| 3  | M | A | L | i |   | A | K | S |   | Z  | i  | R  | K  | O  | N  |
| 4  | A | N | A | F | O | R |   | A | H | A  | L  | i  |    | N  | T  |
| 5  | L |   | L | A | R |   | E | T | A | P  |    | P  | U  | J  | A  |
| 6  | A | B | E | K |   | K | R |   | R |    | A  | T  | M  |    | R  |
| 7  | K | i |   | A | B | U | D | A | B | i  |    | O  | R  | K  | O  |
| 8  | Y |   | S | T | A | T | i | K |   | M  | E  |    | E  |    | N  |
| 9  | I | S | O |   | L | A | L | A | P | A  | Ş  | A  |    | A  |    |
| 10 | L | A | L | E |   | L | R | A | L | i  |    | A  | Z  | A  |    |
| 11 | D | R |   | K | A | A | N |   | L | A  | K  | E  | R  | D  | A  |
| 12 | I | R | M | A | K |   | A | Z | A | T  |    | M  | A  | A  | R  |
| 13 | Z | A |   | R |   | E | R | i | M |    | M  | A  |    | V  | E  |
| 14 |   | F | A | T | i | H |   | Y | U | M  | U  | R  | T  | A  |    |
| 15 | M |   | M | E | L | i | H | A | T |    | T  | E  | N  | Y  | A  |
| 16 | U | L | A |   | A | L | U | R |   | Ç  |    |    |    |    |    |
| 17 | L | A |   | A | N |   | L | E | N | A  |    |    |    |    |    |
| 18 | E | K | i | N |   | A | Y | T | E | N  |    |    |    |    |    |
| 19 | T | i | L | K | i |   |   |   | M | A  |    |    |    |    |    |
| 20 | A | N | K | A | R | A |   | T | A | K  |    |    |    |    |    |
|    | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | 6 | 7 | 8 | 9 | 10 | 11 | 12 | 13 | 14 | 15 |





# YARININ BÜYÜKLERİ

*Gönderi adresi:*

*Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,*

*Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul*

*e-posta: butundunya@butundunya.com.tr*

*(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)*



*Bade Çapa, Muğla*



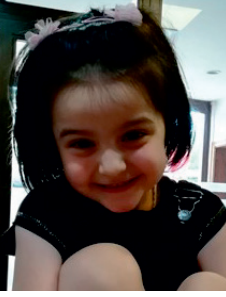
*Çınar Uysal, Eymen Kambur, Bulut Kula, Ankara*



*Doruk Yusuf Yıldırım, Ankara*



*Armağan Çuhacıoğlu, Ankara*



Talya Erođlu, İstanbul



Artun Asker, Alanya



Kerem Albayrak,  
Gebze



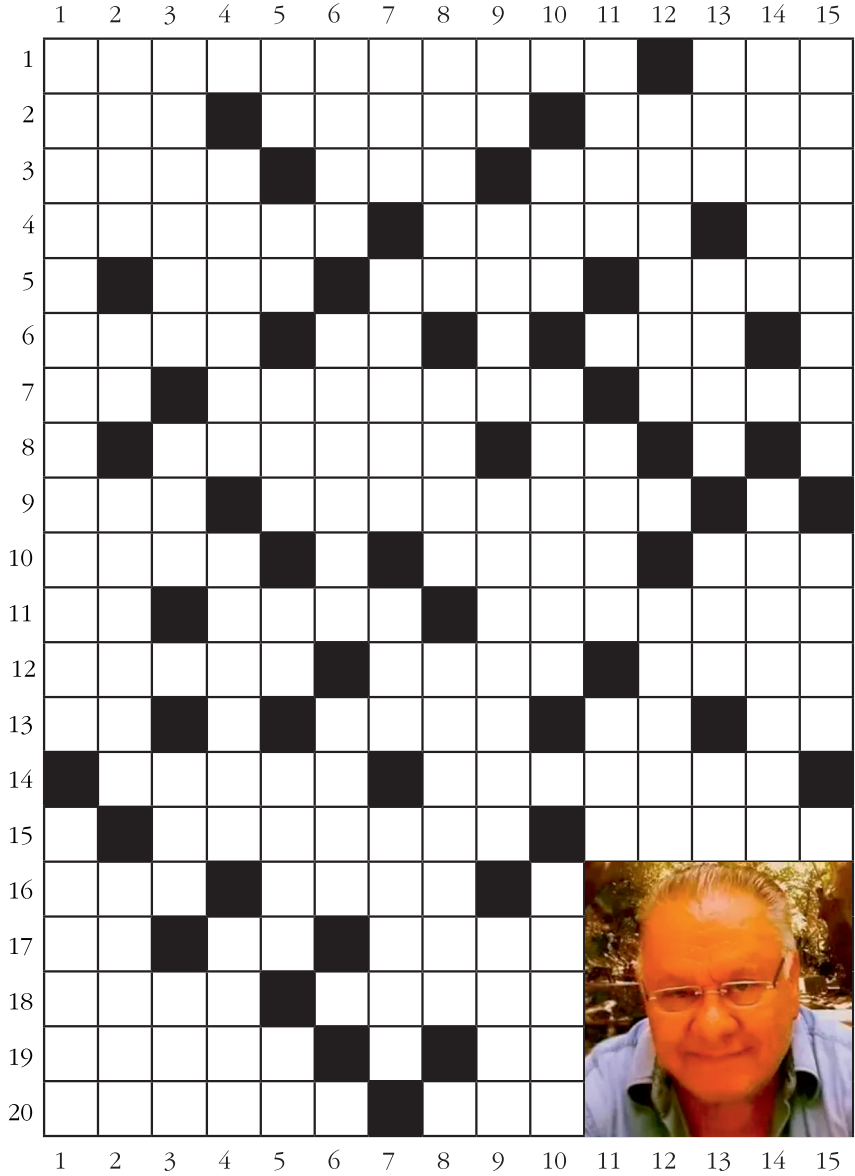
Anıl Bede, İstanbul



Can Arman Kocabal, Ankara



Zeynep Şeker, İstanbul



Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

## Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay



**SOLDAN SAĞA:** 1-2016 yılında aramızdan ayrılan fotoğrafta görülen kanun virtüözümüz.Saf, katıksız. 2-Türkiye'nin batısında bulunan deniz.- Hece ölçüsüyle yazılmış koşullarda ölçü kalıpları içindeki durma yeri.-Bir pamuk türü. 3-Afrika'da bir ülke.-Dingil.-Değerli bir taş türü. 4-Argoda yolsuzluk yapılarak elde edilen şey.- Halk.-Briçte sanzatunun kısa yazılışı. 5-Bir çoğul eki.- Bir yarışın belirli uzaklığı kapsayan bölümlerinden her biri.-Hinduların kutladığı bir bayram. 6-İçi su dolu olan şeyler.-Kriptunun simgesi.-Para çekme makinesinin kısa adı. 7-İlgi eki- Asya'da bir ülke.-He-Man çizgi filminde bir karakter. 8-Hareketi olmayan, belirli bir süre değişmeyen. -Kuzu sesi. 9-Uluslararası Standartlar Organizasyonunun kısa adı.-Edirne'nin bir ilçesi. 10-Aynı zamanda İstanbul'un da sembolü olan çiçek.-Otomobil yarışı.-Üye. 11-Bir akademik unvanın kısa yazılışı.-Hükümdar, hakan.- Palamut, torik gibi balıklardan dilim dilim kesilerek yapılan salamura. 12-Çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ve taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu.-Serbest bırakma.-Püskürme ve patlamayla birlikte magmanın oluşturduğu hafif kabarmış krater. 13-Güney Afrika Cumhuriyeti'nin plaka imi.- Bir şeyin erişebileceği uzaklık.-Eski dilde su.-Bir bağlaç. 14-İstanbul'un bir ilçesi.-Protein bakımından çok değerli bir yiyecek. 15-'..... Gülses (Türk Sanat Müziği sanatçımız).-Bağırsak paraziti. 16-Muğla'nın bir ilçesi.-Nil-Sahra dilleri ailesinden olan bir lisan. 17-Bir nota.-Tarla sınırı.- Asya'da bir nehir. 18-Kültür,hars.- Ümit Yaşar Oğuzcan'ın bir şiiri. 19-Kurnazlığı ile ünlü bir hayvan.-Olumsuzluk belirten bir ek. 20-Bir ilimiz.- Bayramlarda caddelere kurulan süslü kemer.

**YUKARIDAN AŞAĞIYA :** 1-1932 doğumlu olup 63 yıldır yaptığı resim ve gravürlerle tarihimizi yaşatmaya çalışıp 2020 yılında aramızdan ayrılan sanatçımız.- Öne doğru eğik eski bir Portekiz balıkçı teknesi. 2-Tanrı.-Bizmutun simgesi.-Kuyumcu.-Fakat, ama. 3-Büyük bir akarsuyun yüksekten düşmesiyle meydana gelen büyük çağlayan-Bir nota.-Gözleri görmeyen.-Başlangıçta yer alan. 4-Hastalaktan kurtulma, iyileşme.-Saf dışı bırakma.-Masallarda adı geçen efsanevi kuş. 5-Telli bir çalgı.-Müskahkem yer.Yönetmenliğini Semih Kaplanoğlu'nun yaptığı bir film.Bir renk.-Duyuru.-İridyumun simgesi. 6-Dana budundaki kemiksiz ve sınırsız olan en büyük kaba et.-Finlandiya'da bir kent.- Bir işte yetkili olan, bir işi yapan, erbap. 7-Güç, kuvvet.-"..... Yaşaroğlu"(karikatüristimiz).-Çok taneli ve bol vitaminli bir meyve.-Emile Zola'nın bir yapıtı. 8-Gözlem.-Gelir.- Birini görmeye, biriyle görüşmeye gitme. 9-Danimarka'nın plaka işareti.- İki veya daha çok devletin birbirleriyle siyasi alakaları keserek silahlı kuvvetlerle çarpışmaları.-Eti lezzetli bir tuzlu su balığı.-Faiz, ürem. 10-Doğu Anadolu'da bir akarsu.-Üretim.-Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü. 11-Eğilimi olan.- Telli çalgılarda üzerine tellerin bindiği köprü.-Mersin'in bir ilçesi. 12-Gizlilik taşıyan belge.-Belirti, gösterge. 13-Kutsal, mübarek.-Kabe'nin Hac zamanı dışında ziyaret edilmesi.- İki olguyu, iki olayı birbirinden ayıran zaman-Tunus'un plaka işareti. 14-Kambiyo senetlerinin arka yüzünde ciro işlemi için yer kalmaması halinde senetlere eklenen kâğıt.-Kastamonu'nun bir ilçesi. 15-Binbirdelik otu olarak da anılan hazımsızlığa ve iltihaplara iyi geldiği söylenen bir bitki.-İsviçre'de bir akarsu.

*filizoskay@butundunya.com.tr*



## Satranç

Mustafa Yıldız



### 45. SATRANÇ OLİMPİYATI

**193** ülke takımının katılımıyla 11-22 Eylül 2024 tarihlerinde Budapeşte’de düzenlenen 45. Satranç Olimpiyatı karşılaşmalarında Türkiye Erkek Takımı, GM Mustafa Yılmaz, GM Ediz Gürel, GM Yağız Kaan Erdoğmuş, GM Vahap Şanal, GM Emre Can sıralamasıyla yarıştı. Ulusal takımımız, 11 tur sonunda 16 takım puanı kazanarak 7. - 13. ile eş puanla ve averajla 12. sırada yer aldı.

#### **Mustafa Yılmaz - Magnus Carlsen (Norveç), 5. Tur, 1. Masa**

Tam burada, satranç analiz motorları Beyaz’a +2 veriyor. Çünkü, Siyah’ın fili çalışmıyor. Üstünlüğü sürdürmenin bir yolu, 30.h5 Kc7 vd. Siyah, 30...Kxc5 de oynayamıyor. 31.Kd8+ Şf7 32.Kd7+ Şf6 33. Kxb7 ile fil düşer. Beyaz şöyle devam ediyor: **30. Kb6? Fd5** Siyah fil şimdi bir hamle öncesinden daha iyi bir yerde ve konum eşit. **31.Kxb4 Kxc5 32.Fxe4 Fxa2**

**33.Ka4 Ff7 34.Kxa6 Kb5 35. Kxh6 Kxb2+ 36.Şf3** Beyaz, 1 piyon önde ama bunun bir önemi yok, kale piyonunun çıkacağı köşe, filiyle ters renkte. Oyun 18 hamle sonra 3 fotoğraf konumu beraberliğiyle sona erdi. ½ - ½ Bu beraberliğe sevinen taraf da -ihtimal- Carlsen olmuştur. Dünya’nın 1 numarasına karşı büyük başarı, büyük onur.



#### **Yağız Kaan Erdoğmuş - Nikita Meshkovs (Letonya), 4. Tur, 2. Masa**

**35.K7e6!!** Yağız Kaan, bir hamle önce kaçırıldığı kale fedasını şimdi görüyor. **35... Vxe6** 35... fxe6 36. Ae7+ ve vezir yine düşerdi. **36.Kxe6 fxe6 37.Axd6 Kxd6 38.Vg6+ Şf8 39. Vf6+ Şg8 40. f5 hxg3 41. Vg6+ Şf8 42.fxe6** Siyah terk etti. **1-0 Vf7** matı önlenemiyor.



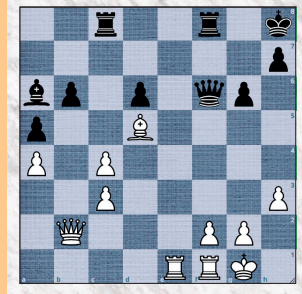
### Ediz Gürel - Shiyam Thavandiran (Kanada), 6. Tur 2. Masa

42.Fh4 Filin hortumu kaleye dönük ama aslında merkeze yüklenmedir bu tehdit. Siyah kale d- dikeyini bıraksa d5 piyonu düşer. Siyah da durumun farkında ve kaliteye karşılık hiç değilse 1 piyon daha kırpmannın derdinde. 42...Axa3 43.Fxd8 Kxd8 44.Vd3 g6 45. hxc6 hxc6 46.Kf6 Şa7 Beyaz figürler her iki kanatta da etkili. 47.Kdf1 Ac4 48.K1f4 Hemen 48.c6! daha etkili. 48...b4? Siyah, konumunun kötülüğünün ayırında değil. 49.Axd5! Fxd5 50.c6! Ac1 51.Vd1 b3 Yeni vezir umudu ile vezirini bıraktı. 52. cxd7 Fxg2 53.Vxc1 Fd5 54.Vc3 b2 55.Vb4 Kxd7? Mat artık kaçınılmaz. 56.Vxa4+ Şb8 57.Vxd7 b1V+ 58.Kf1 Ve4 59.Vd8+ Şb7 60.Kxf7+ Şa6 61.K7f6+ Şb5 62.Vb8+ Siyah terk etti. 1-0 Ağır aletlerin arasında matan kurtulamıyor. Ediz Gürel, 2755 performans ile 2. Masa 3.sü oldu.



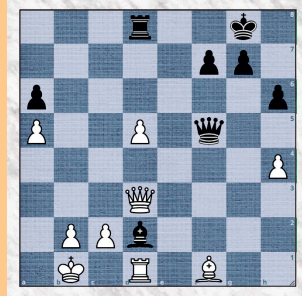
### Vahap Şanal - Hugo Lpez Silva (Şili) 7. Tur, 3. Masa

Önce siyah veziri büyük çaprazdan uzaklaştırmak gerekiyor. 29.Ke6 Vf5 Siyah, 29...Vg7 ile tutunabilirdi. 30.Vxb6 Fxc4 Desperado vuruşu. 31.Vd4+ ve Siyah terk etti. 1-0 31... Şg8 32.Kxg6# veya 31... Kf6 ile kaleyi araya koysa kaleden olur. 32.Kxf6



### Emre Can - Luitjen Akselsson Apol (Faroe Adaları), 2. Tur, 4. Masa

Beyaz'ın vezir değişimi önerisine Siyah, merkezdeki geçer piyonu olarak karşılık veriyor ama bu geçici bir kazanç. 32...Kxd5 33.Vxf5 Kxf5 34.c3 g5?! Siyah'ın öncelikle a- piyonunu gözü gibi koruması gerekirdi. 35.Fd3 Kf2 Zorunluluk. 36.hxc5 hxc5 37.Fxa6 g4 38.Kxd2! Kxd2 Beklenmeyen kalite fedası oyunu çabuk bitirdi. 39. Fb7 Kd1+ 40.Şa2 Ke1 41.a6 Ke5 42.b4 a- hattına giriş yasak. 42...Ke2+ 43.Şb3 Siyah terk etti. 1-0 a- piyonunun yükselişi önlenemiyor.



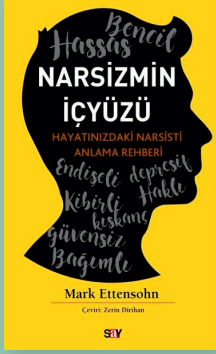


## Bize Gönderilen Kitaplardan

### Narsizmin İçyüzü

Hayatınızdaki Narsisti Anlama Rehberi  
Mark Ettensohn  
Say Yayınları

Hayatınızdaki narsist ister bir patron, iş arkadaşı, ister bir akraba ya da romantik bir partner olsun, kitap narsistik davranışlar, belirtiler ve ilişki dinamikleri hakkında bilgi veriyor. İlişki hedeflerinizi ve değerlerinizi belirlemenize yardımcı olmak için tasarlanmış egzersizler ile narsistlerle başa çıkma hikâyelerinin yardımıyla hem narsisti hem de kendinizi daha iyi anlamanızı sağlayacak; bu zorlu ve karmaşık ilişki deneyimin üstesinden gelmeye yardımcı stratejiler sunuyor.

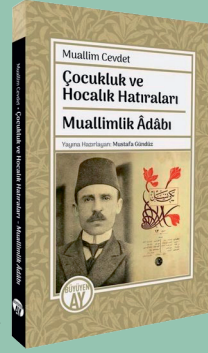


### Muallimlik Adabı

Çocukluk ve Hocalık Hatıraları  
Muallim Cevdet  
Büyüyenay Yayınları

Bugüne kadar tam metni yayımlanmayan çocukluk ve yarım asra yaklaşan hocalık hatıraları, 180 yıla yaklaşan modern öğretmen yetiştirme tarihimizde, bu konudaki en özgün bir çalışmadır.

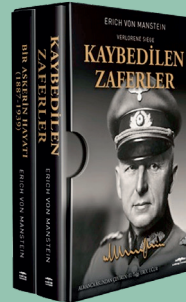
Osmanlı'nın son döneminde bir gencin ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim hayatı, hocaları, okuduğu kitaplar ve eğitim çevresi hakkında ilginç bilgi ve gözlemlerine şahit olunmaktadır. Muvazzaf, mesleğinde mesul öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının buradan çok şey öğrenebilecek.



### Kaybedilen Zaferler

Bir Askerin Hayatı  
Erich von Manstein  
Kastaş Yayınları

Üç kuşaktan beri özveriyle Atatürk, Kurtuluş Savaşı başta olmak üzere değerli özgün kitaplar



yayınlayan Kastaş para kazandıracak değil kültüre katkı sunacak yapıtları okurlarla buluşturuyor. Bu yıl 50. Yılımı kutlayacağımız 1974 Kıbrıs Barış Harekatı konusunda da çok sayıda kitap çıkaran yayınevi “Orakla Biçme” ile Batı Avrupa’yı ele geçiren stratejist Manstein’in çarpıcı İkinci Dünya Savaşı Tarihi anılarını sunuyor.

## Dinmeyen Fırtına: Zeki Sarıhan’a Armağan

Mehmet Devrim Topsis  
Paradigma Akademi Yayınları

Aydın de-  
Ay i n c e  
“ülkenin so-  
runlarına çö-  
züm bulmaya  
çalışan, halka  
yol gösteren  
okumuş insan-  
lar canlıdır”.  
Bu hepimizin  
dertleri ortak-  
mış, hepimiz  
aynı ihtiyaçları paylaşıyorumuz gibi  
bir ön kabule dayanır. Geniş toplum  
kesimlerinin aydınlardan umudunu  
yitirmiş olmasının altında, tanımın  
nesnel gerçeklikle uyumsuzluğu yat-  
maktadır. Toplumu işlevsel olarak  
bütünleşmiş parçalardan oluşan bir



bütün olarak düşündüğümüz, böy-  
le düşünmeye alıştırdığımız için  
aydınlara halka yabancılaşmasını  
aydının kendisinden kaynaklanan  
bir sorun olarak değerlendirme eği-  
limindeyizdir. Aydın tanımı, sınıfsal  
boyut kazanmış toplumsal-gerçekçi  
bir temel içinde anlam kazanmakta-  
dır. Tanımındaki yetersizliği böyle-  
sine gerçekçi bir toplumsal zemine  
basarak aşabiliriz.

## Kıbrıs Tarihine Toplu Bir Bakış

Hüseyin Metin  
Kaynak Yayınları

50 yıl önce  
Türk-  
lerin yeniden  
hayat buldu-  
ğu Kıbrıs'ta  
Denktaş'ın  
önerdiği kitap  
“Türk Genç-  
leri bu esere  
sahip olduk-  
tan sonra, bu  
toprakların tarihini yabancı kay-  
nakların Türk aleyhtarlığı kokan  
eserlerinden öğrenmek zorunda  
kalmaktan kurtulmuş olacaklardır.  
Kıbrıs'ta şanlı Türk yönetimini, bu  
yönetimin yabancı unsurlara neler  
kazandırdığını öğrenmek fırsatını  
bulacaklardır.”





## Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ERKAN BAYILLIOĞLU, ANKARA



**Z**amansız Oyunlar başlığı altında sunulan kitaplarda okuyacağınız tiyatro metinleri “Paralel Konakta Zaman 7.15 - Nâzım’ın Kedisi - Alvero - Mayko - Mikroplar” Okday Korunan’ın yirmi birinci yüzyıl ile başlayan sosyal değişimi, algı yönetimini ve yenedünya düzeni baskısını sorguladığı metinlerdir. Bu metinler temel felsefi soruları dramatik biçimde ele alırken, insan merkezli bakışla, tiyatro sanatına farklı açı kazandırmayı da hedeflemektedir. İçinden geçilen kapıların önemini hatırlatmaktadır.



MEHMET RUHİ AREL



Kalpaklı ressamdı. Deniz subayı olduktan sonra haberdar olduğu Güzel Sanatlar'da peştamalla resim yapılmasına karşı çıktığı için dışlandı. “Memleketi ve sanatı marazi bir şekilde denecek kadar severdi, her türlü menfaatten uzaklaşarak, bütün hayatını bu uğurda harcadı. Türk resmine halkın ve cemiyetin hayatından alınmış mevzuları” getirdi. Gösterişlerden her zaman sakınmasını bilmiş ve bu sayede bize samimiyet ve hassasiyetinin ifadesi olan güzel eserler bırakmıştır.” “Avrupa’dan dönerek memlekete yeni bir resim havası getirenler arasında hiçbiri onun kadar ciddi bir sanat kültürüne ve sanat idealine sahip değildiler(...) çok fazla sanat politikasından anlıyorlardı, onu geri plânlara attılar. Kolay ve süslü mevzulardan kaçınmış, resmin özüne girmeye ve onu halka götürmeye çalışmış ilk sanatkârımızdır.” Genç yaşta öldü. Bayrağını çocukları ve torunları devraldı. “Ölümüne timsah gözyaşları ile ağlayan sanat arkadaşları, kendisini, dürüstlüğü ve samimiyetinden istifade ederek, hükümetle olan temaslarında daima ileriye sürerler, sonra mutavassıt vaziyette araya girerek bu teşebbüslerin meyvelerini kendileri toplayarak Ruhi Bey’i açıkta bırakırlardı. Kendisi bu gün takdir ediliyorsa bunu, sanatına olduğu kadar sanatını uğruna vakfettiği halka borçludur.”

